Metodika nastave likovne kulture: Doživljaj sebe i konteksta kroz vizualno izražavanje

Pentić, Josipa

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Fine Arts / Sveučilište u Zagrebu, Akademija likovnih umjetnosti**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:215:274814

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

Repository of the Academy of Fine Arts in Zagreb

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

AKADEMIJA LIKOVNIH UMJETNOSTI

Diplomski sveučilišni studij Likovna kultura, smjer: nastavnički

Diplomski rad

DOŽIVLJAJ SEBE I KONTEKSTA KROZ VIZUALNO IZRAŽAVANJE

Josipa Pentić

Mentor: doc. mr. art. Sonja Vuk

Zagreb, rujan 2017.

SADRŽAJ

1. SAŽETAK 2
1.1. Summary 3

Teorijski dio

2. UVOD 4
2.1. Opis posla animatora 4
2.1.1. Smještaj u turističkim kampovima i hotelima 6
2.1.2. Turistička animacija u kampovima i hotelima 9
2.1.3. Usporedba rada Mini Clubova u kampovima i hotelima 12
2.2. Utjecaj medijske okoline 13
2.2.1. Televizija 13
2.2.2. O animiranom filmu – povijest animiranog filma 15
2.2.3. Zašto se koriste teme iz animiranih filmova, priča ili bajki u animacijskom dječjem programu u Mini Clubovima? 16
2.2.4. Kako gledanje animiranih filmova utječe na ponašanje, osobnost, emocije i na vizualno izražavanje djece različitih nacionalnosti i kultura koja borave u Mini Clubovima? 17
2.3. Djeca različitih nacionalnosti i kultura na ljetovanju u Republici Hrvatskoj 18
2.3.1. O dječjim animacijskim programima/programu i (radionicama koje se održavaju unutar Mini Clubova) 18
2.3.2. Individualizirani pristup 18
2.3.3. Postoje li i, ako da, zašto, velike različitosti među nacionalnostima i kulturama u djece? 20
2.3.4. Uloga igara u provođenju slobodnog vremena djece u kampu 21

Empirijski dio

3. UZORAK ISTRAŽIVANJA 23
4. PROBLEM I CILJEVI ISTRAŽIVANJA 24
5. METODE ISTRAŽIVANJA 25
6. INSTRUMENTI ISTRAŽIVANJA 26

7. OPIS TIJEKA ISTRAŽIVANJA 26
8. REZULTATI I RASPRAVA 33
8.1. Rezultati 33
8.2. Postavljena pitanja tijekom istraživanja 33
8.3. Usporedba dječjih radova po zadanim temama, figurativnom i apstraktnom prikazu, više i manje šablona, originalnije i shematske likove iz crtanih filmova 43
8.3.1. Usporedba radova na temu Indians 44
8.3.2. Usporedba radova na temu Svijet magije 46
8.3.3. Usporedba radova na temu Klaunovi 49
8.3.4. Usporedba radova na temu Put oko svijeta 52
8.3.5. Usporedba radova na temu Pirati 54
8.3.6. Usporedba radova na temu Dan oceana 56
8.3.7. Usporedba radova na temu Obiteljski dan 60
8.4. Usporedba radova prema figurativnom prikazu jednog lika 63
8.5. Usporedba radova prema prikazu životinja 72
8.6. Usporedba radova prema apstraktnom prikazu 80
8.7. Usporedba radova prema upotrebi više i manje šablona i shematskom prikazu likova iz crtanih filmova 86
8.8. Usporedba radova prema originalnosti i originalnosti prikaza likova iz crtanih filmova 94
8.9. Tablice rezultata 98
8.9.1. Tablica postavljenih pitanja tijekom istraživanja 98
8.9.2. Tablice kritičkog mišljenja o radovima djece po zadanim temama 100
8.10. Rasprava 105
8.10.1. Razlike među djecom predškolske i školske dobi, a koja su boravila u Mini Clubovima na likovnim radionicama u kampu FKK Valalta, Val Saline u Rovinju i hotelu Vili Laguni Galijot, Plava Laguna u Poreču 105
8.10.2. Boravak djece s teškoćama u razvoju i intelektualnim teškoćama u Mini Clubovima u kampu FKK Valalta, Val Saline i hotelu Vili Laguni Galijot, Plava Laguna u Poreču 114
9. ZAKLJUČAK 119
9.1. Prijedlog promjene rada Mini Clubova 120
10. LITERATURA 124

11. ZAHVALE 125
12. PRILOZI 126
12.1. Fotografije animacijskog programa u kampu FKK Valalta, Val Saline i hotelu Vili Laguni Galijot, Plava Laguna u Poreču 126
12.2. Fotografije djece različitih nacionalnosti i kultura za vrijeme njihovog boravka u Mini Clubovima u kampu FKK Valalta, Val Saline i hotelu Vili Laguni Galijot, Plava Laguna u Poreču 130
12.3. Tablice rezultata 134
12.4. Potvrde o napravljenom istraživanju 140
12.5. Pripreme 142
12.5.1. Identifikacija sa zadanim likom 142
12.5.2. Okolina, ja u novoj okolini 163
12.5.3. Komparacija okolina, kako se djeca osjećaju u jednoj, a kako u drugoj okolini 185

1. SAŽETAK

Svrha ovog rada je, pomoću doživljaja sebe i kroz kontekst vizualnog izražavanja, istražiti psihološki razvoj djece različitih nacionalnosti i kultura (Talijani, Nijemci, Austrijanci, Rusi i drugi) za vrijeme njihovog boravka u Republici Hrvatskoj. Problem istraživanja proizlazi iz prevelike zadanosti radioničkog programa u koji su djeca uključena. Program je već određen zadanom tematikom koja se odnosi na određene naslove crtanih filmova, priča ili bajki. Unaprijed određeni crtani filmovi su: Aladdin, Indians i Madagascar. Teme i priče koje su određene su: Welcome, Ecomania, World of Magic, Around the World, Fruit land, Talent show, Clown's night, Sea family games i Game land. Djeca različitih nacionalnosti u Mini Club atelieru, na zadanu temu dana, rade nešto vezano uz taj dan na ponuđenu im temu, što u velikoj mjeri ograničava njihov kreativni razvoj. Cilj istraživanja bio je ponuditi novu dimenziju tog programa uvođenjem identifikacije djece različitih nacionalnosti s određenim likom iz crtanih filmova, priča ili bajki. Istraživanjem se pokušalo odgovoriti na sljedeća istraživačka pitanja: u kojoj mjeri životni kontekst djece različitih kultura utječe na njihov trenutni boravak te na koji način likovi iz crtanih filmova, priča i bajki (već određena zadana tematika) mogu utjecati na kreativnost i bolju komunikaciju sa sobom i okolinom prikazivanjem sebe kroz određene uloge? Očekivalo se psihološko i emocionalno uključivanje djece drugih nacionalnosti u kreativni proces kroz određene likove iz crtanih filmova, priča ili bajki koje su, pak, sami odabrali. Korisnost rada je sagledavanje različitosti u prikazivanju više emocionalnih stanja tijekom stvaranja u drugoj zemlji, u ovom slučaju u Republici Hrvatskoj.

1.1.SUMMARY

The purpose of this work is to, with the help of the impression of our self and context through visual expression, exploring the psychological development of children who belong to different nations and cultures (Italians, Germans, Austrians, Russians, etc.) during their stay in Croatia. The research problem arises from the excessive givens of the workshops in which children are included. The program is already made with certain topics referred to certain cartoon characters, stories or fairy tales. The cartoons that are given are Aladdin, Indians, Madagascar. Topics and themes that are made are Welcome, Ecomania, World of Magic, Around the World, Fruit land, Talent show, Clown's night, See family games and Game land. Children with different nationalities through Mini Club atelier must draw, make, paint, create, etc on the given topic of that day. Whatever they want related to the given topic. This completely limits their creative development. The purpose of this research is to give a new dimension of this program, by introducing the identification of children with different nationalities with certain character of a tale, story or cartoon. We are interested to see in which manner the living context of children who belong to different nationalities impacts their current stay. In which manner characters from cartoons, tales or stories (already given topics) can impact on the creativity and better communication with themselves and the environment by showing themselves through a certain character. The research will be made using predominantly qualitative methods elaborated with the instruments of research (questionnaire, Likert scale, table for assessing visual works, etc.) The expected results are psychological and emotional inclusion of children with different nationalities in the creative process through a certain character of their own choosing. The usefulness of the work is to overview the difference in thinking, showing, emotional state, etc. during their creative creations in another country (Croatia).

TEORIJSKI DIO

2. UVOD

Diplomski rad naziva *Doživljaj sebe i konteksta kroz vizualno izražavanje* bavi se načinima na koje su djeca različitih nacionalnosti i kultura doživljavala sebe i svoju trenutnu okolinu za vrijeme njihova boravka na ljetovanju u Republici Hrvatskoj u kampu FKK Valalta, Val Saline u Rovinju i Vili Laguni Galijot, Plava Laguna u Poreču. Preciznije, na koji način djeca sama sebe doživljavaju u odnosu na program koji je unaprijed određen tematikom koja se odnosila na zadane naslove crtanih filmova, priča ili bajki.

U teorijskom dijelu pokušalo se objasniti način rada i funkcioniranje dijela turističke animacije koji se odnosi na rad s djecom različitih nacionalnosti i okolina te utjecaj ostalih čimbenika (medijske okoline i različitost programa određenog zadanom tematikom, koja se odnosila na određene naslove animiranih crtanih filmova, priča ili bajki) na vizualno izražavanje za vrijeme njihova boravka u novoj okolini na ljetovanju u Republici Hrvatskoj pod određenim, unaprijed zadanim utjecajima.

2.1. Opis posla animatora

Za dječje animatore posjedovanje kreativnosti iznimno je važno zbog vizualnog izražavanja koje razvijaju u radu s djecom različitih nacionalnosti i kultura u Mini Clubovima u turističkim objektima - kampovima i hotelima. S obzirom da je Mini Club važna komponenta ovog istraživanja treba pojasniti što je to Mini Club. *"Mini Club obuhvaća sve aktivnosti koje su u sklopu programa animacije namijenjene djeci. Aktivnosti organiziraju animatori dječjeg programa u suradnji s ostalim animatorima."* (Vrbanić, M. 2011: 2)

Djeca različitih nacionalnosti i kultura imaju veliki značaj u kreiranju animacijskih programa. Poseban značaj u turističkoj animaciji ima animacijski program za djecu, takozvani „Mini Club program". Osnova rada svakog Mini Cluba su prvenstveno djeca. Za uspješno izvedenu svaku kreativnu radionicu, odnosno za dobro funkcioniranje Mini Cluba, potrebno je osigurati sav materijal nužan za dobar i kvalitetan rad samog Mini Cluba tj. kreativnih radionica. Kreativne radionice trebaju biti opremljene raznim slikarskim, kiparskim i drugim materijalima. Osim tog važnog obilježja, za Mini Club je i od velike važnosti da ima svoj prostor koji je izgledom neodoljiv i primamljiv djeci i odraslima (roditeljima), otvorenog je tipa, namijenjen je djeci starijoj od šest godina, a mlađoj isključivo uz pratnju roditelja te da je organiziran tematski.

Programi su namijenjeni djeci predškolske i školske dobi od treće, četvrte do dvanaeste godine života. Animacijski program za djecu, odnosno Mini Club program, mora zadovoljiti ukuse i kriterije djece iz različitih zemalja svijeta te je aktivnosti u Mini Clubu potrebno organizirati tijekom čitavog dana; kroz jutro, poslijepodne i navečer. Stručnost te poznavanje dječje psihologije ključni su čimbenici za stvaranje i izvođenje animacijskih programa namijenjenih djeci (dječjoj populaciji). Važni čimbenici dobrog programa svakog Mini Cluba su i različitost, kreativnost, organizacija, osmijesi, vedri duh, odgovornost i timski rad.

Osim pojedinačnog rada, koji podrazumijeva da djeca u Mini Clubu obrađuju zadane teme iz crtanih filmova, priča ili bajki, a koji je bitan za dječje osamostaljivanje i odnos prema radu, djeca u Mini clubovima rade i skupne radove.

Skupni rad od iznimne je važnosti unutar Mini Clubova, kako bi se stvorila što bolja komunikacija među djecom iste nacionalnosti i kulture, ali i različite, s obzirom da djeca koja borave u Mini Clubovima dolaze iz različitih zemalja Europe i svijeta te pričaju različite jezike. Mattes objašnjava zašto djeca vole rad u skupini:

„Skupni rad je omiljena radna metoda. Oni se mogu pomagati, povezivati i učvršćivati društvene kontakte, a ne osjećaju da animator vrši pritisak na njih.“ U skupini djeca razvijaju višu dozu samopouzdanja.“ (Mattes, W. 2007: 50)

Kako je čitav dječji svijet prožet igrom ona ima ulogu u njihovom socijalnom životu, učenju i razvoju. Skupni se rad obično veže uz igru koja djeluje na ostvarivanje i učvršćivanje socijalnih kontakata.

Igra je sastavni dio animacijskog programa te ona treba biti kreativna, raznolika, edukativna, s određenom dinamikom, treba poštivati dječje osjećaje, kao što bi i svako dijete trebalo biti prihvaćeno. Za dječju potražnju za animacijskim programima vezani su ciljevi i interesi roditelja.

U svojoj knjizi “Koju igru igraš“ Erik Bern objašnjava definiciju igre kao niz komplementarnih skrivenih transakcija, koje se približavaju vrlo određenom, predvidljivom ishodu.

„Na površini je vidljivo da je u pitanju skup transakcija koje se obnavljaju, često na identičan način, uz prividnu vjerodostojnost, iza koje se krije prava motivacija. Jednostavnije rečeno, to je serija poteza koji kriju u sebi zamku ili „štos“. Igre su jasno odijeljene od vještina, rituala i razonoda po dvjema glavnim odlikama: 1) u njima se folira i 2) netko uvijek ućari.“ (Bern, E. 1987: 46)

S obzirom da je igra sastavni dio animacijskog programa koji se održava u turističkim objektima diljem Hrvatske obale, ali i unutrašnjosti u kojem borave djeca različitih nacionalnosti i kultura sa svojim roditeljima, potrebno je prilagoditi igre unutar Mini Cluba različitostima kultura. Bern objašnjava važnost igre u kulturi:
„Razne kulture i društvene klase imaju svoje omiljene vrste igara, a razna plemena i rodovi imaju svoje omiljene varijante tih igara. U tome je kulturalni značaj igara.“ (Bern, E. 1987: 177)

Važno je da dječji animator upozna i provede djecu kroz objekt u kojem će provoditi najviše vremena, to jest prostor u kojem se nalazi dječji klub, odnosno Mini Club. Prostor u kojemu djeca provode vrijeme mora biti atraktivno i ugodno za boravak. O tome približno govori Vrbanić:
“O izgledu prostora brine se animator. Prostor Mini Cluba mora svojim izgledom biti neodoljiv i primamljiv odraslima i djeci. Ono što će sigurno privući pažnju svakog djeteta jesu boje, šarenilo, veseli i čudnovati likovi, maštovitost i kreativnost. Neka prostor svojim izgledom daje naslutiti čime će se toga dana ili tjedna baviti (tema). Mini Club treba izgledati svojom dekoracijom zabavno i dječje jer je i namijenjen djeci, ona moraju poželjeti tu doći i iskazati se među drugom djecom. Zato je bitno prikazati i staviti dječje radove na pano/zid.“ (Vrbanić, M. 2011: 3, 7)
Svakako bi bilo dobro da se prostor Mini Cluba nalazi na otvorenom prostoru, odnosno u prostoru koji je ograđen i natkriven zbog velike važnosti sigurnosti same djece i njihove zaštite unutar samog objekta.

2.1.1. Smještaj u turističkim kampovima i hotelima

Turistička animacija dio je turizma kao najrazvijenije turističke grane te je upravo ponuda turističke animacije u objektima poput kampova i hotela ključna i bitna određenim gostima pri njihovom odabiru željene destinacije za odmor u Republici Hrvatskoj. Kao i turizam, a pogotovo turistička animacija i dječja animacija imaju veliku sposobnost promjene ljudskih aktivnosti, kulture, dobi, zabave i promjene okoline.
Treba razlikovati goste koji biraju za svoje ljetovanje i boravak u Republici Hrvatskoj kamp, od onih gostiju koji se ipak odluče svoj boravak u Hrvatskoj provesti u hotelu. Razlika je itekako vidljiva, ponajviše zbog različitosti u socijalnom i ekonomskom statusu gostiju koji borave u kampovima, od onih koji borave u hotelima. S nekim razlikama ljetovanja u kampovima i hotelima upoznaje nas autor Sladoljev:
“Turizam je najmobilnija od svih turističkih grana i podložan je mnogim utjecajima: političkim, ekonomskim, socijalnim i osobnim. Ima sposobnost promjene ljudskih aktivnosti, kulture, dobi,

mjesta stanovanja. Slijedeći podatke o tendencijama u turizmu može se slobodno zaključiti da je fizička aktivnost za vrijeme odmora u sve većem porastu, budući da je smještaj u kampovima relativno jeftin, u odnosu na druge načine smještaja, oni sve više privlače velik broj turista. Imajući na umu da uz ugodan odmor u kampovima, koji su vrlo često oaze vegetacije, turisti mogu naći sve vidove zabave, spoj turizma i rekreacije čini doista maksimalnu mogućnost odmora u kampu." (Sladoljev, J. 1998: 1 - 15). Gosti koji borave u kampovima uvelike se razlikuju od onih gostiju koji za svoj boravak biraju hotele.

"Gost u kampu nije gost u hotelu. Definicija gosta u kampu glasi: on je prijatelj kojeg želimo ponovno vidjeti u svojoj kući. I to je prava jedina definicija koju ne prihvaćaju sjevernjaci, jer je za njih gost prije svega klijent koji plaća i traži za svoj novac odgovarajuću uslugu (value for money). Za južnjake (Italija, Francuska, Portugal, Španjolska, Grčka pa i nas kao dio Mediterana gost je prijatelj. I to je nešto više od davanja vrijednosti za novac."[1] (Sladoljev, J. 1998: 93) Upravo iz tog razloga, zbog različitih kulturalnih razlika gostiju, odnosno njihove djece koja borave u kampovima i onih koji borave u hotelima, prilagođava se i turistička animacija za djeca. Ona se uvelike razlikuje u kampovima od one u hotelima.

Dječja animacija drugačije je određena te se razlikuje od one u kampu s dječjom animacijom koja se koristi u hotelu. Gosti koji za svoj odmor, odnosno boravak odaberu smještaj u kampu, drugačiji su od onih koji izaberu smještaj u hotelu. Naravno, to se odnosi i na njihovu djecu. Svaka nacionalnost nosi za sebe svoje specifičnosti, a to su drugačija kultura, jezik, običaji, način shvaćanja života, razmišljanja i sklonosti. Djeca koja borave u kampu puno su slobodnija, opuštenija, kreativnija, prijateljski raspoložena i prijemljivija animiranju. Ona pak u hotelu su zatvorenija, agresivnija, obrazovanija i sl.

Sve ovisi o veličini i samom vodstvu kampa i hotela te naravno i o njihovoj destinaciji. Svaki kamp poseban je i drugačiji za sebe, pa tako i hotel. Svi imaju neku svoju „politiku" rada. Treba se naglasiti kako djeca i njihovi roditelji biraju smještaj u kampu jer im kamp pruža nesputanost i slobodu, što odgovara njihovim karakterima.

Konačna vrijednost u različitim kategorijama bazira se na osnovi želja prosječnog broja gostiju. Zato bi turistička ponuda trebala biti kreirana uz pomoć analize gostiju hotela, s obzirom na to da su gosti iz različitih dijelova Europe i svijeta dio različitih kultura i obično imaju različita očekivanja od boravka u kampu. Kultura gostiju, odnosno djece koja borave u kampovima ima svoje određene značajke.

[1] Jerko Sladoljev: *Kamping turizam: sve o kampingu - priručnik za vlasnike i voditelje kampova,* C.A.S.H., Pula, 1998., 93 str.

Djeca iz individualističkih kultura su kompetentnija i egoističnija, a ona iz kolektivističkih više zabrinuta za dobrobit drugih. Snažan utjecaj socijalne okoline na pojam o sebi naglašava taj nalaz. (Berk, E. L. 2015: 454)

Danas je jasno da na razvoj čovjeka, pa tako i djece utječu i geni, i okolina. Međutim, pitanje je kakav je njihov omjer. Zašto postoje velike razlike u našoj inteligenciji, talentima, kreativnosti? Upravo je i stoga ono naše pitanje: Postoje li i zašto postoje velike razlike u inteligenciji, talentima, kreativnosti djece različitih kultura? Kako se uči jezik? Jesu li djeca genetski predisponirana za to ili je to posljedica učenja?

Svaki čovjek, pa tako i dijete individua je za sebe. Različitost ljudi stvara određenu kulturu, kulturu zemlje u kojoj borave. Kulturalni običaji i navike imaju određene značajke za koje nismo ni svjesni da postoje dok ne sagledamo običaje koji postoje u drugim kulturama. Koliko je ljudski život prožet kulturom, objašnjava autorica Berk:

"Kultura utječe na interakcije u obitelji i na izvanobiteljska okruženja prisutna u nekoj zajednici – ukratko na sve aspekte svakodnevnoga života. Mnogi od nas nisu svjesni našeg vlastitog kulturnog nasljeđa sve dok ga ne sagledamo u odnosu na običaje koji postoje u drugim kulturama."(Berk, L. E. 2008: 62)

Uz običaje, kulturu svakog naroda čini i jezik. Jezik služi za komuniciranje, stoga je nužno da se animatori znaju služiti jezikom koji djeca govore, kako bi se što lakše sporazumjeli s djecom koja borave u Mini Clubovima.

Djeca različitih nacionalnosti sporazumijevaju se s dječjim animatorima u Mini Clubu na jeziku iz države iz koje dijete dolazi. Stoga je jako važno da dječji animatori i općenito animatori poznaju minimalno dva strana jezika. Engleski je obvezan i još jedan jezik uz njega. Najtraženiji su jezici svakako njemački jer i najviše gostiju, odnosno djece u kampove i hotele dolaze iz Njemačke, zatim talijanski, slovenski, ruski i francuski jezik.

To omogućava dječjem animatoru da se može što bolje sporazumjeti s djecom različitih nacionalnosti. Ako animator ne poznaje jezik zemlje iz koje dijete dolazi; npr. njemački, onda dječji animator može komunicirati s djetetom iz Njemačke na engleskom jeziku, s obzirom na to da djeca u Njemačkoj uče u školama i engleski jezik.

Napredak svakog djeteta u usvajanju jezika posljedica je složene mješavine bioloških i okolinskih utjecaja. (Berk, E. L. 2008: 167)

2.1.2. Turistička animacija u kampovima i hotelima

Kampovi su, kako Jerko Sladoljev u svojoj knjizi *"Kamping turizam, priručnik za vlasnike i voditelje kampova"* piše, jeftiniji način smještaja te se nalaze u blizini gradova, tako da je turistu ponuđeno sve od smještaja, rekreacije, ostalih sadržaja i naravno zabave koja uključuje turističku animaciju.

Ključ uspješne dječje animacije je i u dobrim komunikacijskim vještinama samog animatora i odnosu prema djeci koja borave u objektu, kampu ili hotelu. Prijateljski jednak odnos prema svakom djetetu koji boravi u objektu je jako važan. Od iznimne je važnosti znanje, priprema, kreativnost, odgovornost, snalaženje samog voditelja dječje animacije, odnosno dječjih radionica i Mini Clubova.
Što je to uopoće animacija i kako bismo mogli tu riječ povezati s riječju - djeca? Animacija dolazi od tal. riječi *animare* što znači: dati dušu. Pojam animacija dolazi od latinske riječi *anima*, što znači - duša, životni dah, udahnuti, duh, unutarnje raspoloženje. U odnosu na latinski, hrvatski glagol animirati može značiti potaknuti, raspoložiti, poticati volju za nečim. "*Animacija je, dakle, nadahnuće, oživljavanje."* (Cerović, Z. 2008., 46)

Po etimologiji riječi animacija je i djelatnost čiji ciljevi su:
1. da se oživi turistička ponuda, tj. da se udahne život novim sadržajem
2. da motivira turiste da učestvuju u svim oblicima animacije
Engleski jezik koristi riječ "animate", "animation" prvo za stvaranje crtanih filmova i oživljavanje crtanih slika. Umjesto riječi animacija, koristi se više izraza, kao što su npr. "guest relations", "leisure organisation", "entertainment", "events management". Izraz animation u francuskom i animation u njemačkom jeziku, identični su hrvatskoj i slovenskoj riječi animacija. Ovakve razlike također mogu utjecati na odnos između animatora i djece te djece različitih nacionalnosti i kultura međusobno.

Kamp FKK Valalta i Val Saline nalaze se u neposrednoj blizini grada Rovinja. (U blizini Limskog zaljeva u Istri). Kamp FKK Valalta je naturistički kamp s kapacitetom prijema gostiju od oko 8000 ljudi. Potreba za ponudom turističke animacije ondje je od izuzetne važnosti, ne samo zbog broja gostiju koje kamp može primiti, nego i zbog činjenice da kamp kao veliki objekt, veći od hotela, traži od strane njegovih gostiju što više atraktivnih sadržaja i ponuda (što uključuje i turističku animaciju) unutar samog kampa. Gosti koji borave u kampu su slobodniji, prijateljski raspoloženiji i

jednostavniji u odijevanju, oslovljavanju i navikama, lakše ulaze u kontakte s drugim gostima kampa i stvaraju međuljudske odnose.

Takvi gosti imaju određene želje i prohtjeve vezane uz dječju animaciju.

Potrebe i želje gostiju kampista, vezane za dječju animaciju svakako je prostor dječjeg vrtića, čuvanje djece i animacija djece općenito.

Dolazimo do pitanja - kakva bi trebala biti osoba koja je animator/ica? Dječji animator/ica, kada govorimo o dječjem animatoru/ici iz Hrvatske, osoba je od 20 do 25 godina dobne starosti. Dječji animator/ica trebao bi imati karakteristike privrženosti djeci, po mogućnosti student ili magistar učiteljskog fakulteta, odnosno nastavničkog smjera raznih fakulteta i predškolskog odgoja. Važno je da osoba koja je (dječji) animator/ica govori i razumije minimalno dva strana jezika, po mogućnosti i tri. Rezultati su pokazali da treba izdvojiti ponajviše poznavanje engleskog, njemačkog i talijanskog jezika. Osoba koja u prvom planu gaji ljubav prema djeci, kreativna je, komunikativna, otvorena, vesela, vedrog duha; što govori o tome da simpatičnost animatora nije dovoljna sama po sebi. Važno je da se djeca zabave u svakom smislu te riječi, ispunivši sve svoje vrijeme boravaka u kampu i hotelu na najbolji mogući način kroz zabavu, igru i druženje s ostalom djecom te kroz razmišljanje i kreativno stvaranje.

Sladoljev (1998) animatora opisuje kao:

„Kakav bi trebao biti animator? U pravilu između 25 i 45 godina starosti, simpatičan i uljudan, tolerantan, uvijek spreman na učenje novoga, entuzijast, ekstrovertiran, kreativan, s visokim smislom za organizaciju, smislom za liderstvo te sposobnošću improviziranja. Animator se ne smije oslanjati isključivo na činjenicu da je nekome simpatičan. Mora posjedovati odgovarajuću stručnost, biti pažljiv prema gostima i činiti sve da se oni osjećaju što bolje i da im odmor bude sadržajan. On je "public relations man", osoba koja štiti ugled kampa i koja brine o razonodi gostiju u kampu, a gost u njega mora steći povjerenje. Animator treba posredovati u međuljudskim kontaktima i činiti da oni budu što ugodniji. Budući da je kamp mjesto kontakta gostiju različitih socijalnih skupina, pa i nacionalnosti, treba biti pažljiv da ne bi došlo do podjela i trzavica među ljudima. Razonoda treba biti raznolika i primjerena različitim grupama ljudi."[2]

Sam program dječje animacije podijeljen je na jutarnji, poslijepodnevni i večernji dio.

Jutarnji program sastoji se od raznih dječjih igara na kopnu i u bazenu ili moru; poslijepodnevni program sastoji se od kreativnih likovnih radionica koje bi trebale postati produkcijske radionice i večernjeg programa s Mini Club showom, kada djeca plešu, pjevaju, glume i igraju razne igre. To

[2] Jerko Sladoljev: *Kamping turizam: sve o kampingu - priručnik za vlasnike i voditelje kampova,* C.A.S.H., Pula, 1998., 94- 95 str.

omogućava njihovim roditeljima vrijeme koje oni imaju samo za sebe, kako bi se mogli odmoriti, opustiti i uživati.

Igra i druženje s animatorima, djeci omogućava zabavu, a za njihove roditelje to znači mogućnost provođenja vremena za sebe i svoj odmor. Upravo dok djeca provode vrijeme s animatorima, igrajući se, crtajući, slikajući i modelirajući, njihovi se roditelji mogu posvetiti sebi, svojim hobijima i njihovom odmoru. Kako bi roditelji djece imali vremena za sebe, animatori su ti koji uz igru i razne druge aktivnosti zabavljaju djecu, a njihovi su roditelji posvećeni sebi i svom slobodnom vremenu.

"Da bi se roditelji mogli malo odmoriti, animatori će organizirati različite igre za djecu."[3](Sladoljev, J. 1998: 95) Roditelji djece su zadovoljni jer znaju da su njihova djeca s animatorima i igraju razne igre, s puno različitih rekvizita i materijala.

Potrebno je osigurati sav potreban materijal za održavanje tih igara koji će se držati na za to predviđenom mjestu unutar Mini Clubova, ali ne samo materijal potreban za igre, nego i za kreativne radionice koje se održavaju unutar Mini Clubova. Prostor gdje će se čuvati materijal treba biti jasno definiran i određen.

Kako bi se kreativne radionice napravile, odnosno izvele što je moguće najbolje, potrebno je osigurati sav potreban materijal za izvedbu kreativnih likovnih radionica i naravno prostor gdje će se čuvati taj materijal. Materijal koji je potreban za održavanje kreativnih radionica čuva se i odlaže u unutarnjem prostoru Mini Clubova, kako bi animatoru bilo što lakše služiti se i pronaći potreban materijal koji mu treba za određenu radionicu.

"Bilo bi dobro da je prostor u kojem animator drži svoj pribor i gdje će ga gosti naći kada im zatreba, samo njegova kancelarija."[4] (Sladoljev, J. 1998: 95)

[3] Jerko Sladoljev: *Kamping turizam: sve o kampingu - priručnik za vlasnike i voditelje kampova,*C.A.S.H.,Pula,1998., 95 str.

[4] Jerko Sladoljev: *Kamping turizam: sve o kampingu - priručnik za vlasnike i voditelje kampova,* C.A.S.H., Pula, 1998., 95 str.

2.1.3. Usporedba rada Mini Clubova u kampovima i hotelima

Boravak u kampu razlikuje se od boravka u hotelu u raznim segmentima. No ne postoji samo razlika između kampova i hotela. Kampovi i hoteli međusobno se unutar sebe razlikuju po broju zvjezdica, smještajnog kapaciteta, ponude sadržaja (zabave, gastronomije, rekreacijskog centra i itd.) i ostalog u njihovoj ponudi. O različitosti kampova i hotela te njihovoj ponudi piše u svojoj knjizi *"Kamping turizam, priručnik za vlasnike i voditelje kampova"* Jerko Sladoljev:

"Kamping je idealan ambijent za socijalni marketing, animaciju, on je drukčije pozicioniran od hotela, jednostavniji je i takvog identiteta nema ni u kojem drugom turističkom proizvodu. I stoga nije moguće ništa kopirati, jer svaki kamp je identitet za sebe – svi Sheraton hoteli su isti – svi kampovi su različiti na svoj način i svi imaju nepromjenjivi i svoj identitet."[5](Sladoljev, J. 1998: 93) Uglavnom u kampovima borave obitelji s djecom. Stoga je kamp idealno mjesto za upoznavanje drugih ljudi različitih nacionalnosti, kulture, običaja, razmišljanja i životnih shvaćanja. Djeca u kampu sklonija su od one koja borave u hotelu upoznavanju druge djece iz drugih zemalja, druge nacionalnosti, koja se s njima nalaze u kampu te su samim time i opuštenija, slobodnija, kreativnija.

Kampovi su u prosjeku uglavnom veći od hotela, prostraniji su i ono najvažniji kapacitetom (popunjenošću) gostiju, veći te naravno kultura i osobnost samih gostiju uvelike se razlikuje. Gosti koji borave u kampu slobodniji su, opušteniji, komunikativniji i slabijeg socioekonomskog statusa od onih gostiju koji za svoj odmor biraju hotel.

Određena vrsta gostiju tako bira boravak u kampu ili hotelu prema svojim zahtjevima, željama i naravno mogućnostima.

Kultura življenja, jezik, obrazovanje, karakterne osobine i drugo, ključan su čimbenik u odgoju djece. Zato se djeca različitih nacionalnosti, vjere i običaja razlikuju međusobno. Svako je dijete individua za sebe. Djeca se razlikuju prema fizičkim predispozicijama te posjeduju različite psihičke karakteristike. Pojedina djeca su emocionalno zatvorenija, povučenija u sebe od druge djece. Što se tiče usporedbe njihovog likovnog stvaralaštva ono je priča svaka za sebe. Nijedno dijete nije isto, pa tako ni njihov pristup likovnom i kreativnom radu. Pristup svakoj određenoj temi je onda i drugačiji, ovisno o njegovom psihološkom, emocionalnom stanju i prethodnom iskustvu, odnosno znanju o zadanoj temi o kojoj je riječ. Svako dijete pristupa individualno određenoj temi jer su emocionalna stanja i karakterne osobine sve djece različite. Posebno treba istaknuti i

[5] Jerko Sladoljev: *Kamping turizam: sve o kampingu - priručnik za vlasnike i voditelje kampova,* C.A.S.H., Pula, 1998., 93 str.

činjenicu da se djeca, koja se likovno izražavaju na zadanu temu trenutno ne nalaze u zemlji iz koje dolaze, u kojoj su rođeni i u kojoj žive te se stoga i njihova emocionalna inteligencija mijenja. Stoga, prema Chabot i Chabot, u radu s djecom treba obratiti pažnju i na „sposobnost praćenja i upravljanja našim i tuđim osjećajima kako bismo ih razlikovali i upotrijebili ih da nas vode našim mislima i akcijama.“ (D.Chabot i M. Chabot, Emocionalna pedagogija, 2009:69).

2.2. Utjecaj medijske okoline

Mediji toliko utječu na djecu, a pogotovo na adolescente, da je upravo to postalo značajna i važna promjena u njihovim životima. Djeca se razlikuju i po tome koliko ih zapravo televizija, i na koji način privlači.

2.2.1. Televizija

Televizija je masovni medij i najmoćnije sredstvo komunikacije danas. Utjecaj televizije na djecu različitih nacionalnosti (općenito djecu) je prevelik. Autori Ivančević i Turković kažu da televizija djeluje negativno na um i destruktivno na ukus, umjesto da utječe na razvitak vizualnog mišljenja i obogaćivanje likovne kulture. Televizija se danas nameće kao najutjecajnije i potencijalno najefikasnije sredstvo u procesu razvoja vizualne i likovne kulture. (Ivančević, R., Turković, V. 2001: 77)

U svom djelu govore o utjecaju televizije na razvoj djece:

“Gledajući televiziju djeca se sustavno zatupljuju i trajno im se agresivnim vizualnim porukama ispire mozak već od najranijeg djetinjstva.“ (Ivančević, R., Turković, V. 2001: 77)

Ovaj je utjecaj važno proučavati i paziti na njega, i s obzirom na to da djeca danas televiziju gledaju veliki dio svoga vremena.

Djeca različitih nacionalnosti i kultura, ali općenito i sva manja djeca, provode znatan dio vremena u kontaktu s televizijom koja je jedan od izvora učenja. U ranom djetinjstvu dijete gleda televiziju jedan i pol do dva sata dnevno. To je prilično puno vremena u životu malog djeteta. (Comstock i Sharrer, 2001.; Statistics Canada 2001. g. prema Laura E. Berk, 2008: 214)

Postoje razlike u frekvenciji i količini vremena provedenog u gledanju televizije kod djece s obzirom na različite faktore.

U dobi od šeste do jedanaeste godine života količina vremena provedenog za gledanje televizije kod djece povećava se prosječno na tri i pol sata dnevno u Sjedinjenim Američkim Državama, dok je u

Kanadi to dva i pol sata. (Comstock i Sharrer, 2001.; Statistics Canada 2001. g. prema Laura E. Berk, 2008: 214) Djeca iz obitelji niskog socioekonomskog statusa više vremena provode pred televizijom od djece višeg socioekonomskog statusa. Djeca roditelja koji puno vremena provode pred televizorom i sama televiziju puno gledaju. (Huston i Wright, 1998. prema Laura E. Berk, 2008: 214) Važno je spomenuti količinu vremena koju djeca provedu pred televizorom, jer to jako utječe na njihov kognitivni razvoj.

Pretjerano gledanje televizije djece predškolske i školske dobi utječe na njihov kognitivni razvoj. Gledanje zabavnih emisija i crtanih filmova odvlači pažnju djece od aktivnosti koje pospješuju kognitivni razvoj, a to su druženje i čitanje. (Huston i sur., 1999.; Wright i sur., 2001 prema Berk, E. L. 2008: 214)

Stoga je iznimno važno u ranom djetinjstvu djeci dozirati i planski usmjeriti konzumiranje televizijskih sadržaja. Djeca različito doživljavaju televizijske programe (filmove, crtiće) od odraslih ljudi. Laura Berk objašnjava:

"*Djeca do četvrte godine, shvaćaju da je televizija simbolična. No u procjenjivanju odgovaraju li televizijske slike događajima u stvarnom svijetu, smatraju sve ljudske likove „stvarnima" i sve likove iz crtića „nestvarnima"*. (Berk E. L. , 2015: 628)

Bitno je kakav program djeca gledaju. Gledanje animiranih crtanih filmova sigurno ne može toliko povoljno utjecati na djetetovo učenje kao što mogu emisije primjerene njegovim razvojnim potrebama. Dječji crtići često imaju neprimjerene sadržaje. O tome govori i Berk:

"*Od svih Tv programa dječji su crtići najnasilniji."*(Centar za komunikacije i socijalnu politiku, Center for Communication and Social Policy, 1998 prema Berk, E. L. 2008: 257)

Djeca različite dobi različito doživljavaju likove i televizijske programe.

Djeca u dobi do osam godina ne razumiju puno od onoga što vide na televiziji, oni postupke televizijskog lika s motivima i posljedicama ne povezuju. (Collins i sur., 1978 prema Berk, E. L. 2008: 257) Berk objašnjava utjecaj izmišljenih likova do dobi od sedam godina.

S druge strane, djeca do dobi od sedam godina ne razumiju ni to da ti izmišljeni likovi ne zadržavaju jednake uloge u stvarnome životu. (Wright i sur.,1994 prema Berk, L. E. 2008: 258)

Utjecaj izmišljenih likova snažno utječe na dječje razmišljanje i ponašanje, što Berk objašnjava u svojoj knjizi *"Psihologija cjeloživotnog razvoja"*.

Takvo nerazumijevanje povećava dječju spremnost nekritičkog prihvaćanja i oponašanja onoga što vide na TV-u. (Berk, L. E. 2008: 258)

2.2.2. O animiranom filmu – povijest animiranog filma

Zašto se koriste teme iz animiranih filmova, priča ili bajki u animacijskom dječjem programu u Mini Clubovima?

Treba razlikovati pak animirani film od crtanog filma. Crtani film podvrsta je animiranog filma. Turković pobliže objašnjava ovu razliku.

"Animirani film je filmska vrsta u kojoj se animacijom uvjetuje percepcija prizornoga kretanja. U njemu se zamjedbu kretanja ne dobiva snimanjem prizora u pokretu (živim snimanjem), nego se pokret dobiva pojedinačnim snimanjem (»sličica po sličicu«) posebno pripremljenih faznih promjena statične situacije; iznimka je piksilacija. Animirati se mogu živi ljudi i predmeti (tzv. živa animacija i animacija predmeta), posebno izrađen svijet modela (→ lutkarski film, plastelinska animacija ili animacija gline i sl.), crtež i slika (→ crtani film), te kompjutorski programirani prizori (→ kompjutorska animacija).[6]

Crtani film je podvrsta animiranog filma, nastaje nekom od slikarskih tehnika, tipično crtežom (i njegovim bojenjem), a katkad uljanim tehnikama, te oblikovanjem obojenih ili neobojenih sipkih tvari (pijeska, obojene soli, mljevene kave i sl.). C. f. povijesno je prevladavajući oblik anim. filma, a animacija crteža javlja se i prije izuma filma (u phenakistiscopeu, zoetropu, praxinoscopu i dr.). Iako je u Europi 1920- ih i 1930- ih bilo dugometr. crt. filmova, populistički im je poticaj i produkcijski sustav dao Disney → Snjeguljicom i sedam patuljaka. Uz klasični c. f., u Europi se rano javlja modernistički, avangardni c. f. (L. Lye). Važan je doprinos dao N. McLaren od 1940- ih dalje. [7]

Jedna od najvećih ličnosti za povijest filma je Walter Elias Disney. Nedvojbeno najzaslužniji čovjek za popularizaciju animiranog filma. Najpoznatiji Disneyev lik je Mickey Mouse. Prvi je animirani film sa sinkroniziranim zvukom i djelo koje je afirmiralo i svjetski popularizirало junaka Mickeyja Mousea. Godine 1934. počeo je raditi na svom prvom dugometražnom filmu Snjeguljica i sedam patuljaka. Film je osvojio publiku i jednog Oscara. Ostali dugometražni animirani filmovi: Pinokio, Dumbo, Pepeljuga, 101 dalmatinac, Trnoružica i Knjiga o džungli stvarani su svakim danom u sve

[6] H. Turković: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2008. (Filmski leksikon): http://film.lzmk.hr/clanak.aspx?id=43 (posjećeno 29. svibnja, 2017.)

[7] H. Turković: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2008. (Filmski leksikon): http://film.lzmk.hr/clanak.aspx?id=259 (posjećeno 29. svibnja, 2017.)

poznatijem i većem Disneyjevom studiju. Walter Elias Disney 1955. godine izgradio je zabavni park "Disneyland" u Kaliforniji, jednu od najvećih turističkih atrakcija Sjedinjenih Država. Lion king najpoznatiji je i najnagrađivaniji animirani film koji je dobio dva Oscara. Priča o igračkama prvi je dugometražni animirani film nastao u potpunosti kompjuterskom animacijom.
Gledajući animirane i crtane filmove, djeca različitih nacionalnosti ulaze u svijet mašte, izmišljenosti, u svijet koji ne postoji. Ne odnosi se to samo na djecu, nego i na njihove roditelje. Ivančević i Turković objašnjavaju:

„Ne živimo, dakle u realnom svijetu i životu s televizijskom slikom, nego živimo (parcijalno) u svijetu koji ne postoji, što je mnogo ozbiljnije i po sudbinu čovječanstva može postati tragično.“ (Ivančević, R., Turković, V. 2001: 80)

2.2.3. Zašto se koriste teme iz animiranih filmova, priča ili bajki u animacijskom dječjem programu u Mini Clubovima?

Važna je i činjenica da je korijen riječi animirani i animacija (tu se misli na animirani film i turističku animaciju), isti. Stoga nije slučajnost u odabiru animiranih filmova kao tema za svakodnevnu uporabu u Mini Clubovima i općenito dječjem animacijskom programu. Ništa kao film ne može tako i toliko utjecati na razmišljanje, doživljavanje i pogled na svijet djece. *“Ni prema jednom mediju mladi nemaju spontaniji i lakši pristup. Film je medij moderne koji utječe na pogled na svijet ljudi kao ni jedan drugi.“* (Mattes, W. 2007: 102)

Program je već određen zadanom tematikom koja se odnosi na određene naslove crtanih filmova, priča ili bajki. Djeca u Mini Club atelieru, na zadanu temu tog dana crtaju, slikaju, izrađuju, osmišljavaju i itd., odnosno rade što žele vezano uz određenu temu. To im u potpunosti ograničava njihov kreativni razvoj. Zbog čega je tomu tako? Odgovor na ovo pitanje je jednostavan: djeca onda nisu u mogućnosti razvijati sposobnost gledanja tj., prikupljanja informacija o svijetu uz pomoć vlastitih iskustava. Djeca ovako prikupljaju iskustva gledajući animirane/crtane filmove na televiziji koji su puni nasilja i koja ne mogu potaknuti napredak u djetetovom kognitivnom razvoju, da razvijaju svoju kreativnost. Mattes govori o filmu kao čimbeniku u djetetovom razvoju: “*Kreativna primjena filma proizlazi od toga da film može izazvati procese učenja, ali ne i zamijeniti ih. Fascinacija medijem iskorištava se za motivaciju, zorno prikazivanje, informiranje, konfrontaciju s ponašanjem ljudi, dokumentaciju događaja i stanja koje netko ne može sam doživjeti.“* (Mattes, W. 2007: 102)

Ivančević i Turković ukazuju na važnost vlastitih iskustava u razvoju:
„*Najvažnije je kod djece razvijati sposobnost gledanja, tj. da vlastitim iskustvima prikupljaju informacije o svijetu.“* (Ivančević, R. , Turković, V. 2001: 70)

S ekrana, dječja mašta često izvlači likove i na svoj ih način pretvara u crteže i priče, što je posebno važno za umjetničko obrazovanje, budući da je ono vezano za razvoj dječje mašte. Crtati ili komponirati će nastaviti darovitija djeca, oslanjajući se na karaktere s kojima su se srela u mediju. Poticaj stvaranju slike u ovom slučaju može biti viđena slika. Wolfgang Mattes u svojoj knjizi *“Nastavne metode 75 kompaktnih pregleda za nastavnike i učenike“* navodi tri prijedloga za oblikovanje nastave koja može uključivati animirane filmove: 1. Lonac pojmova; gdje objašnjava kako je ta metoda prikladana za obradu tzv. animiranih filmova. Dalje Mattes piše:*“Likovi su uglavnom iz crtanih filmova koji se na simboličan način međusobno integriraju.“* (Mattes, W. 2007: 102). Matess spominje još i dvije metode: 2. Miješanje skupina i 3. Kuglični ležaj.

2.2.4. Kako gledanje animiranih filmova utječe na ponašanje, osobnost, emocije i na vizualno izražavanje djece različitih nacionalnosti i kultura koja borave u Mini Clubovima?

Gledanje animiranih filmova izrazito utječe na djecu koja često postaju vjerna kopija onoga što gledaju u njima. Upravo, ako je prikazan agresivni model na animiranom filmu, dijete će se početi ponašati agresivno. Animirani filmovi proizvodi su masovne kulture, proizvedeni za djecu. Istraživanje je pokazalo kako su se pojedina djeca čak kostimirala u njihove najdraže likove iz animiranih filmova. Osim sanjajući, djeca mogu i u igri oponašati likove iz animiranih filmova. Ivić i Havleka govore o utjecaju televizije na ponašanje djece: *“Televizija može značajno da djeluje na ponašanje djece i ta činjenica ne bi smjela više da se zanemaruje pri tumačenju razvoja ličnosti.“* (Ivić, I. i Havleka. N. 1986: 41)

2.3. Djeca različitih nacionalnosti i kultura na ljetovnju u Republici Hrvatskoj

2.3.1. O dječjim animacijskim programima/programu i (radionicama koje se održavaju unutar Mini Clubova)

Dječji animacijski program u kampu FKK Valalta u Rovinju dijeli se na jutarnji, poslijepodnevni i večernji program. Jutarnji program sastoji se od Mini Club Sporta i Gyma, Mini Club igara, škole nogometa i Aquafuna u uvali – raznih igara u moru. U poslijepodnevnom dijelu programa također je aktivnost Aquafun (Uvala) – razne igre u moru, zatim Mini Club atelier, Mini Club Talent box, Mini Club Parada i Mini Club plesna škola. Večernji program za djecu sastoji se od Mini Club showa s igrama i plesom. Sadrži: školu nogometa, kreativni korner, vrijeme za sport i igru, atelier, istraživanje ekologije, talent box i plesne škole te večernjeg Mini Club showa. Dječji animacijski program u Villi Laguni Galijot, Plava Laguna u Poreču sastoji se od jutarnjeg, poslijepodnevnog i večernjeg programa. Jutarnji program sastoji se od Lagunino gyma i sporta. Poslijepodnevni dječji animacijski program sastoji se od: Lagunino ateliera, izložbe, plesne škole i parade. Večernji animacijski program završava s Lagunino Kid's showom.
Djeca u kampu FKK Valalta u Rovinju kostimiraju se u Indijanke, Indijance i poglavice; klaunove, turiste iz raznih zemalja Europe i svijeta (Japan, Egipat, Italija, Španjolska, Mexico, Sjedinjene Američke države), razne životinje poput: tigra, bika, lava i drugih životinja. U likove iz svijeta magije: vještice, čarobnjake, likove iz Harryja Pottera, morske životinje, hobotnice, delfine, morske školjke, meduze, mornare i drugo, zatim u gusare – pirate te kostime i za temu obiteljskog dana.

2.3.2. Individualizirani pristup

Svako je dijete individua za sebe sa svojim tjelesnim i psihičkim predispozicijama. S obzirom da je riječ o djeci različitih nacionalnosti i kultura, a koja borave u Mini Clubovima onda se, pak, misli i govori o još većim individualnim razlikama. Djeca uče ostvarujući svoje raznovrsne interese i potrebe, s pomoću kojih će se osposobiti za život. U knjizi "Didaktika i kurikulum" govori se o subjektima odgojno obrazovnog procesa: *"Učenici se međusobno razlikuju, pa se govori o individualnim razlikama koje utječu na organizaciju odgojno – obrazovnog procesa. Učenje se u suvremenoj školi nastoji organizirati i realizirati."* (Gardner, 2005 prema Jurić, V., Matijević, M., Peko, A. 2010: 66). Kada se govori o individualiziranom pristupu treba spomenuti i različitost u

inteligencijama zbog kojeg je potreban individualizirani pristup. *"Teorija o višestrukim inteligencijama, među koje Gardner ubraja lingvističku, logičko - matematičku, prostornu, tjelesno – kinestetičku, glazbenu, interpersonalnu, intrapersonalnu i prirodoslovnu, temelj je humanističkog odgoja i obrazovanja"*. (Jurić, V., Matijević, M., Peko, A. 2010: 66)

Individualizirani pristup upotrebljava se u radioničkom tipu rada. Radionica se objašnjava kao oblik kružne komunikacije koja omogućava rad usmjeren, osim na intelektualne, i na osjetilne, emocionalne i moralne funkcije djece. No, nisu samo važni rezultati (ishodi) same radionice nego i kvaliteta interakcijskog procesa. Taj proces razdvajaju Jurić, Matijević i Peko: *"Svaka radionica ima pripremne, izvedbene i završne aktivnosti."* (Jurić, V., Matijević, M., Peko, A. 2010: 189)

Na radionicama ovakvog tipa, na kojima su već određene, zadane teme iz crtanih filmova, priča ili bajki individualizirani pristup jako je bitan ponajviše iz jednog razloga, a to je koju sliku o sebi stvaraju djeca različitih nacionalnosti i kultura boraveći u Mini Clubovima kampova i hotela. Jurić, Matijević i Peko navode pozitivne učinke radionice: *"Radionica je pogodan oblik za razmjenu misli učenika i za spoznavanje. Osim odgojno – obrazovnih postignuća ona bitno utječe na razvoj učeničkog samopoštovanja, odnosno stvaranja pozitivne slike o sebi (samopouzdanja)."* (Bennett prema: Desforges, 2001 prema Jurić, V., Matijević, M., Peko, A. 2010: 189)

Na taj način i na ovim radionicama u Mini Clubu djeca različitih nacionalnosti razvijaju svoju ličnost i imaju priliku razvijati osobnu autonomiju, otkrivanjem i istraživanjem vlastitog tijela, upotrebljavajući ruke kao instrumente aktivnosti te postupno njihovo otkrivanje mogućnosti kontrole nad okolnim odabranim dijelovima stvarnosti. Kada djeca rade zajedno, oni jedni drugima pomažu u tom razvoju. O tome govori Došen, Dobud: *"Djeca su jedna drugoj poticaj, inspiracija, izazov u odmjeravanju, snaga i sposobnosti, ogledalo koje im šalje i prima poruke o njima samima, njihovim svojstvima koja ih čine jedinstvenim osobama – to je važan doprinos stvaranju slike o sebi, bilo da ju dijete prihvaća ili ne. Djetinjstvo postavlja prve konture, prve naznake slike o sebi i pozitiv i negativ, lice i naličje."* (Došen, Dobud, A. 1995: 22)

Važno je prilagoditi radionice u Mini Clubovima dječjim potrebama, mogućnostima i željama, htijenjima. Na radionicama ne bi trebalo doći do utjecaja koji uzrokuju umor, neugodu i stres kod djece. Treba potaknuti što veći proces socijalizacije kod djece i poticati ih na ideje o različitim pitanjima. Pozitivne učinke rada u grupi navode i Jurić, Matijević i Peko: *"Učenici uče u suradnji, pomažu jedni drugima, uočavaju međusobne dobre i slabe strane, apatične članove grupe potiče se na aktivnost, socijalizira se proces učenja, potiču se i razvijaju psihološki profili učenika, iskazuje se uvjerljivost učenika u prezentiranju stavova i ideja o različitim pitanjima."*(Jurić, V., Matijević, M., Peko, A. 2010: 189)

2.3.3. Postoje li i, ako da, zašto, velike različitosti među nacionalnostima i kulturama u djece?

Psihološki razvoj, djece različitih nacionalnosti i kultura prisutne na radionicama u Mini Clubovima, ali ne samo na radionicama, nego općenito djece, drugačiji je kod svakog djeteta. Ne samo zbog različitih nacionalnosti i kultura, nego i zbog toga što je psihološki razvoj djece drugačiji u različitoj životnoj dobi. Za psihološki razvoj djece različitih nacionalnosti i kultura te njihovo praćenje kroz vizualno izražavanje potrebno je dobro poznavanje dječje psihologije i razvojne psihologije. Berk pojedinačno objašnjava ove dvije grane psihologije. O dječjoj psihologiji kaže:

"Dječja psihologija je dio šireg interdisciplinarnog polja znanog kao razvojne znanosti, koje uključuju sve promjene kojima smo izloženi tijekom života." (Lerner, 2006 prema Berk, E. L. 2015: 4) Dječja psihologija proučava promjene koje se događaju u razvoju, tijekom djetinjstva, a dijeli ih na nekoliko faza ili perioda. Berk opisuje razdoblje ranog djetinjstva:

"U životnom razdoblju ranog djetinjstva (od 2 do 6 godine) djeci se počinje razvijati probavni, koštani i motorni sustav. Razvija se i obogaćuje dječja svijest. Djeca se upoznaju sa svojom okolinom i počinju shvaćati smisao događaja oko sebe."(Lerner, 2006 prema Berk, E. L. 2015: 4)

Pristup djeci različitih nacionalnosti i kultura u dobi od 2. do 6. godine, drugačiji je od pristupa djeci u srednjem djetinjstvu i adolescenciji. Djeca u dobi od 2. do 6. godine života (rano djetinjstvo) postaju sve prisnija u dodiru s odraslima (roditeljima) i podliježu njihovu utjecaju. Tu su jako važne i njihove emocije koje se javljaju.

U toj dobi zbog nepravilne njege i odgoja, lako mogu nastupiti psihički, motorni i fizički poremećaji. U prvom djelu tog razdoblja djeca su negativistički raspoložena i egocentrična.

Važno je spomenuti i roditeljski odgoj, koji je ključan za djetetovo pokazivanje emocija, za vrijeme vizualnog izražavanja na likovnim radionicama u Mini Clubovima, za identifikaciji sa zadanim likom iz crtanih filmova, priča ili bajki, komparaciji sa zadanim likom te prilagođavanju okolini i stjecanju novih prijatelja itd.

Djeca u dobi od 6. do 11. godine (srednjeg djetinjstva) uspješnija su u prilagođavanju i privikavanju na rad i na novu okolinu u kojoj se trenutno nalaze od djece u dobi od dvije do šest godina. Odnos djece u dobi od 6. do 11. godine prema okolini postaje sve složeniji i raznovrsniji; prevladavaju sve više društveni odnosi. Razvija se dječji psihološki život. Sve više jačaju intelektualne i karakterne funkcije; diferenciraju se i postaju jasnija dječja opažanja, točnije njegove predodžbe, kritičnije

mišljenje, pouzdanije pamćenje, intenzivnije čuvstveno doživljavanje, stvarnije reproduciranje. Djeca postaju sve sposobnija za realno shvaćanje i za uzročno objašnjenje stvarnosti. Raste njihov smisao za objektivnost i sklonost za samostalnost u mišljenju i djelovanju. To intelektualno i karakterno formiranje djeteta ne ovisi samo o prirodnom razvoju nasljednih dispozicija, već i o životnim i društvenim uvjetima, osobito o brizi okoline za djetetov odgoj. Zbog toga je upravo važna stručnost, sposobnost, volja, ali i nadasve karakter samog animatora/ice zaduženog za brigu djece (različitih nacionalnosti i kultura) i vođenje animacijskog programa za djecu. (Mini Cluba, sportskih aktivnosti i večernjih programa za djecu).

Na individualne razlike u inteligenciji, kreativnosti i darovitosti utječu brojni faktori, među kojima je i kultura. Svaka zemlja za sebe donosi svoja kulturna obilježja i značajke. Svoje vrijednosti za sebe, nosi svaka kultura. Nije isto biti Nijemac, Talijan, Rus, Nizozemac, Slovenac, Francuz itd. Kultura ljudi svih zemalja Europe i svijeta je priča zasebna svaka za sebe. Glavno jest polazište da različite kulture na različit način percipiraju i doživljavaju određene pojave, dok istovremeno možemo detektirati određene sličnosti na globalnoj razini.

Kako bi se što bolje razumjela, određena kultura među narodima ili određena društvena grupa, odnosno otkrila kulturalna značenja ponašanja djece i odraslih, istraživači se pouzdaju u metodu posuđenu iz područja antropologije, etnografiju, ostvaruju je opažanjem uz sudjelovanje. (Laura E. Berk, 2015: 51, 52 i 68). Ali do selektivnog opažanja ili krivog tumačenja onog što vide mogu dovesti kulturalne vrijednosti i teorijska predanost istraživača. (Berk, E. L. 2015: 68)

2.3.4. Uloga igara u provođenju slobodnog vremena djece u kampu

Djeca različitih nacionalnosti i kultura u ovom su životnom razdoblju svjesna promjene okoline i njihovog boravka u drugoj zemlji (u Republici Hrvatskoj) te se mogu upoznati sa svojom okolinom i novom okolinom u kojoj se trenutno nalaze i borave sa svojom obitelji, rodbinom i prijateljima. Počinju shvaćati smisao događaja oko sebe i promjenu mjesta boravka. Ključna riječ u shvaćanju društvene okoline, odnosno dolaženju u dodir s društvenom okolinom koja im je nepoznata i strana je igra. Igrom djeca dolaze u dodir s društvenom okolinom. Iz tog razloga, upravo igrom svaki dan započinje animacijski program za djecu. Kroz igru djeca se međusobno upoznaju, prihvaćaju, vole, druže, smiju, vesele, plaču, tužni su, izgube li u igri te su prisutne sve njihove emocije i raspoloženja. Osim igara s pravilima u kojima se stvara veliki oblik socijalnog sudjelovanja, i suradnička igra doprinosi u razvoju socijalizacije djece različitih nacionalnosti i

kultura. Suradnička igra je najnaprednija vrsta interakcije, u njoj su djeca usmjerena prema zajedničkom cilju, npr. kako odigrati neku temu u igri pretvaranja. (Berk, E. L. 2015: 605)

Jedna od novih načina igre je i sociodramska igra, o čemu govori Berk:

"*Sociodramska igra postaje posebno česta i podržava kognitivni, emocionalni i socijalni razvoj. U srednjem djetinjstvu poboljšano zauzimanje perspektive omogućuje da vršnjačke interakcije postanu više prosocijalne i suradljivije, te prijelaz prema igri orijentiranoj prema pravilima.*" (Berk, E. L. 2015: 647)

Djeca različitih nacionalnosti i kultura uživaju u igrama jer upravo pomoću njih upoznaju ostalu djecu; svoje buduće prijatelje iz drugih zemalja Europe i svijeta koja također borave u kampu ili hotelu u Republici Hrvatskoj sa svojom obitelji, rodbinom i prijateljima na ljetovanju. Igre su kreativne, raznolike, edukativne, s određenom dinamikom jer treba poštivati dječje osjećaje, kao što i svako dijete treba biti prihvaćeno te je zbog toga bilo jako važno da djeca različitih nacionalnosti i kultura koja borave u Mini Clubovima u kampu FKK Valalta, Val Saline i Vili Laguni Galijot u Poreču, imaju razvijenu dobru socijalizaciju, odnosno interpersonalnu inteligenciju, što je izrazito važno zbog razvijanja međusobne suradnje s ostalom djecom u kampu FKK Valalta, Val Saline i Vili Laguni Galijot u Poreču.

Goleman objašnjava važnost interpersonalne inteligencije:

"*Gardnerovo razmišljanje o raznovrsnosti inteligencije i dalje se razvija. Interpersonalna inteligencija jest sposobnost razumijevanja drugih: što ih motivira, kako funkcioniraju, kako s njima surađivati.*" (Goleman, D. 1997: 40)

Kultura utječe i na socijalni razvoj djece, Berk kaže:
"Kulturalna vjerovanja o važnosti igre također utječu na rana vršnjačka udruživanja." (Berk, E. L. 2008: 251)

Zato je važno paziti na to kako su igre osmišljene i kojim su redoslijedom poredane. Igre u Mini Clubovima trebaju biti osmišljenje i izvedene za djecu u dobi od dvije do šest godina prema razvojnom slijedu kognitivnih kategorija igara: funkcionalna igra, konstruktivna igra i igra „igrajmo se kao da". "*U kulturama diljem svijeta djeca se posvećuju najrazličitijim vrstama neformalno organiziranih igara.*"(Berk, E. L. 2008: 282,283)

Razvojni slijed kognitivnih kategorija igre, razlikujemo po kategorijama igara kod djece predškolske dobi (do šest godina): funkcionalna igra, konstruktivna igra, igra pretvaranja i igre s pravilima. (Berk, E. L. 2015: 606)

Jedna od tema upravo na likovnim radionicama u Mini Clubovima u kampu FKK Valalta, Val Saline u Rovinju i Vili Laguni Galijot, Plava laguna u Poreču su Indijanci. Dotičemo se te teme upravo zbog činjenice da u tim igrama postoje vođe, bjegunci, tragači, tj. vrlo fina podjela poslova. "*Ove su igre manje ili više tradicionalne čije se obrasci, pravila i organizacije prenose s generacije na generaciju.*" (Ivić. I. i Havleka, N 1986: 25)

EMPIRIJSKI DIO

3. UZORAK ISTRAŽIVANJA

Provedeno je istraživanje psihološkog razvoja djece različitih nacionalnosti u životnom razdoblju ranog djetinjstva, srednjeg djetinjstva i adolescencije u kampovima FKK Valalta, Val Saline u Rovinju i hotelu Vila Laguna Galijot, Plava Laguna, Poreč u turističkoj sezoni 2016.

Likovne radionice za djecu različitih nacionalnosti i kultura održavale su se unutar Mini Clubova u kampu FKK Valalta i Val Saline u Rovinju i hotelu Vila Laguna Galijot, Plava Laguna u Poreču. Istraživanje je provedeno s djecom različitih nacionalnosti i kultura za vrijeme njihovog boravka u Republici Hrvatskoj na ljetovanju s njihovim roditeljima. Ukupan broj djece različitih nacionalnosti i kulltura u kampu FKK Valalta u Rovinju i Vili laguni Galijot, Plava Laguna u Poreču koja su prošla kroz radionice tijekom istraživanja bio je u projseku 30 (tridesetero) djece dnevno. Tjedno i dvotjedno je taj broj bio oko 150 do 200 (stopedesetero do dvjesto) djece, a mjesečno je ta brojka iznosila oko 400 (četristo). U kampu Val Saline u Rovinju taj je broj bio nešto manji: 20 (dvadesetero) djece dnevno. Tjedno i dvotjedno je taj broj oko 100 (sto) djece, a mjesečno je ta brojka iznosila, ukupno oko 300 (tristo) djece. Vodila se dnevna, tjedna i mjesečna evidencija djece koja su prolazila kroz radionice u Mini Clubovima, tijekom istraživanja. No treba napomenuti kako nije riječ uvijek o istoj djeci različitih nacionalnosti s obzirom da su se djeca uglavnom izmjenjivala svaka dva tjedna ili svaki tjedan dana u kampu i vili. Određeni broj djece koji je boravio u kampu FKK Valalta i Val Saline u Rovinju te Vili Laguni Galijot u Poreču nije dolazio na aktivnosti ili određene animacijske aktivnosti uvijek ili povremeno. Djeca dolaze iz različitih zemalja Europe i svijeta. Redom su to zemlje: Njemačka, Italija, Rusija, Slovenija, Austrija, Nizozemska i druge. Otprilike polovica djece u kampu FKK Valalta, Rovinj, dolazila su iz Njemačke, onih iz Italije i Slovenije je bilo nešto manje, a iz ostalih zemalja Europe i svijeta je manji postotak. U kampu Val Saline situacija je bila nešto drugačija. Većina djece bila je iz Njemačke, ali ne opet u tolikom broju kao u kampu FKK Valalta u Rovinju. Nešto manje je bilo djece iz Slovenije, a djece iz Italije i iz drugih zemalja Europe i svijeta je bio najmanji broj. Situacija je bila sasvim drugačija u hotelu Vili

Laguni Galijot, Plava Laguna u Poreču; gdje je najveći broj djece bio koja su došla iz Rusije, nakon toga djece iz Njemačke, a iz ostalih zemalja Europe i svijeta bilo je djece u najmanjem broju. Određena djeca iz različitih zemalja Europe i svijeta pokazala su posebne sklonosti prema likovnom, odnosno vizualnom izražavanju. Bilo je djece različitih nacionalnosti i kultura koje te sklonosti nisu pokazivala, zatim darovite, kreativne i manje kreativne djece. U dodatku na kraju ovoga rada priložene su fotografije snimljene tijekom provođenja ovog istraživanja.

Podjednako su u ovom istraživanju bila zastupljena oba spola djece. Radionice u Mini Clubovima u kampu FKK Valalta i Val Saline u Rovinju i hotelu Vila Laguna Galijot, Plava Laguna u Poreču bile su prilagođene razvojnoj psihologiji djece ranog i srednjeg djetinjstva i adolescenciji.

Djeca u dobi od 2 mjeseca do 4 godine, boravila su u Mini Clubovima u kampu FKK Valalta i Val Saline u Rovinju i hotelu Vila Laguna Galijot, Plava Laguna u Poreču, uz prisustvo roditelja i starijih osoba; što je i pravilo dječjeg animacijskog rada. U ovom istraživanju ispitana su djeca u dobi od 2. do 11. godine. Obuhvaćeno je rano i srednje djetinjstvo djece različitih nacionalnosti i kultura. Osnova ovog istraživanja je da je provedeno s djecom gostima kampa i hotela koji su različitih nacionalnosti, kulture, razmišljanja, obrazovanja i dr. zbog toga je velika postojanost različitih vrijednosti unutar samih kampova zbog čega je zanimljivo opisati i razlike u kreativnom vizualnom izražavanju djece različitih nacionalnosti i kultura.

4. PROBLEM I CILJEVI ISTRAŽIVANJA

Problem istraživanja proizašao je iz prevelike zadanosti radioničkog programa u koji su djeca bila uključena.

Cilj istraživanja bio je ponuditi novu dimenziju tog programa, uvođenjem identifikacije djece s određenim likom iz crtanih filmova,priča ili bajki. Zanimalo nas je u kojoj je mjeri životni kontekst djece različitih kultura utjecao na njihov trenutni boravak? Na koji način likovi iz crtanih filmova, priča i bajki (već određena zadana tematika) mogu utjecati na kreativnost i bolju komunikaciju sa sobom i okolinom prikazivanjem sebe kroz određene uloge?

Zbog toga je bilo iznimno važno djecu različitih nacionalnosti i kultura educirati, pripremiti, prikazati svaku zadanu temu iz crtanih filmova, priča ili bajki na likovnom radu u Mini Clubovima u kampu FKK Valalta, Val Saline u Rovinju i hotelu Vili Laguni Galijot, Plava Laguna u Poreču;

kako bi što bolje prihvatila i bila što više motivirana da prikažu likove iz zadanih crtanih filmova, priča ili bajki, identificiraju se s njima, uspoređuju ih itd. Gardner govori o važnosti prilagođavanja programa djeci tijekom samog provođenja: "*Kurikulumom je nemoguće unaprijed planirati teme koje će se razrađivati u sljedećim tjednima na temelju izlaganja djece iskustvima. Aktivnosti koje će raditi sljedeći tjedan (katkad i sljedeći dan) proizlaze iz ovotjednih rezultata, problema i zagonetki. Ciklus se ponavlja tako dugo dok ne urodi plodom.*" (Gardner, H. 2004: 86)

Potrebno je educirati djecu o prihvaćanju umjetnosti, primjeni, sposobnosti procjenjivanja i samoostvarivanju na njenom planu te ostvarenju sebe kroz umjetnost i putem umjetnosti, osobito u ovom psihološkom kontekstu, ozračju likovne kreativnosti. Da putem likovnog odgoja i obrazovanja vremenom dijete (a i odrastao) može zadovoljiti mnoge svoje psihološke potrebe iznalazi psihologija likovnosti. (Ivančević, R. i Turković, V. 2001: 263)

Na koji način likovi iz crtanih filmova, priča i bajki (već određena zadana tematika) mogu utjecati na kreativnost i bolju komunikaciju sa sobom i okolinom prikazivanjem sebe kroz određene uloge? Rezultati prikazuju psihološko i emocionalno uključivanje djece drugih nacionalnosti u kreativni proces kroz određene likove/lik iz crtanih filmova, priča ili bajki koji su sami odabrali. Korisnost rada je sagledavanje različitosti u razmišljanju, prikazivanju, emocionalnom stanju itd. tijekom stvaranja u drugoj zemlji (u Republici Hrvatskoj). U ovom je radu važan osobni doživljaj djece i konteksta kroz njihovo vizualno izražavanje; u istraživanju psihološkog razvoja djece različitih nacionalnosti i kultura (Talijani, Nijemci, Austrijanci, Danci, Rusi i dr.) za vrijeme njihovog boravka u Republici Hrvatskoj iz čega proizlazi i sam naziv diplomskog rada "*Doživljaj sebe i konteksta kroz vizualno izražavanje*".

5. METODE ISTRAŽIVANJA

U ovom istraživanju korištena je kvalitativna metoda, kao glavna metoda istraživanja pomoću koje se došlo do rezultata. Tijekom istraživanja, odgovoreno je na sljedeća istraživačka pitanja:
Na koji način likovi iz crtanih filmova, priča i bajki (već određena zadana tematika) mogu utjecati na kreativnost i bolju komunikaciju sa sobom i okolinom, prikazivanjem sebe kroz određene uloge?
Kao istraživačka metoda, poslužila je metoda opisa i usporedbe dječjih radova. Zbog velikog broja djece različitih nacionalnosti i kultura koja su sudjelovala u programu Mini Cluba na likovnim radionicama nisu se provodili nikakvi upitnici, a posebno osmišljen intervju rađen je s određenim

brojem djece, koja su boravila u Mini Clubovima u kampu FKK Valalta i Val Salineu Rovinj i Vili Laguni Galijot, Plava Laguna u Poreču. Većina informacija prikupila se slobodnim, neformalnim intervjuima s djecom za vrijeme njihova likovnog izražavanja u Mini Clubu i iskustvom dobivenim radeći posao turističkog animatora tijekom dvije sezone u različitim kampovima i hotelima u Republici Hrvatskoj.

6. INSTRUMENTI ISTRAŽIVANJA

Korišten je posebno osmišljen intervju kod određenog broja djece te nestrukturirani intervjui s većim brojem djece.
Rezultati posebno osmišljenog intervjua prikazani su uz pomoć tablica. Tablicama je prikazan i dio rezultata koji se odnosi na usporedbu dječjih radova.

7. OPIS TIJEKA ISTRAŽIVANJA

Istraživanje je provedeno tijekom rada na sezonskom poslu turističkog animatora u kampu FKK Valalta i Val Saline, Rovinj i Hotelu Vila Laguna Galijot, Plava Laguna u Poreču, za poslodavca BLOO d.o.o. (Istra Animation Club). Autorica se provodeći ovo istraživanje susrela s problemom koji je proizašao iz prevelike zadanosti radioničkog, odnosno animacijskog programa za djecu u koji su djeca različitih nacionalnosti i kultura bila uključena. Animacijski program za djecu u Mini Clubovima u kampu FKK Valalta, Val Saline u Rovinju i Vili Laguni Galijot, Plava Laguna u Poreču, bio je određen zadanom tematikom koja se odnosila na određene naslove crtanih filmova, priča ili bajki. Crtani filmovi koji su bili određeni su Indians (Indijanci), World of Magic (Svijet magije) i Pirati (Gusari). Teme i priče koje su bile određene su Around the World (Put oko svijeta), Clown's night (Klaunovi), Sea world (Dan oceana), Balloons day (Dan Balona) i Hop family day (Obiteljski dan). Teme su se izmjenjivale svaki drugi tjedan. Najveći problem je bio zadani program, radioničkog tipa, u kojem sudjeluju djeca, a koja nisu mogla razviti dovoljno svoju kreativnost. Djeca zbog već određenog programa nisu mogla imati potpunu slobodu vizualnog izražavanja. Upravo kroz umjetnost, likovno, odnosno vizualno izražavanje djeca stvaraju potrebu za neovisnošću, tj. slobodom, a upravo zadanost dječjeg animacijskog programa u tome ih sprječava. *"Bavljenje umjetnošću također u svakome može zadovoljiti potrebu za neovisnošću, tj. slobodom, jer ništa na takav način (unatoč disciplini koja je uvijek nužna da se ne bi skrenulo u anarhiju i kaos, i onda se sve izgubilo) ne pruža toliko stupnjeva slobode."* (Ivančević, R. i Turković, V. 2001: 264) Program likovnih radionica tijekom kojih je provedeno ovo istraživanje,

odvijala su se kroz likovne radionice u Mini Clubovima u kampu FKK Valalta, Val Saline u Rovinju i Vili Laguni Galijot, Plava Laguna u Poreču s djecom različitih nacionalnosti i kultura za vrijeme njihova ljetovanja u Republici Hrvatskoj. Djeca su kroz Mini Club atelier na zadanu temu tog dana napravila, nacrtala, naslikala, izradila, osmislila i td., što žele vezano uz temu. Zbog toga je kreativno stvaranje, ali i usvajanje raznih likovnih tehnika (slikarskih, kiparskih i grafičkih) djece bilo ograničeno, a što je u potpunosti ograničavalo njihov kreativni razvoj. Dječji animator, osim toga što je trebao pokušati što uspješnije pobuditi emocije kod djece različitih nacionalnosti i kultura za vrijeme njihova poistovjećivanja sa zadanim likom i stvaranja samog lika iz animiranih filmova, priča ili bajki, morao je što bolje motivirati djecu kako bi se što uspješnije poistovjetili s određenim likom iz crtanih filmova,priča ili bajki. "*Motivacija (prema motiv) je psihički proces koji nas potiče na mentalne ili tjelesne aktivnosti, i »iznutra« djeluje na naše ponašanje. Motivacija je u psihologiji zamijenila nekadašnji pojam »volje«, koji se ubraja u »psihologiju moći« (»moć govora«, »moć volje« i sl.). I čuvstva (emocije) nas potiču na aktivnosti pa suvremeni psiholozi ne postavljaju granicu između motivacije i emocija. Motivacijsko ponašanje možemo predočiti kružnim crtežem: u početku postoji motiv ili potreba za ostvarenjem nekoga cilja, nakon toga slijedi ponašanje kojim nastojimo doprijeti do toga cilja, a ako ga uspijemo ostvariti (prije ili poslije), razvije se potreba za novim, višim ciljem, i »motivacijski ciklus« se ponavlja. Na putu do cilja nailazimo na različite zapreke: fizičke (neprohodan put i sl.), društvene (zakonske, vjerske i druge zabrane) i osobne (nedovoljna tjelesna ili psihička sposobnost, borba motiva). Ako je motivacija jaka, a zapreke nepremostive, javlja se izričita neugoda, nemir ili bijes, poznat kao frustracija. U teorijama motivacije poznata je »hijerarhijska teorija« A. H. Maslowa, prema kojoj pojavljivanje naših motiva ima svoj redoslijed. Na prvome su mjestu motivi preživljavanja, zatim sigurnosti, pa potrebe za ljubavlju i prijateljstvom te društvenim ugledom i »samoostvarivanjem«."*[8] Upravo je važno kod otkrivanja emocija djece različitih nacionalnosti i kultura da je dječji animator/ica znao slušati i slušao djecu jer je to omogućavalo njihovu uspješniju realizaciju zadataka u vizualnom izražavanju, identifikaciju sa zadanim likom na samim radionicama u Mini Clubovima u kampu FKK Valalta i Val Saline, Rovinj i Hotelu Vila Laguna Galijot, Plava Laguna u Poreču – tijekom realizacije likovnih zadataka i ulogu u novoj okolini. *"Kako bismo prepoznali emocije osobe o kojoj govorimo moramo se vratiti na temelje komunikacije: slušanje."* (D. Chabot, M. Chabot, 2009: 101)

[8] Leksikografski zavod Miroslav Krleža (Hrvatska enciklopedija):http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=42115 (posjećeno 25. Lipnja, 2017.)

Empatično slušanje i preoblikovanje pomoći će dječjem animatoru u tome. *"Empatično slušanje nam „omogućava" da svijet vidimo u drugačijem svjetlu te da krenemo dalje. "Preoblikovanje je jedan od najvažnijih načina slušanja."* (D. Chabot, M. Chabot, 2009: 112)

Najteža tehnika slušanja je konfrontacija jer prisiljava djecu različitih nacionalnosti i kultura na preispitivanje pojedinih aspekata problema tijekom vizualnog izražavanja na radionicama unutar Mini Clubova i njegovo osvješćivanje. Cilj konfrontacije je prisiliti sugovornika da dublje istraži svoj problem. (D. Chabot, M. Chabot, 2009: 114)

Izvrsna metoda za pobuđivanje emocija djece iz različitih dijelova Europe i svijeta tijekom crtanja, slikanja, modeliranja, odnosno vizualnog izražavanja te identifikacije sa zadanim likom iz animiranih filmova, priča ili bajki je usredotočenje. *"Usredotočenje se odnosi na emocije i osjećaje."* (D. Chabot, M. Chabot, 2009: 113)

Svaki turistički animator, odnosno dječji animator; zadužen za dječji animacijski program, treba posjedovati: četiri glavne kategorije emocionalne kompetencije potrebne u poučavanju: *komunikacija, motivacija, prilagodljivost i upravljanje sobom.* (D. Chabot, M. Chabot, 2009: 27)

"Komunikacija dolazi od latinske riječi communication: priopćenje, razgovor. U komunikologiji, razmjena znakova i kombinacijâ znakova među ljudima (društvena komunikacija), životinjama (životinjska komunikacija), u živim organizmima i tehničkim sustavima, odn. među njima (tehnička ili strojna komunikacija). U tehničkom značenju komunikacija je prijenos informacija, no društvena komunikacija nije jednostavna poput »transporta robe«, kao što je to naglašavao Robert E. Park, nego je ovdje riječ o međusobnom posredovanju značenja u zajedničkom sustavu simbola koje je povezano s čovjekovim mišljenjem. Prema I. Kantu misliti se ne može drugačije nego u zajednici s drugima, i upravo misliti u zajednici s drugima bit je društvene komunikacije." [9]Osim komunikacije, važan je i konformizam.

"Konformizam dolazi od engleske riječi conformism i od latinske conformare: prilagoditi), ponašanje u skladu s tradicijom, vladajućim moralnim, političkim i drugim pravilima i nazorima, prilagodljivost; prihvaćanje nekog mišljenja ili ponašanja iz spekulativnih ili oportunističkih razloga; oportunizam." [10]

Djeca različitih nacionalnosti i kultura, s obzirom na to da su se nalazila u novoj okolini, istraživala su i otkrivala svijet oko sebe te su tako razvijala osjećaje, jačala samopouzdanje, samostalnost i samokontrolu. Koliko su djeca bila u mogućnosti razviti svoju kreativnost i maštu na ovakvom tipu

[9] Leksikografski zavod Miroslav Krleža: Hrvatska enciklopedija: http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=32686 (posjećeno 29. Svibnja, 2017.)
[10] Leksikografski zavod Miroslav Krleža: Hrvatska enciklopedija: http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=32780 (posjećeno 29. Svibnja, 2017.)

likovnih radionica? Jedno je sigurno: djeca na ovakvom tipu likovnih radionica, ali i općenito likovnih radionica, stječu nova prijateljstva.

Na večernjem show programu pravilo je da svi animatori i dječji, sportski i plesni sudjeluju te da su kostimirani kao i sama djeca u likove iz animiranih filmova, priča ili bajki; na temu koja je tu večer zadana crtanim filmom, pričom ili bajkom. Kostimiranje djece različitih nacionalnosti pomaže upravo u što boljem poistovjećivanju i identifikaciji djece s određenim likom iz crtanih filmova, priča ili bajki.

Zbog visoke frekvencije i promjene djece u Mini Clubu, dio prikupljenih podataka zametnuo se među papirima i dječjim crtežima te je bilo nemoguće povratiti izgubljene podatke, a ostali su prikazani u nastavku ovoga rada.

Posao turističkog animatora traje ukupno osam sati dnevno. Provedeno je razdoblje rada turističke animacije odnosno kao dječji animator u radu s djecom. Za vrijeme istraživanja, otprilike svaka dva tjedna ali i duže, izmjenjivao se dolazak gostiju u kamp FKK Valalta i Val Saline u Rovinju i hotelu Vila Laguna Galijot, Plava Laguna u Poreču, pa tako i djece. Kroz istraživanje je prošlo više od petsto (500) djece iz Europe i svijeta; različitih nacionalnosti, kultura, religija i drugo. U kampu FKK Valalta dječji animacijski program održavao se ujutro, poslijepodne i navečer te se oni i međusobno razlikuju. Jutarnji animacijski dječji program sadržavao je MC sport gym i Mc games. Poslijepodnevni Mini Club program sastojao se od Mini club Ateliera, MC Aquafun (uvala), MC (Mini Club) Talent box, MC Parada i MC Dance School. Provoditeljica istraživanja u kampu FKK Valalta u Rovinju bila je voditeljica Mini Cluba. U Mini Clubu vodila je MC sport i gym i MC games zajedno s kolegicama. Svaka od animatorica bila je zadužena za svoj dječji animacijski program. Večernji program za djecu sastojao se od igre i plesa s djecom. U kampu Val Saline u Rovinju program je bio drugačije koncipiran nego u kampu FKK Valalta. Svaki su se dan izmjenjivali programi za djecu raznih tema pri čemu se svaki večernji program razlikovao glazbom, igrama i plesom.

Provoditeljica istraživanja radila je sama, bez kolegica animatorica u Mini Clubu/Kids Clubu, nedjeljom u kampu Val Saline. Dječji animacijski program u kampu Val Saline sastojao se od jutarnjeg termina - creativ corner i sport & game time i poslijepodnevnog - atelier, kids discover: ecology, talent box, mini dance school i mini club show - dance.

Kamp FKK Valalta, Rovinj i kamp Val Saline u Rovinju razlikuju se po tome što je kamp FKK Valalta Naturist - nudistički kamp, a kamp Val Saline nije nudistički kamp. Djeca različitih

nacionalnosti i kultura morala su unutar prostora Mini cluba (unutarnjeg i vanjskog) biti odjevena (s odjećom na sebi). To je bilo jedno od pravila rada Mini Cluba u kampu FKK Valalta u Rovinju. Dječji animacijski program u hotelu Vila Laguna Galijot, Plava Laguna u Poreču također se sastojao od jutarnjeg, poslijepodnevnog i večernjeg animacijskog programa. Ujutro je Lagunino club morning – Lagunino gym i sport. Provoditeljica istraživanja vodila je sama poslijepodnevni Mini Club program u Vili Laguni Galijot, Plava Laguna u Poreču. Dječji Mini Club program sastojao se od: Lagunino ateliera, Lagunino Exhibition (Lagunino izložba), Lagunino Dance School i Lagunino Parada. Večernji animacijski dječji program sadržavao je Lagunino Kid's Show. Lagunino je dječja maskota delfina, Vile Lagune Galijot, Plava Laguna u Poreču. Djeca različitih nacionalnosti i kultura mlađa od četiri (4) godine; u kampu FKK Valalta i Val Saline u Rovinju te u Vili Laguni Galijot, Plava Laguna u Poreču, mogla su sudjelovati isključivo uz pratnju roditelja. Sudjelovanje na animacijskim aktivnostima bilo je na vlastitu odgovornost.
Animacijski program za djecu u Mini Clubovima u kampu FKK Valalta, Val Saline u Rovinju i Vili Laguni Galijot, Plava Laguna u Poreču, bio je određen zadanom tematikom koja se odnosila na određene naslove crtanih filmova, priča ili bajki. Crtani filmovi koji su bili određeni su: Indians (Indijanci), World of Magic (Svijet magije) i Pirati (Gusari). Teme i priče koje su bile određene su: Around the World (Put oko svijeta), Clown's night (Klaunovi), Sea world/Ocean life (Dan oceana), Balloons day (Dan Balona) i Hop family day (Obiteljski dan). Djeca različitih nacionalnosti i kultura kroz Mini Club atelier na zadanu temu tog dana napravila su, nacrtala, naslikala, izradila, osmislila i td., što žele vezano uz temu, što je bilo jako važno koristiti zbog psihološkog i emocionalnog stanja djece.

Modeliranje glinom i slikanje, igranje olovkom, kolektivno i individualno, pedagoška su i ne samo pedagoška sredstva koja su po svojoj punoći i kompleksnosti pokreta, ekspresije emocija i doživljajnosti ubrajaju među ostala brojna sredstva likovnog odgoja i obrazovanja. Kroz njih se postižu punovrijedni i dalekometni, primarni, sekundarni i tercijarni pedagoški učinci, ne samo na psihološkom, pedagoškom već i u svestranom okruženju odgoja i obrazovanja (Moralni, estetski, ekološki, zdravstveni, geografski, povijesni, kulturološki, društveni etc.). (Ivančević, R. i Turković, V. 2001: 264)

Prije održavanja svake Mini Club radionice animatorice su pripremale sav potreban materijal za održavanje samih radionica. Potrebni rekviziti i materijali sastavni su dio Mini Cluba. *"Tu je moguće pronaći komplete tempera, bojice, pastele, papire u boji, ljepilo, škarice, šeširiće, štule, trubice, balone, društvene igre, lutke, teatrin, itd."* (Vrbanić, M. 2011: 29)

Priprema i organizacija same radionice i što se radilo na njoj, određivalo se unaprijed kako animatori ne bi bili prepušteni improvizaciji iako je ona jako važna u primjeni posla svakog turističkog animatora. Na taj se način moglo posvetiti djeci na radionicama u Mini Clubovima, što je bio i primarni cilj. Jako je važno bilo izrađivati s djecom različite oblike za svaku zadanu temu jer su nam ti oblici poslužili kao obilježja s kojima smo " ukrašavali" djecu na večernjem programu. S djecom u Mini Clubu radile su se i zahtjevne stvari poput izrade plakata, kulisa i scenografije koje su se koristile na večernjem programu za djecu. *"Kao završnu aktivnost odabiremo "najzahtjevniju." To je najčešće grupni rad: npr. Izrada plakata, kulisa, itd. Svi plakati, kulise (velike stvari) služe nam za dekoraciju pozornice. Sva djeca trebaju imati nešto što su napravila taj dan u Mini Clubu."* (Vrbanić, M. 2011: 29)

Teme su se izmjenjivale redom, svaki drugi tjedan. Ponedjeljkom je prva po redu u tjednu bila radionica na temu - Indijanci. Djeca su izrađivala perjanice i suknjice od kartona zatim sjekirice i stavljala ih na štapiće za ražnjiće ili bez štapića, veliki šator za Indijance od tkanine i štapova. Njihov je zadatak bio da samostalno ili uz pomoć dječjeg animatora (manja djeca koja ne mogu sama) izrade na svoj način i kako žele perjanice, suknjice, sjekirice. Nakon što su to napravila, radila su grupni rad - šator od tkanine, tempera i bambus štapova za Indijance koji smo navečer koristiti na našem Mini Club showu- Indians. Djeca različitih nacionalnosti i kultura izradila su perjanice, suknjice i sjekirice tako da su zamislila da su oni taj lik, Indijanac; poglavica. Poistovjetila su se s tim likom.

Sljedeći je tjedan na rasporedu ponedjeljkom bila tema World of Magic (Svijet magije). Djeca su izrađivala čarobne štapiće, crtala i slikala vještice, čarobnjake i sve što su željela crtati, slikati i raditi na tu temu. Izrađivala su narukvice od spužve u obliku pauka, od kartona i užeta su izrađivala lančiće/ogrlice u obliku šešira, metli za letenje, kotlova, mačaka, paukova, munji koje smo navečer koristili na Mini Club show u dječjim igrama. Također, kao grupni rad djeca su napravila uz pomoć animatora i veliki kotao koji smo također koristili navečer na dječjem programu te veliki dvorac od kartona.

Utorkom su bile teme Noć klaunova i Put oko svijeta. Za temu Noć klaunova su izrađivala šešire za klaunove koje su ukrašavali i bojali i mašne, a za temu Around the World (Put oko svijeta) napravila su zastave država iz koje su došli. Zastave smo vješali na uže. Zatim su djeca zajedno s animatoricom (manja djeca) ili sama – ako je riječ o starijoj djeci, napravili, nacrtali, oslikali, izradili nešto što je specifično za zemlju iz koje su došla. Također su bojala i slikala prijevozna sredstva, zastave i druge stvari na tu temu. Uz pomoć animatorice, izradila su i veliki

autobus od kartona te kostim od spužve u obliku globusa, koji smo koristili kao dio scenografije za večernji show program za djecu.

Srijedom je bila tema pirati - izlet malih pirata. Djeca u kampu FKK Valalta u Rovinju u Mini Clubu, svaku srijedu započela su s oslikavanjem mačeva, koje su dječje animatorice ranije nacrtale i izrezale od kartona. I djeca su sama crtala i rezala, a zatim i oslikavala mačeve. Mogli su i sami nacrtati i izrezati oblik mača kakav su htjeli. Nakon što su oslikala mačeve, bojala su marame od tkanine, kao mali gusari, a zatim su crtala s markerima po šeširima napravljenim od papira. Nakon što su djeca završila s likovnim zadacima išla su zajedno s animatorima s brodom na izlet malih pirata.

Četvrtkom je tema bila Ocean day (Dan oceana). Za tu temu djeca su nacrtala, oblikovala, a zatim i oslikavala temperama na spužvi hobotnice, dupine, ribe, školjke i drugo. To su koristila kao scenografiju za već spomenuti večernji program srijedom na piratima. S obzirom na to da su djeca četvrtkom na večernjem show programu u kampu FKK Valalta u Rovinju, samo plesali. Nisu igrali igre i plesali kao ostalim danima.

Za temu, sljedeći tjedan u četvrtak je bila tema Dan balona. Djeca su dobila balone u različitim oblicima (pas, srce i drugo) koje su oslikavala vodootpornim markerima.

Svaki petak na rasporedu je bila tema obiteljski dan. (Hop Family day). Djeca su crtala, slikala, bojala, izrađivala od kartona svoju obitelj, životinje, kuću, prijatelje i susjede. Od kartona i štapića izrađivala su lutkice u obliku svoje obitelji: mame, tate, brata, sestre i također od kartona i štapića za ražnjiće izrađivala su kućne životinje (psa, mačku, papigu, svinju i druge), koje su na kraju bojala, slikala, ukrašavala i lijepila uz pomoć krep papira i ljepila. Također su izradila i velike obiteljske plakate. Veliki plakati služili su nam za scenografiju za Mini Club i Mini Club show navečer (večernji show program za djecu). Djeca različitih nacionalnosti i kultura najviše su voljela, iščekivala, bila zainteresirana za ovu temu. Najviše im se svidjela. Obitelj je od svih konteksta, najsnažniji koji utječe na dječji razvoj.

Subotom su animatori imali slobodan dan te nisu radili. Mini club i sve ostale animacijske aktivnosti za djecu i odrasle toga dana nisu se održavale.

Nedjeljom su djeca različitih nacionalnosti i kultura u kampu FKK Valalta i Val Saline u Rovinju imala slobodnu temu (imala su na izbor najdraže animirane/crtane filmove, odnosno likove). Izbor materijala i najdražih likova im je bio u potpunosti slobodan. Djeca su izabrala najdraže

animirane/crtane likove te ih nacrtala na kartonu i izrezala, zalijepila na drugi karton, bojala i otiskivala. Radila su grafičku tehniku kartontiska. To im se jako svidjelo te su bili oduševljeni s njome. Djeca su uživala radeći likovne radove izražavajući se u grafičkoj tehnici kartontiska.

8. REZULTATI I RASPRAVA

8.1. Rezultati

Rezultati prikazuju odgovore na postavljena pitanja tijekom istraživanja i likovne uratke djece za vrijeme njihovog vizualnog izražavanja u Mini Clubovima. Program u Mini Clubu već je bio određen zadanom tematikom koja se odnosila na određene naslove crtanih filmova, priča ili bajki. Crtani filmovi koji su bili određeni su Indians, Pirates. Teme i priče koje su već bile određene su: World of Magic, Around the World, Clown's night, Sea world, Balloons day i Hop Family Games. Djeca su kroz Mini Club atelier na zadanu temu tog dana napravila, nacrtala, naslikala, izradila, osmislila što žele vezano uz temu.

8.2. Postavljena pitanja tijekom istraživanja

1. **Kako su se osjećala djeca raznih nacionalnosti i kultura za vrijeme stvaranja i poistovjećivanja s određenim likom/vima iz crtanih filmova, priča ili bajki?**

Svako dijete, bez obzira iz koje zemlje dolazi, posjeduje emocije. *Riječ „emocija“ dolazi od glagola movere (lat.) što znači „pokrenuti se“. Stoga kad nešto doživimo upotrebljavamo ponekad izraz „nešto se događa u nama“. U riječi „emocija“ nalazimo i riječ motion (eng.pokret,) koja ima isti korijen kao i riječ „motor“ ili stroj. Tako možemo reći da su emocije moćni „strojevi“ koji nas pokreću iznutra, ali i na vanjsko ponašanje.* (D. Chabot, M. Chabot, 2009: 37)

Paul Ekman prepoznao je sedam primarnih emocija: strah, ljutnju, tugu, gađenje, prezir, iznenađenje i veselje te je i posjetio mnoge narode. Ekman je ustvrdio da svaka od tih emocija ima vlastita obilježja, te da se može naći, bez obzira na rasu, jezik, religiju ili običaje u svim kulturama koje je posjetio. (D. Chabot, M. Chabot, 2009: 37)

Primarne emocije služe za preživljavanje, pa tako djeca različitih nacionalnosti i kultura imaju ostale emocije koje se nazivaju sekundarnim i socijalnim emocijama.

A to su:

Strah	**Ljutnja**	**Tuga**	**Gađenje**	**Prezir**	**Iznenađenje**	**Veselje**
Tjeskoban	Ogorčen	Pogođen	Uzrujan	Ponižen	Začuđen	Srdačan
Brižan	Frustriran	Posramljen	Hladan	Uobražen	Zaprepašten	Ugodan
Uplašen	Bijesan	Pokajanje	Posramljen	Uvrijeđen	Nestrpljiv	Pouzdan
Kriv	Pun mržnje	Skršen	Averzivan	Odbijajući	Impresioniran	Zadovoljan
Užasnut	Neprijateljski	Prevaren	Ogorčen	Revoltiran	Nesiguran	Oduševljen
Neodlučan	Nestrpljiv	Odbačen	Zgađen	Smućen	Potresen	Zanesen
Nesiguran	Blokiran	Potišten	Ponižen	Podcijenjen	Obamro	Entuzijastičan
Preplašen	Razdražljiv	Dezorijentiran	Povrijeđen		Uznemiren	Euforičan
Ljubomoran	Ljubomoran	Žalostan	Sputan			Uzbuđen
Zbunjen	Ljut	Ponižen	Preplašen			Polaskan
Zaokupljen	Uvrijeđen	Povrijeđen	Razdražljiv			Sretan
Ismijan	Nemiran	Ljubomoran	Omražen			Zaljubljen
Sramežljiv		Sjetan	Uvrijeđen			Radostan
Prepadnut		Nostalgičan	Odbojan			Veseo
Plašljiv		Preplavljen				Optimističan
Rastrgan		Rastužen				Strastven
Uhvaćen u zamku		Kajući				Olakšan
		Utišan				Zadovoljan
Neizvjestan		Ranjiv				Siguran
Zabrinut						

(D. Chabot, M. Chabot, 2009: 40)

Navedene emocije pomažu djeci različitih nacionalnosti i kultura u lakšem poistovjećivanju i njihovoj identifikaciji s određenim likom/vima iz crtanih filmova, priča ili bajki. Kroz emocije koje imaju sami likovi iz crtanih filmova, priča ili bajki, djeca mogu preuzeti njihove emocije i kopirati ih.

Od svih sedam primarnih emocija samo je jedna pozitivna, a to je veselje. Stoga je važno da poboljšamo svoju emocionalnu inteligenciju kako bismo povećali učinak emocija povezanih s radošću. To će pomoći djeci različitih nacionalnosti i kultura da budu motivirani i skloni približavanju.

Hoće li djeca različitih nacionalnosti i kultura htjeti sjesti za isti stol s drugom djecom različitih nacionalnosti i kultura? Ovo istraživanje dalo je pozitivan odgovor. Ali, ipak rad u timu i stvaranje određenih likovnih zadataka (timski) stvara određenu distancu, odbijanje rada kod pojedine djece

različitih nacionalnosti koja su boravila u Mini Clubu. Kod te djece stvaraju se emocije: strah, ljutnja, tuga, iznenađenje, veselje, prezir i gađenje.

No nije kod sve djece bilo tako. Djeca su pokazala, boraveći u Mini Clubovima, veliku zainteresiranost ne samo za individualni rad, nego i za timski rad. Definicije pojmova individualni ili pojedinačni rad te timski ili skupni rad su: *"Pojedinačni je rad faza u nastavi u kojoj učenici, odnosno djeca sama obrađuju neki zadatak. Često se zove i tihi rad jer se u toj fazi u pravilu ne smije govoriti"* (Mattes, W. 2007: 44). Mattes u svojoj knjizi *"Nastavne metode 75 kompaktnih pregleda za nastavnike i učenike"* piše kako se obično rezultati rada tako pripremaju da se mogu prikazati pred cijelim razredom, nakon završetka radne faze. Nastavnik planira u pravilu skupni rad, no učenicima ostavljavlastite mogućnosti oblikovanja.Dalje objašnjava kako se u pojedinačnom radu može steći sigurnost u ovladavanju radnim tehnikama koja su poslije potrebne i u skupinama, zatim pojedinačni je rad element na putu prema koncentriranom radu. Navodi kako ta metoda pruža goleme mogućnosti unutarnje diferencijacije.

Kako i učenicima, tako i pojedinoj djeci koja su boravila u Mini Clubovima nije bio baš omiljen pojedinačni rad. *"Pojedinačni rad često poprima obilježje ispitnih situacija i ograničava potrebu djece i mladih za društvenim kontaktima."*(Mattes, W. 2007: 45) Djeca su više voljela raditi u timu, timski rad bio im je draži od individualnog rada. *"Timski rad, odnosno timska nastava posljedica je želje i potrebe za napuštanjem razredno – predmetno – satnog sustava koji je objektivno postao prepreka za primjenu suvremenih strategija proučavanja i učenja (nastavnih strategija) koje omogućuju optimalan psihološki razvoj svakog učenika."* (Jurić, V., Matijević, M., Peko, A. 2010: 194)

Što se, pak tiče pojedinih šansi i ciljeva skupnog rada Mattes u svojoj knjizi *"Nastavne metode 75 kompaktnih pregleda za nastavnike i učenike"* navodi kako u skupini učenici razvijaju višu dozu samopouzdanja. "*U svijetu rada sposobnost je timskog rada postala jednom od najvažnijih ključnih kvalifikacija. Ona nije važna samo za uspješan profesionalni život nego i u privatnom životu pruža jamstvo za to da ljudi ne pate od društvene izolacije. Skupni rad pruža višestruke mogućnosti unutarnje diferencijacije. Metoda prenosi odgovornost i potiče kompetenciju odlučivanja te demokratsku zrelost."* (Mattes, W. 2007: 50, 51)

Emocije i osjećaji djece različitih nacionalnosti i kultura za vrijeme stvaranja određenog lika iz crtanog filma, priča ili bajki bila su drugačija, individualno, za svako dijete ponaosob, odnosno prema njihovoj osobnosti. Kod te djece najviše je bila zastupljena primarna emocija veselje; onda i one sekundarne i primarne emocije koje su nastale iz te primarne emocije, a to su: zadovoljstvo, euforičnost, oduševljenost, uzbuđenost , radost, veselje, zadovoljstvo i druge.

Kako bi mogli što bolje razumjeti i upravljati svojim emocijama za vrijeme stvaranja i poistovjećivanja sa zadanim likom iz crtanih filmova, priča ili bajki; djeca različitih nacionalnosti i kultura isto kao i učenici; oni i jesu učenici u svojim školama u zemlji iz koje dolaze; su trebali najprije prepoznati, a zatim izraziti kako se osjećaju u trenutku dok stvaraju zadani lik iz crtanog filma, priče ili bajke. Elemente izražavanja osjećaja navode Chabot i Chabot:

"Opće je pravilo da izražavanje emocija uključuje tri elementa: iskustva, ponašanja i osjećaje. (D. Chabot, M. Chabot, 2009: 102)

Autori također opisuju i važnost izražavanja osjećaja:

Izražavanje emocija odnosi se na to „kako se učenik osjeća". (D. Chabot, M. Chabot, 2009: 103)

"Osoba izražava svoje emocije, tj kako se osjećao ili kako se sada osjeća. Ispričati o tome što je doživio i kako se ponašao samo je pola priče jer opisivanje iskustva i ponašanja bez izražavanja emocija kao platno oslikano crno-bijelim tonovima. odsustvo emocija znači ujedno i gubitak mnogih detalja; sitnica kao na bezbojnom platnu." (D. Chabot, M. Chabot, 2009: 103)

Što su djeca dublje ušla u prepoznavanje i izražavanje svojih emocija, to su bolje razumjela kako su se osjećala dok su stvarala i poistovjetila se sa zadanim likom iz crtanih filmova, priča ili bajki.

To dovodi do još ključnih pitanja:

2. **Koliko su se djeca različitih nacionalnosti i kultura mogla slobodno kreativno izraziti u novoj okolini?**

Program je već bio određen zadanom tematikom koja se odnosila na određene naslove crtanih filmova, priča ili bajki. Djeca su kroz Mini klub atelier na zadanu temu tog dana napravila, nacrtala, naslikala, izradila, osmislila što žele vezano uz temu. To im je u potpunosti ograničavalo njihov kreativni razvoj. Svako je dijete kreativno na svoj način. *"Kreativnost je sposobnost produkcije radova koji su originalni, a ipak prikladni, nešto čega se drugi nisu dosjetili da bi na neki način bilo korisno."* (Berk, E. L. 2008: 305)

Do označavanja djeteta kao darovitog, može dovesti visoki kreativni potencijal. Testovi kreativnog kapaciteta zahvaćaju divergentno mišljenje – generiranje mnogih i neuobičajenih mogućnosti prilikom rješavanja problema ili zadatka. U oštroj je suprotnosti divergentno mišljenje s konvergentnim mišljenjem, koje podrazumijeva dolaženje do jednog točnog odgovora, a najviše je u testovima inteligencije zastupljeno. (Guilford, 1985 prema Berk, E. L. 2008: 305, 306)

Zadani animacijski program ograničavao je sposobnost kreativnog izražavanja kod djece različitih nacionalnosti i kultura. Kreativnost radova u ovom je slučaju teško bila mjerljiva, no mogao se i mjeriti proces koji je doveo do same kvalitete određenih radova. Kreativnost se ne može mjeriti slijeđenjem postojećih, odnosno zadanih pravila koje su u ovom slučaju bile određene temama iz crtanih filmova, priča ili bajki. Ono što povezuje kreativni rad su prethodno nepovezane

ideje. Kreativnost je ključna za razvijanje društvenih, odnosno socijalnih komponenti i ima velike vrijednosti u svakodnevnom životu. Ona se može mjeriti različitim testovima i mjerama koje opisuje Berk:

„*Istraživači su razvili niz testova divergentnog mišljenja uvidjevši da su jako kreativna djeca (kao i djeca s visokim IQ – om), često u nekim zadacima bolja od ostalih. Kreativnost od djece se može tražiti u verbalnim mjerama i figurativnim mjerama. Od djece se može u figurativnim mjerama tražiti da nacrtaju crteže utemeljene na nekom cirkularnom motivu. Kako su one loši prediktori kreativnih postignuća u svakodnevnom životu, ističu ipak, kritičari ovih mjera jer zahvaćaju samo jednu od složenih sastavnica kreativnosti.“* (Cramond, 1994 prema Berk, E. L. 2008: 306)

Definiranje novih i važnih problema, odabiranje onih zamisli koje najviše obećavaju, pozivanje na relevantna znanja u cilju razumijevanja i rješavanja problema i evaluiranje raznih ideja neke su od ostalih sastavnica. (Sternberg i Lubart, 1995 prema Berk, E. L. 2008: 306)

3. **Koliko nova okolina stvara prepreku u njihovom kreativnom stvaranju (s obzirom i da im je sama kreativnost ograničena zbog zadane/određene teme iz crtanih, filmova, priča ili bajki); u psihološkom i emocionalnom uključivanju u kreativni proces?**

U provedenom istraživanju proučavano je kako se djeca različitih nacionalnosti i kultura osjećaju u novoj okolini: „Okolina, Ja u novoj okolini“. Što ona za njih predstavlja? Koliko može utjecati na njihovo vizualno izražavanje u Mini Clubu? Upravo je socijalna komunikacija imala važnu ulogu u procesu razvitka formiranja za uključivanje osobnosti djece različitih nacionalnosti i kultura u društvene odnose.

U procesu uspostavljanja raznovrsnih direktnih i indirektnih, neposrednih i posrednih, svjesnih i nesvjesnih odnosa sa socijalnom sredinom koja ga okružuje, u procesu komunikacije u kojem se ti odnosi formiraju, ispoljavaju i mijenjaju, ostvaruje se individualni razvoj čovjeka. (Ivić, I. i Havleka, N. 1986: 124)

Nova sredina, u ovom slučaju, kamp FKK Valalta i Val Saline, Rovinj i Hotel Vila Laguna Galijot, i Plava Laguna u Poreč, Mini Clubovi, zaduženi su za to da djeca različitih nacionalnosti i kultura stječu upravo tu svoje socijalno iskustvo, emocionalno proživljavaju svoje međusobne odnose s ljudima i drugom djecom različitih nacionalnosti i kultura koji borave u tom kampu ili hotelu.

Međutim, nije samo okolina ta koja utječe na razvoj. Berk objašnjava interakciju okoline i karakteristika djeteta:

“Ni jedno istraživanje nije pokazalo kako djeca zadržavaju svoj emocionalni stil bez podrške iz okoline. Umjesto toga, nasljeđe i okolina često se kombiniraju na takav način da povećaju

stabilnost temperamenta, jer način na koji dijete prilazi svijetu utječe na iskustva koja doživljava."(Berk, E. L. 2008: 183)

U što danas vjerujemo? Stavovi nisu tako tvrdi. Na razvoj utječu i geni i okolina – isprepleteni su. Možemo tako zaključiti da je na razvoj djece različitih nacionalnosti i kultura utjecala nova okolina u kojoj su se trenutno nalazila (kamp FKK Valalta i Val Saline, Rovinj i Hotelu Vila Laguna Galijot, Plava Laguna, Poreč). Razvoj djece je kontinuiran i diskontinuiran – ovisno kako ga promatramo. Putovi – jedan opći, ali i razlike pod utjecajem konteksta. Djeca različitih nacionalnosti za vrijeme njihova boravka u kampu FKK Valalta i Val Saline, Rovinj i Hotelu Vila Laguna Galijot, Plava Laguna u Poreču bila su i aktivna i pasivna; aktivnost djece nije se smjela zanemariti. Aktivnost djece postiže se u turističkim objektima; postignuta je u kroz igru s djecom te kroz likovno izražavanje unutar samih Mini Clubova. Vigotski u svojoj teoriji objašnjava razvoj djeteta pod utjecajem kulture i društva. Ovu teoriju objašnjava Berk:

"Sociokulturalna teorija Vigotskog, koja gleda na kognitivni razvoj kao na društveno posredovni proces, poboljšala je naše razumijevanje kulturalnih raznolikosti. Kroz razgovore i suradnju s kompetentnijim članovima društva, djeca uče jezik koji vodi njihove vlastite misli i akcije i stječu kulturalno relevantna znanja i vještine." [11]

Još jedna od teorija koja kao jedan od glavnih čimbenika razvoja smatra socijalnu mrežu i odnose koje ima dijete je teorija ekoloških sustava:

"Na to da se dijete razvija unutar složenog sustava odnosa na koje utječu višestruke razine okoline koja ih okružuje smatra teorija ekoloških sustava." (Berk, E. L. 2015: 28)

Struktura okoline prema teoriji ekoloških sustava: *Mikrosustav* bavi se odnosima između neposredne okoline i djeteta, mezosustav vezama između neposrednih okolina, *egzosustav* socijalnim okruženjima koja utječu na dijete, ali u kojima se dijete ne nalazi, i *makrosustav* zakoni, resursi kulture, običaji i vrijednosti koji utječu na aktivnosti i interakcije na svim unutrašnjim razinama. Na dinamičku, stalno mijenjajući prirodu okoline osobe odnosi se *kronosustav*. (Berk, E. L. 2015: 28)

Za ostvarivanje kvalitetnih odnosa i stvaranje socijalne mreže potrebna je i emocionalna inteligencija djeteta. Osim toga, ona je bitna i za prilagodbu djece u novoj okolini. Djeca su upotrebljavala adaptivnu inteligenciju koja se rabi za prilagodbu ili promjenu okoline ili za izbor nove okoline u kojoj možemo lakše ostvariti svoje ciljeve. Robert Stamberg razvio je triarhičnu teoriju inteligencije, u kojoj opisuje tri aspekta inteligencije.

[11] Laura E. Berk: *Dječja razvojna psihologija*, Naklada Slap, Zagreb, 2015., 38 str.

"To su: 1. unutrašnji elementi inteligencije koji predstavljaju sve mentalne procese koje rabimo za stjecanje znanja i rješavanje problema. 2. već spomenuta adaptivna inteligencija koju rabimo za prilagodbu ili promjenu okoline ili za izbor nove okoline u kojoj možemo lakše ostvariti svoje ciljeve. 3. inteligencija koja je rezultat stečenog iskustva koja nam pomaže da upotrijebimo to iskustvo u vlastitu korist u rješavanju problema i izvedbi novih zadataka." (D. Chabot, M. Chabot, 2009: 68) O tome pišu Chabot i Chabot u svojoj knjizi: *"Emocionalna pedagogija."*

4. Na koji način bi sebe dijete stranac prikazalo kroz lik iz crtanog filma?

U ovom istraživanju uvidjelo se na koji način djeca različitih nacionalnosti i kultura sebe prikazuju kroz određeni lik iz animiranih filmova, priča ili bajki; te se odmah odgovara i na sljedeće naše pitanje. Djeca različitih nacionalnosti i kultura su individue za sebe, imaju svoju osobnosti u skladu s tom osobnošću, važne su mu i uzbuđuju ih određene stvari i likovi iz zadanih animiranih filmova, priča ili bajki koje su u skladu s njihovom osobnosti.

5. Koliko na djecu različitih kultura može utjecati određeni lik iz crtanih filmova, priča ili bajki?

Animirani crtani filmovi mogli su utjecati na djecu različitih nacionalnosti i kultura, ali ne znajući da će lik biti prikazan u tim osjećajima. Osim sanjajući djeca različitih nacionalnosti i kultura mogu i u igri oponašati likove iz animiranih crtanih filmova. Sami mogu oponašati likove iz animiranih crtanih filmova, kada se i sami ophode s odraslima.

Jedan je dječak tijekom čitavog svog boravka na odmoru s obitelji, u kampu FKK Valalta u Rovinju bio kostimiran u lik Batmana iz svog omiljenog animiranog filma Batman. Dječak dolazi iz Nizozemske i tada je imao sedam (7) godina. Dječak ne samo da je bio kostimiran u Batmana, nego je u tolikoj mjeri ušao u lik Batmana da je oponašao sve njegove karakteristike: mahanje plaštom, proizvodnja raznih zvukova, razne grimase na licu i drugo. Njegova tri godine starija sestra nije bila kostimirana u neki lik iz animiranih filmova, priča ili bajki. Osim dječaka iz Nizozemske bilo je još djece različitih nacionalnosti i kultura koja su bila kostimirana u neke od svojih najdražih likova iz animiranih filmova, priča ili bajki, ali ne svakodnevno i tijekom cijelog dana kao što je to bio slučaj kod dječaka iz Nizozemske. Djevojčice su uglavnom bile kostimirane u Elzu iz animiranog filma Frozen, Violetu i druge, dok su dječaci bili kostimirali uglavnom u likove superjunaka iz animiranih filmova. Djeca različitih nacionalnosti su tako bila kostimirana za vrijeme dnevnih aktivnosti u Mini Clubu, dok su pak sva djeca ili većina djece za vrijeme trajanja večernjeg animacijskog programa za djecu (Mini Club show) bila kostimirana u crtane likove na temu animiranog filma, priče ili bajke, koji je tog dana bio na rasporedu, po programu. Svako dijete je bilo kostimirano u

drugi lik iz animiranog filma priče ili bajke po svom izboru. Djeca različitih nacionalnosti i kultura koja nisu bila kostimirana na večernjem programu za djecu imali su na svom licu naslikane ono što su htjeli iz tog animiranog filma, priče ili bajke koji je bio tog dana na rasporedu. Djeci različitih nacionalnosti i kultura radio se Facepainting. I djeca koja su bila kostimirana također je rađen Facepainting (oslikavanje lica) koji su ima radili animatori. Animatori su također na večernjem show programu bili kostimirani kao i djeca te su si bojala lica. Ova nam anegdota dočarava koliko se djeca stvarno mogu identificirati s likovima iz animiranih crtanih filmova.

Djeca različitih nacionalnosti i kultura ne samo da se kostimiraju u svoje najdraže likove iz animiranih filmova, nego i svoje kućne ljubimce (psa, mačku, papigu i drugo) nazivaju po svojim najdražim likovima iz animiranih filmova priča ili bajki. Djeca daju životinjama imena, poput sada popularnog ruskog animiranog filma Maša i medvjed; ime za psa Maša.

6. Kako djeca druge narodnosti sebe percipiraju kroz neki određeni lik iz crtanih filmova, priča ili bajki?

Svako je dijete različitih nacionalnosti i kultura u kampu FKK Valalta i Val Saline, Rovinj i Hotelu Vila Laguna Galijot, Plava Laguna u Poreču, percipiralo određeni lik iz crtanih filmova, priča ili bajki: likove iz Indijanaca, svijeta magije, klaunove, gusare – pirate, morski svijet, put oko svijeta i svoju obitelj.

Na pojam o sebi, koji djeca različitih nacionalnosti i kultura imaju, jako utječe na to kako će dijete iz pojedinih zemalja Europe i svijeta, sebe prikazati kroz određene likove iz crtanih filmova, priča ili bajki.

Određeni likovi iz crtanih filmova priča ili bajki su sličniji djetetu i s njim/a se dijete poistovjećuje. Djeca različitih nacionalnosti i kultura promijenili su određeni lik iz crtanih filmova, priča ili bajki da budu sličniji njima, njihovoj osobnosti te su likovima iz crtanih filmova priča ili bajki dali određene karakteristike i osobine koje dijete samo ima i posjeduje. Sami mogu oponašati likove iz crtanih filmova, priča ili bajki kad se i sami ophode s njima.

Jako je važno jedno ključno pitanje: Je li dijete aktivno ili pasivno? Dolazimo tu i do sljedećih pitanja: U kojoj mjeri dijete samo može upravljati svojim razvojem, neovisno o svojoj okolini? U kojoj mjeri će dijete samo istražiti, proučavati, učiti? Koliki je utjecaj drugih? Neki teoretičari oduzimaju tu ulogu djetetu dok drugi, pak tu ulogu izuzetno naglašavaju.

7. **Utječu li pozadinske emocije na (kreativno) stvaranje djece različitih nacionalnosti i kultura?**

Naravno da utječu. "*Pozadinske emocije su one koje osjećamo kada smo napeti ili opušteni, smrknuti ili razdragani, obeshrabreni ili entuzijastični tjeskobni ili smireni.*"(D. Chabot, M. Chabot, 2009: 50)

Jako je važno da dječji animator koji vodi likovne radionice u Mini Clubovima, nauči poticati djecu različitih nacionalnosti i kultura na pozitivne pozadinske emocije u odnosu na ono što se uči i što ih uči.

Djeca iz različitih zemalja Europe i svijeta su u mogućnosti sanjati likove iz crtanih filmova, priča ili bajki, pogotovo ako su djeca različitih nacionalnosti određeni animirani film gledala u istom periodu više puta ili im je svježe memoriran u njihovom pamćenju. Djeca različitih nacionalnosti i kultura sanjaju likove iz crtanih/animiranih filmova jer sadržaj crtanih filmova ostane u njihovoj svijesti i oni ga tijekom noći obrađuju i još dublje podsvjesno doživljavaju. Djeca od 2 – 3 godine već su u mogućnosti interpretirati određeni lik iz crtanih filmova kroz vizualno izražavanje, crtajući, slikajući, modelirajući taj lik.

8. **Zašto djeca različitih nacionalnosti i kultura različito interpretiraju i percipiraju određene likove iz crtanih filmova, priča ili bajki?**

Djeca različitih nacionalnosti i kultura imaju svoju osobnost i u skladu s tom osobnošću važne su im i uzbuđuju ih određene stvari. I kultura obrazovanja ovisi o tome kako će djeca različitih nacionalnosti i kultura interpretirati – percipirati, odnosno prikazati određene likove iz crtanih filmova.

9. **Na koji način će se djeca različitih nacionalnosti identificirati s određenim likom iz crtanih filmova,priča ili bajki?**

Djeca različitih nacionalnosti različito se identificiraju s određenim likom iz crtanih filmova priča ili bajki kroz crtanje, slikanje, modeliranje i kostimiranje u određene likove iz crtanih filmova, priča ili bajki. Svako dijete različitih nacionalnosti i kultura drugačije je sebe prikazalo kroz određeni lik iz zadanih crtanih filmova, priča ili bajki.

10. **Zašto je dijete odabralo baš taj lik iz crtanog filma ili priče/bajke?**

Djeca su odabrala baš određeni lik iz crtanog filma, priče ili bajke jer su određeni likovi iz crtanih filmova sličniji djeci te se oni snjima poistovjećuju.

11. **Što bi dijete (druge narodnosti) promijenilo kod tog određenog lika iz crtanog filma koje je ono odabralo?**

Djeca druge narodnosti promijenila bi kod određenih likova, koji su im zadani prema dječjem animacijskom programu, iz crtanog filma da bude sličniji njima te da lik iz crtanog filma ima određene osobine i karakteristike koje dijete različitih nacionalnosti samo ima i posjeduje.

12. **Koliko na djecu/dijete različitih kultura mogu utjecati određeni likovi iz crtanih filmova, priča ili bajki?**

Na djecu različitih kultura mogu utjecati određeni likovi iz crtanih filmova, priča ili bajki, ali ne znajući da će lik iz crtanog filma biti prikazan u tim osjećajima. Likovi iz crtanih filmova utječu na djecu različitih nacionalnosti tako što djeca likove iz animiranih filmova sanjaju i u igri oponašanja (za vrijeme igre u Mini Clubu). Sami mogu oponašati likove kad se i sami ophode s odraslima.

Djeca različitih nacionalnosti i kultura koja su gledala na televiziji animirane filmove koji su im bili zadani za teme u Mini Clubovima u kampu FKK Valalta i Val Saline, Rovinj i Hotelu Vila Laguna Galijot, Plava Laguna u Poreču pokazala su izraženu sposobnost izvođenja zaključaka o karakteru likova i pamtila su detalje vezane za ponašanje likova, za razliku od djece različitih nacionalnosti i kultura koja nisu gledala te zadane filmove.

Djeca koja su gledala zadani animirani film i općenito animirane/crtane filmove sklonija su parafraziranju samih informacija iz crtanih filmova. (Ivančević, R. , Turković, V. 2001: 72)

13. **Na koji način će djeca drugih nacionalnosti sami istraživati,pokazati, proučavati određene likove iz crtanih filmova, priča ili bajki?**

Kroz likovne radionice koje su se održavale unutar Mini Clubova (gdje su djeca crtala, slikala, modelirala, izrađivala, osmišljavala na zadane teme iz crtanih filmova, priča ili bajki) i predstave koje su se odvijale u kampu FKK Valalta i Val Saline, Rovinj i Hotelu Vila Laguna Galijot, Plava Laguna u Poreču, večernji Mini Club show, igre, igračke i video zapise na YouTubeu i na televiziji; djeca različitih nacionalnosti sama su istražila, pokazala i proučavala određene likove iz crtanih filmova, priča ili bajki.

8.3. Usporedba dječjih radova po zadanim temama, figurativnom i apstraktom prikazu, više i manje šablona, originalnije i shematske likove iz crtanih filmova

Broj analiziranih radova je ovdje prilično reduciran, s obzirom na to da se istraživanje provelo s puno djece iz različitih zemalja Europe i svijeta (više od 500 do 1000 djece različitih nacionalnosti i kultura), u periodu od tri (3) mjeseca u Mini Clubovima u kampu FKK Valalta i Val Saline u Rovinju i Vili Laguni Galijot, Plava Laguna u Poreču.

8.3.1. Usporedba radova na temu Indians

Slika 1., Djevojčica 1, 4 godine, Italija

Slika 2., Dječak 1, 4 godine, Njemačka

Slika 3., Djevojčica 2, 5 godina, Slovenija

Slika 4., Djevojčica 3, 6 godina, Njemačka

Slika 5., Djevojčica 4, 6 godina, Austrija

Slika 6., Djevojčica 5, 9 godina, Austrija

Slika 7., Djevojčica 6, 7 godina, Njemačka

Zadanoj temi pristupano je na drugačiji način kod svakog djeteta. Odabir likovne tehnike crteža im je isti, osim kod djevojčice 2 (vidi sliku 3), koja je naslikala svoj rad i ispunila pozadinu u potpunosti. Odabir boja im je sličan. Na radovima prevladava smeđa s elementima i detaljima crvene, zelene, žute i plave boje. Također, odabir položaja papira postavljenog vodoravno prisutan je kod svih, osim kod djevojčice 1 (slika 1), koja je svoj papir postavila horizontalno ili okomito. Djevojčica 3, djevojčica 4 i djevojčica 5 (slike 4, 5, 6) odabrale su plavi papir u boji, dok su djevojčica 1, dječak 1 i djevojčica 6 (slike 1, 2, 7) odabrali bijeli papir. Djeca su bila jako zainteresirana za ovu temu jer im je bila zanimljiva iz tog razloga što su u Mini Clubu izrađivali stvari koje su mogli pokazati, obući na sebi poput suknjica, perjanica i sjekirica. Tako obućeni navečer bi dolazili na večernji show program za djecu i sudjelovali u programu, igrama i skečevima. Djeca su se tako kostimirana mogla pokazati svojim roditeljima koji su ih onda i fotografirali.

8.3.2. Usporedba radova na temu Svijet magije

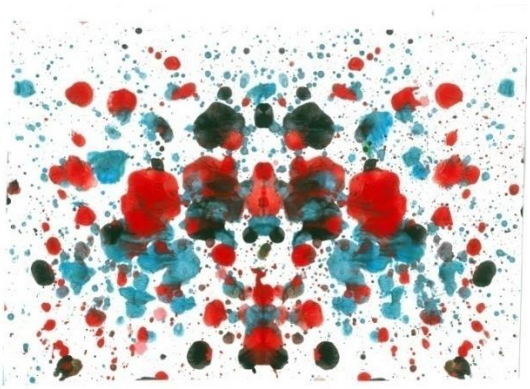
Slika 8., Djevojčica 7, 3 godine, Slovenija

Slika 9., Djevojčica 8, 5 godina, Njemačka

Slika 10., Djevojčica 9, 6 godina, Italija

Slika 11., Dječak 2, 7 godina, Slovenija

Slika 12., Djevojčica 10, 8 godina, Slovenija

Slika 13., Djevojčica 11, 9 godina, Njemačka

Slika 14./15., Djevojčica 12, 7 godina, Slovenija

Slika 16., Djevojčica 13, 9 godina, Njemačka Slika 17., Djevojčica 14, 11 godina, Poljska

Temi Svijeta magije pristupljeno je individualno i drugačije. Svako je dijete na jedan svoj poseban način, crtajući i slikajući prikazalo svijet magije. Slikajući temperama, djeca različitih nacionalnosti i kultura upotrebljavala su mnoštvo različitih boja. Na trima radovima od djevojčica 11 i 12, (slike 13, 14, 15) posebno je vidljiva upotreba mnoštva različitih boja, što je naglašeno dobivenim šarenilom samog rada. Djevojčice 8, 13 i 14 (slike 9, 16, 17) pristupile su temi Svijeta magije, prikazavši likove iz same teme, svaka na svoj poseban i drugačiji način. Na ovim primjerima možemo usporediti i radove prema zemljama iz koje djeca dolaze. Djeca koja su nacrtala i naslikala ove crteže dolaze iz Njemačke, Slovenije, Italije i Poljske. Različitost u kulturama tih zemalja i individualnosti svakog djeteta jasno je vidljiva na svakom pojedinom radu. Djevojčice 10 i 12 i

dječak 2 (slike 12, 14, 15, 11) iz Slovenije koristili su tempere, dok su djevojčice 8, 11 i 13 (slike 9, 13, 16) koristile drvene bojice i/ili flomastere za prikaz teme i likova. Djevojčica 7 (slika 8) iz Slovenije nije svoj rad naslikala kao djevojčice 10 i 12 i dječak 2 (slike 12, 14, 15, 11) nego ga je nacrtala. Djevojčica 9 (slika 10) iz Italije svoj je rad naslikala dok je djevojčica 14 (slika 17) iz Poljske svoj rad nacrtala. Temi su djevojčice 9 i 14 (slike 10 i 17) pristupile na sasvim jedan drugačiji način, apstraktnim i figurativnim prikazom i pristupom samoj temi Svijeta magije, što je vidljivo i na ostalim radovima kod djece koja dolaze iz Njemačke i Slovenije.

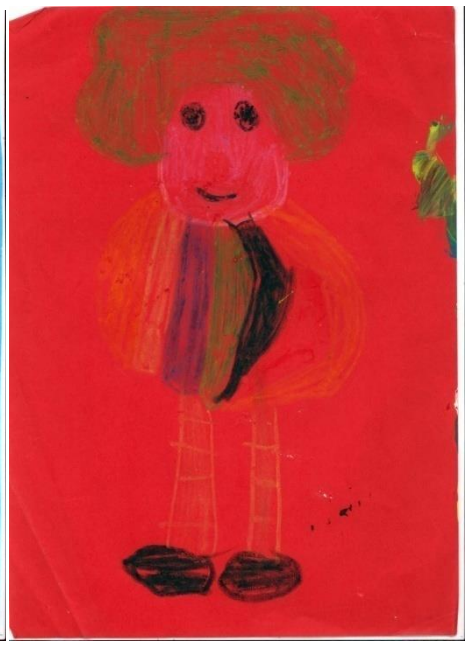
8.3.3. Usporedba radova na temu Klaunovi

Slika 18/19., Djevojčica 15, 4 godine, Italija

Slika 20., Dječak 3, 5 godine, Austrija

Slika 21., Djevojčica 16, 7 godina, Italija

Slika 22., Djevojčica 17, 6 godina, Njemačka

Slika 23., Dječak 4, 6 godina, Slovenija

Slika 24., Djevojčica 18, 5 godina, Slovenija

Slika 25., Dječak 5, 6 godina, Italija

Slika 26., Djevojčica 19, 6 godina, Italija

Slika 27., Djevojčica 20, 7 godina, Njemačka

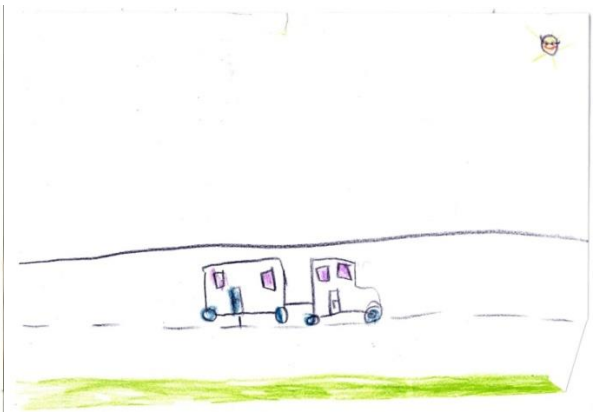
Slika 28., Djevojčica 21, 8 godina, Rusija

Na dječjim radovima na temu Klaunovi vidljivo je kako su djeca različitih nacionalnosti i kultura pristupila s određenim veseljem i radosti. Crvena boja kao značajna boja koja se ponajviše povezuje s temom klaunova prevladava na dječjim radovima. Najviše je prisutna na radovima djevojčica 15, 16 i 17 (slike 18, 19, 21, 22). Djevojčica 18 i dječak 5, kao djevojčice 19 i 20 (slike 24, 25, 26, 27) pristupile su temi na sličan način. Djevojčica 18 i dječak 5 (slike 24 i 25), prikazali su cirkuskog lava, a djevojčice 19 i 20 (slike 26 i 27) likove klaunova sa životinjama.

8.3.4. Usporedba radova na temu Put oko svijeta

Slika 29., Dječak 6, 2 godine, Njemačka

Slika 30., Dječak 7 , 4 godine, Slovenija

Slika 31., Dječak 8, 5 godina, (SAD)

Slika 32., Djevojčica 22, 6 godina, Njemačka

Slika 33., Djevojčica 23, 7 godina, Njemačka

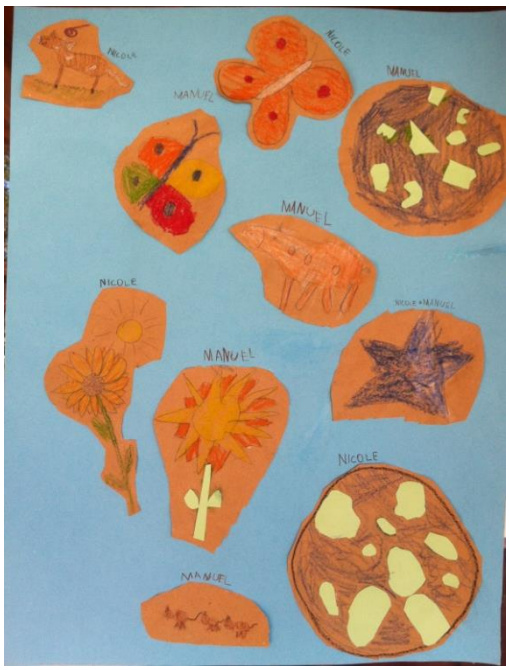
Slika 34., Djevojčica 24, 7 godina, Njemačka

Slika 35., Dječak 9, 7 godina, Slovenija

Slika 36., Dječak 10, 8 godina, Slovenija

Slika 37., Zajednički rad sestre i brata; djevojčica 25 (9 godina) i dječak 11 (7 godina) iz Njemačke

Značajan je prikaz kruga na radovima djece na temu - Put oko svijeta. Razlog tomu je podsvjesno znanje da je planet Zemlja, na kojoj žive, okrugla te upravo iz tog razloga ponajviše je djece prikazalo krug s kontinentima unutar njega. Osim prikaza kruga djeca su nacrtala i prijevozna sredstva (Dječaci 7 i 8, slike 30 i 31). Djevojčica 24 (slika 34) je pristupila temi, obojivši oblik srca bojama zastave iz zemlje koje dolazi, iz Njemačke.

8.3.5. Usporedba radova na temu Pirati

Slika 38., Djevojčica 26, 5 godina, Njemačka

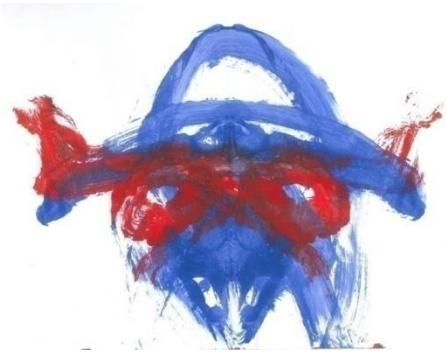
Slika 39., Djevojčica 27, 6 godina, Njemačka

Slika 40., Djevojčica 28, 6 godina, Srbija

Slika 41., Djevojčica 29, 7 godina, Njemačka

Slika 42., Dječak 12, 6 godina, Njemačka

Slika 43., Dječak 13, 6 godina, Slovenija

Slika 44., Zajednički radovi djece različitih nacionalnosti i kultura u kampu FKK Valalta, napravljenih na temu iz crtanog filma Pirati.

Slika 45., Zajednički radovi djece različitih nacionalnosti i kultura u kampu FKK Valalta, napravljenih na temu iz crtanog filma Pirati.

Slika 46., Zajednički radovi djece različitih nacionalnosti i kultura u kampu FKK Valalta, napravljenih na temu iz crtanog filma Pirati.

Slika 47., Zajednički radovi djece različitih nacionalnosti i kultura u kampu FKK Valalta, napravljenih na temu iz crtanog filma Pirati.

Tema Pirati djeci različitih nacionalnosti i kultura djeci je bila jedna od najzanimljivijih i najinteresantnijih. Nju su uvijek s radošću i veseljem "dočekivali". Najviše su radili i željeli raditi mačeve za gusare i gusarske marame i šešire, koje su oslikavali kako su željeli. Boja koja prevladava na ovim radovima je plava. Osim plave ističe se uporaba crvene i zelene boje u kombinaciji s plavom bojom.

8.3.6. Usporedba radova na temu Dan oceana

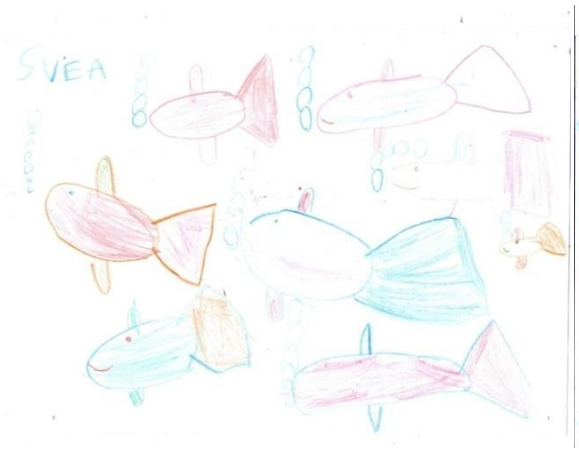
Slika 48., Dječak 14, 3 godine, Slovenija

Slika 49., Dječak 15, 4 godine, Njemačka

Slika 50./51., Djevojčica 30, 4 godine, Slovenija

Slika 52., Djevojčica 31, 5 godina, Slovenija

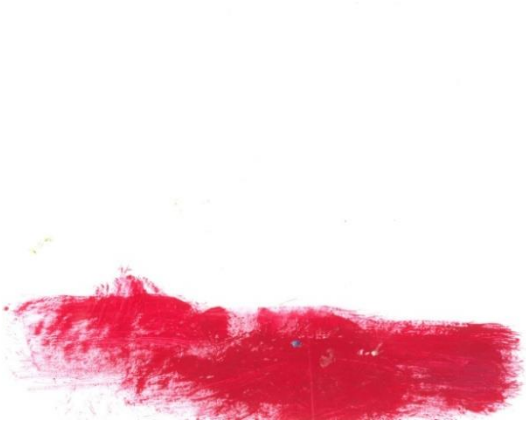
Slika 53., Djevojčica 32, 5 godina, Njemačka

Slika 54., Djevojčica 33, 5 godina, Slovenija

Slika 55., Dječak 16, 7 godina, Slovenija

Slika 56., Djevojčica 34, 6 godina, Italija

Slika 57., Djevojčica 35, 6 godina, Njemačka

Slika 58., Djevojčica 36, 6 godina, Slovenija

Slika 59., Djevojčica 37, 5 godina, Njemačka

Slika 60., Djevojčica 38, 6 godina, Italija

Slika 61., Djevojčica 39, 6 godina, Slovenija

Slika 62., Dječak 17, 7 godina, Slovenija

Slika 63., Dječak 18, 7 godina, Njemačka

Slika 64.,65., Djevojčica 40, 8 godina, Slovenija

Slika 66., Djevojčica 41, 10 godina, Slovenija

Slika 67., Zajednički radovi djece različitih nacionalnosti i kultura na temu Dan oceana (Morski svijet) u kampu Val Saline u Rovinju

Slika 68., Zajednički rad djece različitih nacionalnosti i kultura na temu Dan oceana u kampu Val Saline u Rovinju

Temu Dan oceana, morski svijet djeca različitih nacionalnosti i kultura jako su voljela i veselila su joj se. Na radovima prevladava uporaba plave boje, kroz prikaz mora, morskih životinja. Djeca su pristupila temi, slikajući i crtajući. Na radovima je vidljiva upotreba različitih likovnih tehnika, gdje se posebno ističe ona ne toliko česta u izboru djece: grafička tehnika kartontisak. Rad djevojčice pod brojem 34 (slika 56) iz Italije posebno se ističe jer je ona more prikazala crvenom bojom, pomoću deblje plohe. Ističu se i radovi djevojčica 36 i 37 (slike 58 i 59), koje su uz pomoć linija i ploha postigle dublje značenje samog mora.

8.3.7. Usporedba radova na temu Obiteljski dan

Slika 69., Djevojčica 42, 6 godina, Poljska

Slika 70., Djevojčica 43, 4 godine, Italija

Slika 71., 72. i 73., Djevojčica 44, 28 i 45, 5 godina, Rusija, 6 godina Srbija, 4 godine, Njemačka

Slika 74., Dječak 19, 5 godina, Njemačka

Slika 75., Djevojčica 46, 7 godina, Italija

Slika 76., Djevojčica 47, 7 godina, Italija

Slika 77., Djevojčica 48, 7 godina, Slovenija

Slika 78., Djevojčica 49, 6 godina, Slovenija

Slika 79., Djevojčica 50, 6 godina, Nizozemska

Slika 80., Dječak 20, 10 godina, Italija

Slika 81., Djevojčica 51, 8 godina, Slovenija

Slika 82., Djevojčica 52, 10 godina, Njemačka

Slika 83., Djevojčica 53, 10 godina, Njemačka

Slika 84./85./86., Djevojčica 54, 7 godina Njemačka, djevojčica 25, 9 godina i dječak 21, 7 godina, Njemačka, (brat i sestra)

Odabrani su samo najznačajniji radovi na ovu temu. Ova tema bila je najpopularnija među djecom te se dočekivala s mnogo radosti i veselja. Značaj obitelji, njezino prisustvo iznimno je važno za djecu; posebno se to ističe kada djeca provode vrijeme sa svojom obitelji van njihovog doma, negdje na ljetovanju te kada mogu više vremena posvetiti djeci. Individualnost djece upravo se posebno ističe na ovim radovima na temu Obiteljskog dana. Zanimljiva je činjenica česte upotrebe crvene kao izražajne i jake boje, koja je vidljiva na radovima same djece.

8.4. Usporedba radova prema figurativnom prikazu jednog lika

8.4.1.

Slika 1., Djevojčica 1, 4 godine, Italija

Slika 7., Djevojčica 6, 7 godina, Njemačka

Slika 22., Djevojčica 17, 6 godina, Njemačka

Slika 23., Dječak 4, 6 godina, Slovenija

Slika 40., Djevojčica 28, 6 godina, Srbija

Slika 41., Djevojčica 29, 7 godina, Njemačka

Slika 82., Djevojčica 52, 10 godina, Njemačka

Slika 83., Djevojčica 53, 10 godina, Njemačka

Slika 9., Djevojčica 8, 5 godina, Njemačka Slika 84., Djevojčica 54, 7 godina Njemačka

Komparirani radovi imaju zajednički motiv, prikaz jednog lika na bijelom papiru. Sva djeca su lik kompozicijski smjestila u središte papira, osim djevojčica pod brojem 29 i 52 (slike 41 i 82) koji su svoj lik smjestile u gornji desni dio crteža, a djevojčica 54 (slika 84) smjestila je svoj lik u lijevi dio crteža. Sva djeca prikazala su svoj lik shematski. Djevojčica 6 (slika 7) je smjestila Indijanku (također kao i djevojčica 1 (slika 1), možda prikazavši sebe kao Indijanku) u središte crteža. I jedna i druga djevojčica svoj lik Indijanke prikazale su na sličan način u elementima prikaza dugog vrata, duge kose, istog oblika i smještaja perjanice na kosi. Sva djeca pozadinu su crteža ostavili bijelo. Djevojčice 1, 6, 28, 29, 53 i 8(slike 1, 7, 40, 41, 83 i 9) koristile su drvene bojice i olovku za crtanje, a djevojčice 17 i 52 (slike 22 i 82) pastele. Dječak 4 (slika 23) svoj je lik nacrtao flomasterima. Djevojčica 8 (slika 9) koristila je kombiniranu tehniku flomastera i drvenih bojica. Djeca nisu upotrebljavala isti oblik za prikaz lica, na crtežima. Djevojčice 1, 17 i 29 te dječak 4 (slike 1, 22, 41 i 23) nacrtali su oblik kruga za prikaz lica. Djevojčice 6, 28 , 52, 53, 8 i 54 (slike 7, 40, 82, 83, 9 i 84) prikazale su lice nacrtavši oblik polukruga, u obliku slova U. Djevojčice 1 (slika 1) lice je prikazala tako što je nacrtala nepravilni krug. Djevojčica 1 (slika 1) je oči nacrtala na čelu u obliku dva crna kruga. Korištenje krugova u crtežima govori nam o stadiju razvoja u kojemu se dijete nalazi. Belamarić kaže“ *Pojava krugova u crtežima obično znači da faza dječjeg razvoja gdje djeca govore u trećem licu se bliži kraju i da dijete postaje svjesno sebe kao pojedinačnog i individualnog oblika i bića.“* (Belamarić, D. 1987: 21)

Također su sebe kroz likove iz crtanih filmova, priča ili bajki prikazali: djevojčica 6 (slika 7), kroz lik Indijanke, dječak 4 kroz lik klauna. Djeca su se ispod, iznad ili pored lika potpisala, napisavši

svoja imena velikim tiskanim slovima. Djevojčice 1, 52 i 53 (slike 1, 82 i 83) napisale su i svoju dob velikom brojkom. Zajedničko svim radovima je i detalj prikaza kose ili kape/šešira na glavi. "*U djece u dobi od 5 do 6 godina i starija, redovito se javlja interes za detalj. Djeca ne promatraju svijet objektivno i nezainteresirano. Ona sudjeluju u njemu i osjećaju ga.*" (Belamarić, D. 1987: 99,100)

Djevojčica 1 (slika 1) je odlučila prikazati sebe kroz temu Indijanci, uzevši perjanicu i odjeću na tu temu. Sebe je smjestila u gornje središte crteža, prikazavši se shematski. Dijelove tijela: lice, vrat, ruke i noge bojila je inkarnat bojom. Nos je nacrtala tako što je povukla manju crvenu okomitu crtu. Djevojčica 1 (slika 1) nije prikazala usta i uši na licu. Kosu je bojila smeđom bojom i iznad lica na kosi prikazala je šarenu perjanicu s listovima. Listove je bojila s lijeve i desne strane plavom, crvenom, zelenom i rozom bojom. Ukupno četiri lista bojila je plavom bojom. Tri lista u središtu perjanice obojila je žutom bojom. Oblik kvadrata koristila je za prikazati majicu i hlače. O tome piše i Belamarić u svojoj knjizi:*"Dijete i oblik, likovni jezik predškolske djece"*."*U širem smislu to je moment kada dijete postaje svjesno svoje svijesti, svoga „ja""*. (Belamarić, D. 1987: 22) Gornji kvadrat, s kojim je prikazala majicu plavom bojom, u središtu s crvenim križem je nakosila. Hlače je prikazala žutom bojom s crvenim okomitim, debljim crtama. Desnu nogu (odnosno njezinu lijevu) prikazala je kraću od druge. Stopala je obojila tako da ih je prikazala suprotno jedno drugome, tako da podsjećaju stavom na stajaći stav balerine. S lijeve i desne strane lika (sebe) nacrtala je i obojila crveno srce. Djevojčica 6 (slika 7) na bijelom papiru nacrtala je samo lik Indijanke i šator. Indijankino tijelo obojila je tonovima narančaste boje. Lice je obojila svijetlim tonom narančaste boje. Nacrtavši oči s trepavicama, nos i velika usta koja je obojila crvenom bojom. Perjanicu Indijanke obojila je plavom bojom, dok je dva lista na perjanici obojila crvenom bojom. Kosu je nacrtala u obliku kvadrata, a koji završava polukružno i obojila ljubičastom bojom. Stopala je obojila crnom. Šator koji je smjestila s desne strane lika, nacrtala je u obliku trokuta s dvije debele linije koje se na vrhu spajaju. Linije je obojila smeđom bojom, a unutrašnjost šatora narančastom. Dio na kojem je nacrtala vrata u obliku pravokutnika, koji završava polukružno nije obojila.

Djevojčica 17 (slika 22) iz Njemačke, prikazuje sebe kroz lik klauna, vjerojatno pod dojmom neke viđene izvedbe. Djevojčica 17 (slika 22) je jako istaknula svoje ime na radu, te nas informirala o svojim godinama. Na crtežu dominira ružičasta boja. Kosu je obojila zelenom bojom. Dječak 4 (slika 23) nacrano je lice koje ima oblik kruga, kao i oči s dva velika i dva mala kruga u središtu. Uši imaju oblik polukruga s dva manja bojana smeđa kruga. Usta je nacrtao crvenom zakrivljenom crvenom crticom, "nasmiješenom" iz koje izlazi crveni jezik. Nacrtao je i smeđe brkove. Na glavi je nacrtao plavu kapu. Majicu je bojao zelenom, a hlače plavom bojom, koristeći vodoravne,

horizontalne nepravilne linije. Ruke i noge nacrtao je linijski, a stopala je prikazao kružno, smeđom bojom.

Djevojčica 28 (slika 40) je prikazala lik kapetana, pirata centralno u formatu bez pozadine, dodajući crtežu samo svoj potpis. Mogli bismo reći da je lik kapetana prikazan dosta klasičnim za tu dob, govoreći pritom o crtanju ljudskih proporcija. Motiv za prikazani lik djevojčici je vjerojatno poznat iz crtanih filmova ili slikovnica i priča slične tematike te ga je kao takvog na svoj način interpretirala u ovom crtežu.

Smještajem broda i lika u središte crteža djevojčica 29 (slika 41) je postigla dinamičnost samog crteža. Brod je nacrtala linijski ljubičastom bojom, a obojila ga je plavom bojom. Na brodu je nacrtala i piratsku zastavu s motivom lubanje. U desnom gornjem kutu nacrtala je shematski polukružni oblik sunca s tri linije pored. Ispod broda nacrtala je valovitu liniju i ljubičastu plohu koja predstavlja more.

Djevojčica 52 (slika 82) je nacrtala sebe šarenim bojama. Na crtežu dominiraju uskličnici koji su nacrtani oko samog lika. Djevojčica 53 (slika 83) nacrtala je sebe također kao i djevojčica 52 (slika 82). Djevojčica 53 (slika 83) je koristila u prikazu svoje odjeće komplementarni kontrast žuto – ljubičasto.

8.4.2.

Slika 4., Djevojčica 3, 6 godina, Njemačka

Slika 27., Djevojčica 20, 7 godina, Njemačka

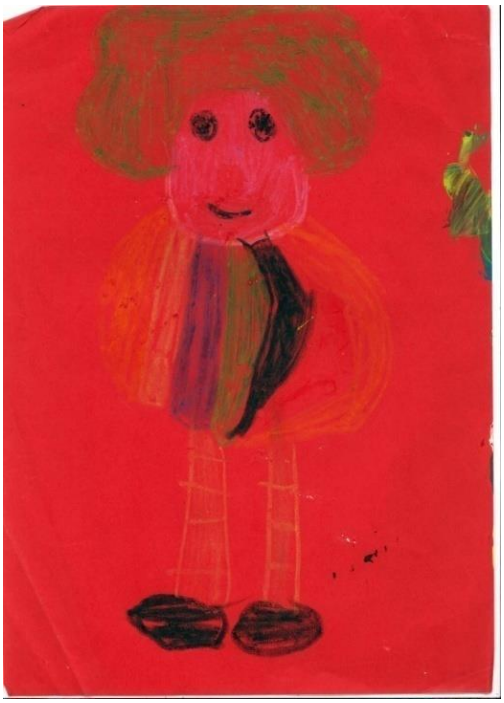
Slika 5., Djevojčica 4, 6 godina, Austrija

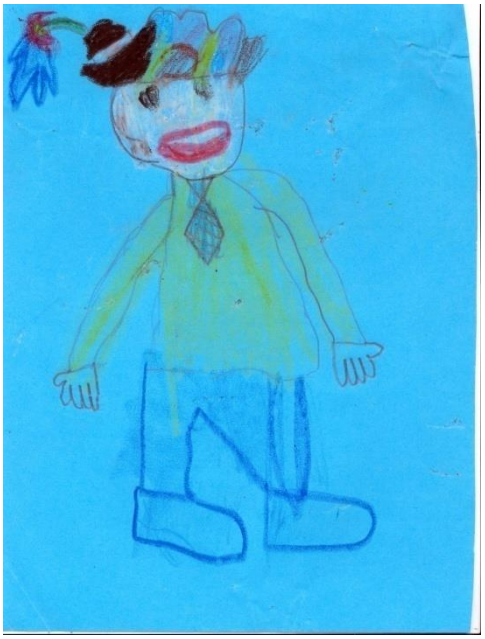
Slika 6., Djevojčica 5, 9 godina, Austrija

Slika 17., Djevojčica 14, 11 godina, Poljska

Slika 21., Djevojčica 16, 7 godina, Italija

Slika 20., Dječak 3, 5 godine, Austrija

Radovi imaju zajednički motiv, prikaz jednog lika na papiru u boji. Pojedina djeca, dječak 3, djevojčice 4, 5 i 16 (slike 20, 5, 6 i 21) su lik kompozicijski smjestila u središte papira. Izrazito interesantno je što je većina djece izabrala plavi papir u boji, dok su djevojčice 20 i 16 (slike 27 i 21) izabrale papir žute i crvene boje. Sva djeca prikazala su svoj lik shematski. Djeca su većinom koristila drvene bojice i pastele za crtanje i tempere za slikanje, dok je djevojčica 14 (slika 17) svoj lik nacrtala crnim flomasterom. Djevojčice 14 i 16 i dječak 3 (slike 17, 21 i 20) nacrtali su svoj lik u

visini cijelog formata papira. Prikaz prstiju kod djevojčice 14 i dječaka 3 (slike 17 i 20) nacrtan je na sličan način.

Djevojčica 3 (slika 4) tijelo je nacrtala u obliku trokuta, te ruke i noge. Ruke drži vodoravno, a stopala su usmjerena na desnu stranu. U središtu je nacrtala šator ružičastom bojom u obliku trokuta, koristeći okomitu liniju za prikaz dubine. „*U crtežima starijih predškolaca prisutne su perceptivne iskrivljenosti, jer djeca počinju prostornu dubinu tek prikazivati.“* (Cox i Littlejohn, 1995 prema Berk, E. L. 2008: 214) Iznad šatora je nacrtala tri linije koje prikazuju bambus štapove, koji drže šator. Na šator je nacrtala također ružičastom bojom dva kruga te je u njih smjestila jednu okomitu i jednu vodoravnu liniju koje tvore oblik križa. Lijevo od šatora, djevojčica 3 je nacrtala još jedan šator, koristeći ružičastu bojicu kojom je nacrtala trokut s dva kruga u koje je smjestila jednu okomitu i jednu vodoravnu liniju koje tvore oblik križa. U krajnji lijevi dio crteža nacrtala je vatru, prikazavši je crvenom bojom uz pomoć okomitih i vodoravnih linija. Lik sebe, šator i vatru smjestila je na pod (vjerojatno zemlju) prikazavši je ružičastom bojom. Iznad središnjeg šatora u gornjem dijelu crteža napisala je svoje ime, tiskanim slovima i godine, narančastom bojom. U gornji lijevi kut nacrtala je šablonski prikaz žutog sunca, koristeći oblik kruga i linije koje su spojene s krugom.

Djevojčica 4 (slika 5) nacrtala je lik Indijanke olovkom i obojila sve, osim lica, na tijelu zelenom bojom. Listove perjanice obojila je crvenom i narančastom bojom. Na licu Indijanke nacrtala je oči, obrve, nos i usta, koja je bojila crvenom bojom. Desno od lika Indijanke nacrtala je vatru. Oganj vatre nacrtala je i obojila olovkom, koristeći nepravilne oblike. Oblik vatre nacrtala je olovkom. Ona podsjeća na listove koje je obojila crvenom bojom. U lijevi kut crteža nacrtala je šator sa smeđom bojom, u obliku trokuta s četiri linije na vrhu koje dodiruju šator i jednom koja ga ne dodiruje. Plavo nebo prikazala je šaranjem, tako što je prekrila sunce plavim linijama. Lik Indijanke i dio vatre smjestila je na tlo, koje je prikazala valovitom zelenom linijom, koja se nepravilno „kreće“ po papiru. “*Po dječjoj logici, sve figure moraju stajati na tlu. Zato liniju koja znači tlo vodi tako da dodiruje noge svih figura.“* (Belamarić, D. 1987: 164,165) Svoje ime, godine i početna slova zemlje odakle dolazi, napisala je u donjem dijelu crteža s lijeve strane.

Djevojčica 5 (slika 6) je prikazala Indijanca šablonski. Smjestila ga je kompozicijski u središte. Indijanca je obojila smeđom bojicom, kao i Indijanski šator koji se nalazi desno od Indijanca. Šator je prikazala, nacrtavši tri bambus štapa na vrhu te zavezavši ih crnom trakom. U donjem desnom kutu nacrtala je i obojila vatru crvenom bojom. Pored Indijanca, lijevo nacrtala je konja, s tamnosmeđim tonovima. Indijanca, šator, konja i vatru smjestila je na zemlju koju je prikazala smeđom bojom, smještenom u donjem dijelu slike. U gornjem desnom kutu, iznad vatre, trokutasto je obojila sunce žutom bojom. U gornjem dijelu crteža prikazala je plavom plohom u obliku

pravokutnika, nebo. Ispod neba, skoro pa u središte crteža, potpisala se (napisala je svoje ime) pisanim slovima, tako da je svako slovo napisala različitom bojom. Slovo E - ljubičastom, M - ružičastom, I - zelenom, L - žutom, I - crvenom i slovo E - plavom bojom i brojku 9 (označava njezine godine) ljubičastom bojom.

Na crtežu djevojčice 20 (slika 27) dominira sugestija pokreta. Lik klauna smješten je u desnom dijelu formata i prikazan je u trenutku žongliranja, s lopticama u boji. Klaun žonglira s tuljanom. Djevojčica 20 (slika 27) je to prikazala tako što je loptice kod lika klauna i tuljana ispunila bojom, a one u zraku ostavila linijskima. Loptice u zraku nacrtala je pomalo stripovski, tako da je iza linijskih loptica nacrtala po jednu, dvije i tri crtice te nam tako sugerirala sam pokret. Tu je još lav koji preskače vatreni obruč i u desnom gornjem kutu životinja na federima, također u pokretu. Cijeli crtež je jako dinamičan.

8.5. Usporedba radova prema prikazu životinja

Slika 24., Djevojčica 18, 5 godina, Slovenija

Slika 25., Dječak 5, 6 godina, Italija

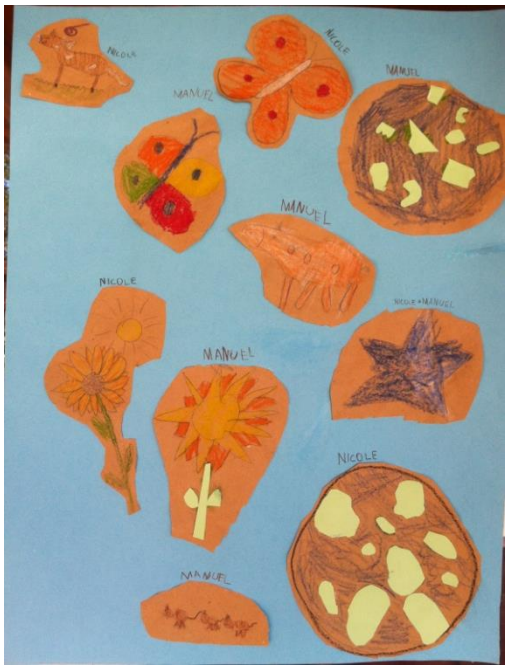
Slika 26., Djevojčica 19, 6 godina, Italija

Slika 27., Djevojčica 20, 7 godina, Njemačka

Slika 28., Djevojčica 21, 8 godina, Rusija

Slika 37., Zajednički rad sestre i brata; djevojčica 25 (9 godina) i dječak 11 (7 godina) iz Njemačke

Slika 38., Djevojčica 26, 5 godina, Njemačka

Slika 39., Djevojčica 27, 6 godina, Njemačka

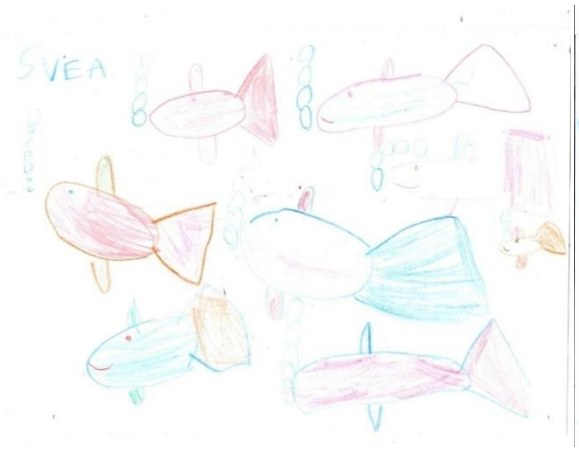
Slika 60., Djevojčica 38, 6 godina, Italija

Slika 49., Dječak 15, 4 godine, Njemačka

Slika 50./51., Djevojčica 30, 4 godine, Slovenija

Slika 52., Djevojčica 31, 5 godina, Slovenija

Slika 53., Djevojčica 32, 5 godina, Njemačka

Slika 54., Djevojčica 33, 5 godina, Slovenija

Slika 55., Dječak 16, 7 godina, Slovenija

Slika 68., Zajednički rad djece različitih nacionalnosti i kultura na temu Dan oceana u kampu Val Saline u Rovinju

Slika 75., Djevojčica 46, 7 godina, Italija

Slika 78., Djevojčica 49, 6 godina, Slovenija

Slika 79., Djevojčica 50, 6 godina, Nizozemska

Slika 80., Dječak 20, 10 godina, Italija

Slika 81., Djevojčica 51, 8 godina, Slovenija

Komparacija radova prema prikazu životinja. Na ovim radovima jasno je vidljiva individua i različitost pristupa svakog djeteta u njegovom vizualnom izražavanju. Djeca su upotrebljavala i različite likovne tehnike za prikaz životinja. Koristili su drvene bojice, pastele i flomastere za crtanje, a tempere za slikanje. Djevojčice 18, 19, 20, 21, 26, 27, 30, 38, 46, 50 i 51 te dječak 16 (slike 24, 26, 27, 28, 38, 39, 50, 51, 60, 75, 79, 81 i 55) nacrtali su jednu životinju, dok su ostala djeca prikazala na radovima veći broj životinja. Pojedine životinje nacrtane su kompozicijski tako da zauzimaju cijeli ili većinom cijeli format papira. Kada uspoređujemo crteže na slikama 24. i 25. Vidimo sličnosti ali i razlike u prikazivanju iste životinje - lava. Djevojčica 18 i dječak 5 (slike 24 i 25) prikazale su glavu lava na isti, sličan način nacrtavši dva kruga jedan veći i jedan manji u središtu. Djevojčica 18 (slika 24) prikazuje lava u žutoj boji, s naglašenim portretom i detaljem krune na glavi. Ona životinji pridaje ljudske karakteristike - crte lica. Možda je portretirala samu sebe. Crtež je jednostavan, bez pozadine, osim glavnog prikazanog lika, dodala je samo tlo - travu

pa tako imamo dojam da lav čvrsto stoji na tlu, kao pravi kralj. Lik lava nacrtala je kao izduženi oblik. Zanimljiv detalj cijelog crteža je sama kruna koja je naglašena plavom bojom. Kruna je simbolički prisutna u mnogim asocijacijama kao i u animiranim crtanim filmovima gdje ih je djevojčica 18 (slika 24) mogla vidjeti. "*U djece u dobi od 5 do 6 godina i starija, redovito se javlja interes za detalj. Djeca ne promatraju svijet objektivno i nezainteresirano. Ona sudjeluju u njemu i osjećaju ga.*" (Belamarić, D. 1987: 99, 100). Dok osim prikaza lava dječak 5 (slika 25) u prvom planu za razliku od djevojčice 18 (slika 24), prikazuje dvije životinje, a to su majmun i lav. U desnom dijelu formata prikazao je šator, dok su u lijevom dijelu dvije mrlje napravljene različitom tehnikom od ostatka crteža. Lik lava jako je izražen te dominira cijelim crtežom- prikazan je dostojno, kraljevski sa skoro pa pravilnim krugom oko glave, što predstavlja njegovu grivu. Velika glava naglašava karakter lava. Lik majmuna je više karikaturalan, s naglašenim ušima. Nekim neizravnim načinom dječak 5 (slika 25) je prenio osobine oblika lava. Prikazao je glavu lava većom za razliku od glave majmuna. Na ovom crtežu je zanimljivo da su likovi životinja prikazani vani, na otvorenom dok je cirkuski šator u pozadini. Šator je prikazan linijski s horizontalnim i vertikalnim linijama koje čine raster, te je dodatno prošaran linijom koja teče od vrha do dna šatora mijenjajući svoj intenzitet s obzirom na jačinu poteza. Na vrhu šatora dječak 5 (slika 25) je smjestio tri leptir - mašne i tako dao zabavnu notu samom šatoru. Također ne možemo zanemariti mrlje u lijevom dijelu formata bez kojih kompozicija ne bi bila potpuna. Djevojčica 18 i dječak 5 (slike 24 i 25) nisu obojila pozadinu crteža. Djevojčica 20 (slika 27) nacrtala je lava koji preskače vatreni obruč i u desnom gornjem kutu životinju na federima, također u pokretu. Cijeli crtež je jako dinamičan.

Zanimljivost crteža najviše se očituje u sugestiji pokreta koja je toliko dobro naglašena na crtežima kod djevojčica 19, 20, 21, 46, 51 i kod dječaka 20 (slike 26, 27, 28, 75, 81 i 80) da nam daje dojam da će se likovi sada pokrenuti. "*Malo kasnije djeca počinju opažati osnovne pokrete udova. Likovni jezik djece najprije govori o njima samima, a tek onda o svijetu oko njih.*" (Belamarić, D. 1987: 74, 99).

Djevojčica 21 (slika 28) dolazi iz Rusije, prikazala je cirkuskog zmaja tj.maskotu zmaja u kojoj se nalaze ljudi. Takve predstave i prikazi izvode se u Kini, pa je djevojčica 21 vjerojatno kod kuće imala priliku vidjeti nešto slično. Djevojčica 21 je zmaja nacrtala širom otvorenih usta te izraženog pogleda. Cijelo tijelo zmaja iscrtano je detaljima i bojano, a što doprinosi dojmu veseloga, cirkuskog. Zmaj ima osam nogu. Sedam pari cipela bojila je tamnijom crnom, dok je jedna cipela ostala svjetlija. Osim zmaja, u formatu se još nalazi potpis djevojčice 21 u gornjem desnom kutu i linijski crtež, znak u donjem desnom kutu.

Zajednički rad sestre i brata, djevojčice 25 i dječaka 11 (slika 37) prikazuje nacrtane dvije životinje dva puta. Mlađi brat gledao je svoju stariju sestru te crtao prema njoj. Vidljiva je razlika u prikazu leptira. Dječak 11 obojio je leptira drugim bojama i prikazao ga manjim za razliku od djevojčice 25.

Na crtežu djevojčice 26 (slika 38) dominira brod s jedrima i jednim putnikom, psom. Ispod broda nacrtani su valovi na kojima je smješten i drugi lik na ovom crtežu, također pas. Pas u moru daje nam dojam pokreta, odnosno plivanja, on pliva prema nekoj torbi; vrećici. Zanimljivo je da je djevojčica 26 prikazala dvije životinje u dva potpuno drugačija konteksta, pa tako pas na brodu poprima ljudske osobine, dok je onaj u moru, moglo bi se djelomično reći, u prirodnom okruženju. Još je zanimljiviji detalj ovog crteža zastava na vrhu jarbola, na njoj su ponovljeni portreti obaju pasa onoga koji njime upravlja, kao i onoga koji pred njime „bježi - (PIRATI)“. Djevojčica 27 (slika 39) također je kao i djevojčica 26 (slika 38) nacrtala brod te je pokraj broda nacrtala pticu (galeba), plavom bojicom, a ispod broda linijski je nacrtala ružičastom bojicom ribu.

Na slici 60 je naslikana riba koja je prikazana plošno crvenom, plavom, ljubičastom te bojom inkarnata. Djevojčica 38 je ribu smjestila u središte slike. Pozadina slike nije obojena. Djevojčica je mjehuriće naslikala točkanjem, obrnutim smjerom prema dolje, za razliku od druge djece. Na slici još dominira i crvena boja, kojom je naslikala peraju i rep ribe. Oko ribe naslikala je plavom točkom.

Dječak 15 (slika 49) iz Njemačke pristupio je temi morski dan na način da je drvenim bojicama „nabrojio“ morske životinje koje zna. Dječak je vjerojatno bio inspiriran tematski sličnim animiranim crtanim filmom. Na crtežu možemo prepoznati kornjaču, morsku zvijezdu, meduzu, kita, morskog raka, te još neke životinje koje obitavaju u moru. Kita je nacrtao u središtu crteža, plavom bojom. Pozadina crteža je čisto bijela kao i kod djevojčice 38 (slika 60). Djevojčica 33 iz Slovenije također kao i dječak 15 iz Njemačke (slike 54 i 49) crta morske životinje koje poznaje, crtajući ih detaljno, pazeći na detalje, ali ne mareći za samu pozadinu, koja i u ovom slučaju ostaje bijela. Upotrebom flomastera naglasila je likove samih životinja; one su time došle do izražaja. Na crtežu je vidljiv komplementarni kontrast narančaste i plave boje, kojom je obojena riba u središtu crteža. Na crtežu je prikazano ukupno šest likova morskih životinja.

Djevojčica 30 (slike 50, 51) iz Slovenije je nacrtala svoju morsku životinju s drvenim bojicama, ispunivši cijeli format crtežom, odnosno plavom i ljubičastom bojom. Lik ribe nacrtala je u središtu, ne obojivši ribi glavu. Tijelo ribe obojila je ljubičastom bojicom. Usta ribi nacrtala je zakrivljenom crticom, a zeleni krug predstavlja oko ribe. Djevojčica 30 je na drugom crtežu nacrtala jednu ribu

pored druge; dvije ribe u središtu crteža puno manje veličine nego ribu na prethodnom crtežu. Iznad njihovih glava nacrtala je zelene krugove, ostavivši ih neobojenima, a koji predstavljaju mjehuriće. Ispod lijeve ribe, u lijevom donjem kutu crteža djevojčica je nacrtala smeđeg raka. Upotrebljavala je iste boje kao i na prethodnom crtežu, ribe su ljubičaste, pozadina, odnosno more je plavo, a rak smeđi.

Na crtežu djevojčice 31 (slika 52), prikazano je jato riba u kojem sve nacrtane ribe idu u istom smjeru, zdesna nalijevo. Na crtežu je sedam riba koje ispuštaju mjehuriće zraka, dok samo jedna riba to ne čini te tako ovaj crtež čini zanimljivim. Mjehurići su nacrtani u obliku krugova plavom bojicom.

Djevojčica 32 (slika 53) je prikazala zanimljivo kadriran događaj na samom morskom dnu. Crtežom dominiraju dvije veće ribe koje ležerno plivaju oceanom, pritom ispuštajući mjehuriće zraka, dok ispod njih u slavoluk oblikovanom kamenom prolazu, prolazi morska životinja nalik na morsku zvijezdu s puno krakova. Zanimljivo je na ovom crtežu istaknuti upravo pozadinu, tj. ispunjenje formata jer je većina djece u radovima prikazanim ranije pozadinu ostavljala praznom.

Dječak 16 (slika 55) je na temu morskog dana crtao lika iz animiranog crtanog filma. Vješto nacrtanom liku dječak dodaje fragmente morskog bilja s lijeve i desne strane ribice, tvoreći tako dojam pokreta i prolaza same ribice. Djevojčica 46 (slika 75) nacrtala je svog izmišljenog kućnog ljubimca; možemo pretpostaviti da je djevojčica 46 kao i dječak 16, (slike 55 i 75) imala motivaciju iz nekih animiranih crtanih filmova, koje je upotpunila svojim iskustvom doživljaja same životinje. Životinju je obojila plavom bojom, a najviše je istaknula crte lica same životinje.

Crtež djevojčice 49 (slika 78) iz Slovenije, prepun je detalja. Na crtežu možemo prepoznati dvije životinje smještene negdje u prirodi. Dok je životinja obojena narančastom i smještena izvan dvorišta, životinja obojena ljubičastom bojom smještena je u samom vrtu. Kao i djevojčica 49 (slika 78) tako je i djevojčica 50 (slika 79) prikazala životinju vani u prirodi. Djevojčica 50 (slika 79) je prikazala životinju na nekom putu, kako ide prema naprijed, ali se u jednom trenutku osvrće natrag. Dječak 20 (slika 80) na svom crtežu prikazuje koncert koji izvode medvjed i zec. Pozadina crteža je ostala bijela, a prikazani likovi izraženi su u svojoj gesti. Lik medvjeda drži mikrofon na koji pjeva, dok je zec njegova pratnja. Lik medvjeda prikazan je smeđom bojom, a lik zeca plavom i smeđom bojom.

Na crtežu djevojčice 51 (slika 81) je prikazan konjić iz zabavnog parka, što možemo zaključiti po središnjoj nosivosti same figure konjića. Djevojčica se vjerojatno prisjetila jednog svog dragog događaja te nam ga je prikazala na ovom crtežu. Konjića je nacrtala smeđom bojom.

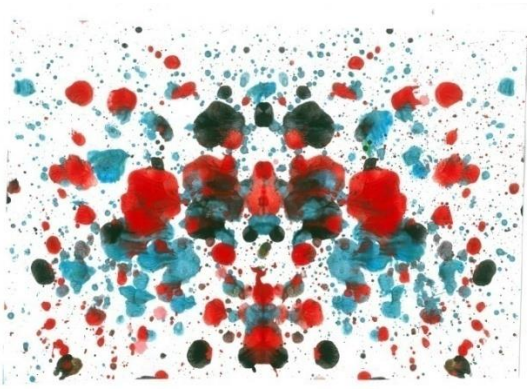
8.6. Usporedba radova prema apstraktnom prikazu

Slika 8., Djevojčica 7, 3 godine, Slovenija

Slika 10., Djevojčica 9, 6 godina, Italija

Slika 11., Dječak 2, 7 godina, Slovenija

Slika 12., Djevojčica 10, 8 godina, Slovenija

Slika 13., Djevojčica 11, 9 godina, Njemačka

Slika 14./15., Djevojčica 12, 7 godina, Slovenija

Slika 29., Dječak 6, 2 godine, Njemačka

Slika 48., Dječak 14, 3 godine, Slovenija

Slika 32., Djevojčica 22, 6 g. , Njemačka

Slika 36., Dječak 10, 8 godina, Slovenija

Slika 61., Djevojčica 39, 6 godina, Slovenija

Slika 57., Djevojčica 35, 6 godina, Njemačka

Slika 58., Djevojčica 36, 6 godina, Slovenija

Slika 59., Djevojčica 37, 5 godina, Njemačka

Slika 56., Djevojčica 34, 6 godina, Italija

Zanimljivo je to što je upravo dosta radova apstraktnih prikazano kroz temu Svijeta magije. Djeca su najviše za tu temu izabrala apstraktni prikaz nečega za tu temu i to svako dijete na jedan svoj poseban, drugačiji način.

Djevojčica 7 (slika 8) je svoj Svijet magije prikazala uz pomoć linija, plohe i šaranja linija. Djevojčica je koristila pastele za crtanje. Dječaci 6 i 14 (slike 29 i 48) su također kao i djevojčica 7 (slika 8) linijama prikazali svoj crtež koristeći se flomasterima. Djevojčica je nacrtala treptave ili vibrirajuće linije. "*Treptave ili vibrirajuće linije najčešće izražavaju unutrašnju živahnost nečega, unutrašnje, vanjskom oku nevidljivo treperenje života.*" (Belamarić, D. 1987: 16) Koristila je dvije boje: smeđu i narančastu.
Dječji crtež dječaka 6 (slika 29) potpuno je apstraktan, što je i logično s obzirom na dječakov uzrast. Ovo je doba djetetovog šaranja. "*U zapadnom svijetu djeca počinju crtati u drugoj godini života. Nositelji zamišljene slike, isprava su njihovi pokreti, a ne šare kojima oni rezultiraju.*" (Winner, 1986 prema Berk, E. L. 2008: 214) . Na crtežu dominiraju dvije boje, plava i ljubičasta, koje su hladne boje. A kompoziciju crteža drži kružna linija u središtu, koja sugerira oblik zemlje.
Dječak 14 (slika 48) je more prikazao apstraktno, šarajući plavim flomasterom i dobivši tako morsku površinu. Koristio je ravne, vodoravne, okomite i kose linije. U gornjem dijelu crteža obojio je plavom male plohe raznih oblika. U lijevom gornjem kutu nacrtao je olovkom srce koje je obojio zelenom bojom. Djevojčicin crtež je nastao šaranjem, kao i od dječaka 6 i 14 (slike 29 i 48). "*Tako dolazimo do dvostrukog nerazumijevanja sadržaja za koje su djeca zainteresirana i nerazumijevanja načina dječjeg izražavanja tih sadržaja. Kako se u kretanjima, vrstama i strukturama linija doslovno ne vide i ne prepoznaju konkretni oblici i sadržaji, tu dječju aktivnost nazvali smo „šaranjem".*" (Belamarić, D. 1987: 18) Pozadinu crteža djeca nisu obojila (ostavila su je bijelo).

Svoj Svijet magije djevojčica 9 (slika 10) je prikazala, slikajući temperama i stvarajući sliku uz pomoć mrlja. „*Kada dijete izrazito povećava frekvenciju, vibrirajućih linija, nastaju veća ili manja zgusnuta i tamna područja – mrlje, tako ustanovljava pojam materije – mase.*"(Belamarić, D. 1987: 19). Djevojčica 9 (slika 10) je središte slike, slikala smeđom bojom koju je dobila miješajući više boja. Kruženjem po papiru stvarala je mrlje, dok je dječak 2 (slika 11) točkanjem dobivao mrlje koje se isprepleću, spajaju jedna u drugu. Osim smeđe centralne mrlje na djevojčicinoj slici javljaju se plave, ljubičaste, ružičaste i narančaste mrlje. Plave i ljubičaste mrlje prikazane su u gornjem dijelu. Dječak 2 (slika 11) je svoj Svijet magije prikazao točkanjem na papiru, uz pomoć kista, slikajući temperama. "*Točkama dijete opaža da su neki događaji trajni, a drugi trenutačno nastaju i*

nestaju.“ Koristio je plavozelenu i crvenu boju, te crnu ne boju. Papir nije u potpunosti bojan ni kod djevojčice 9, ni kod dječaka 2.

Djevojčica 10 (slika 12) je prikazala vanjski prostor Svijeta magije, odnosno šumu, slikajući temperama i upotrebljavajući hladne boje na slici. Hladne boje koje je upotrebljavala su plava, zelena i ljubičasta. Na slici prevladavaju i tople boje: crvena, žuta i narančasta ali samo na pojedinim mjestima (u manjoj količini). Za razliku od djevojčice 10, djevojčica 11 (slike 12 i 13) prikazala je svoj Svijet magije hladnim i toplim bojama: plavom, zelenom i ljubičastom, i toplim bojama: crvenom, žutom i narančastom. Djevojčica 10(slika 12) je postigla dubinu slike. “*U crtežima starijih predškolaca prisutne su perceptivne iskrivljenosti, jer djeca počinju tek prostornu dubinu tek prikazivati. Upotreba znakova dubine poboljšava se u srednjem djetinjstvu.“* (Cox i Littlejohn, 1995 prema Berk, E. L. 2008: 214) Stabla je prikazala okomitim linijama u gornjem desnom dijelu slike. Narančasti krug pojavljuje se u samom dnu donjeg lijevog dijela slike, iznad kojeg se pojavljuju plave mrlje i jedna manja žuta mrlja. Djevojčica 11 (slika 13) je svoj crtež izvanredno kompozicijski nacrtala. U središtu je djevojčica nacrtala nepravilno nakošen kvadrat, koji je razdijelila crnim linijama s krugom u središtu. Koristeći razne oblike i plohe djevojčica 11 je postigla ravnotežu crteža kombinirajući svaku boju zasebno za svoju plohu i oblik. Djevojčica 11 je prikazala jedno veliko „putovanje u svijet mašte“ s mnoštvom elemenata vidljivih na crtežu.

Djevojčice 39, 36, 37 i 34 (slike 61, 58, 59 i 56) prikazale su more svaka na jedan sasvim drugačiji način, slikajući temperama i upotrebljavajući više boja za prikaz mora, prikazujući tako možda i morsko dno. Na njihovim slikama prevladavaju plohe i linije. Djevojčica 39 (slika 61) je svoje more prikazala, slikajući dvjema bojama: ljubičastom i zelenom. Obje boje su hladnoga tona. Djevojčica 39 je naslikala veliku ljubičastu plohu, na koju je naslikala zelene točke i linije u raznim smjerovima, stvorivši tako ritam i dinamičnost na slici. Ispod ljubičaste plohe uočavaju se crvene linije, koje „prodiru“ van. Možda je djevojčica naslikala morsko dno. Napisala je ime tiskanim slovima plavom bojom u donjem desnom dijelu slike, dok ostale djevojčice nisu. Na slici od djevojčice 35 (slika 57), počevši odozdo prema gore vidljiva je velika ljubičasta ploha na kojoj je naslikana žuta ploha, iznad koje su naslikane zelene točke, zatim valovita bijela linija, iznad koje su vidljive crne točke. Nakon toga, u središtu je djevojčica 35 nacrtala ljubičastu liniju, deblju, zatim zelenu i na kraju plavu. Gornji dio slike je ostao bijeli s pokojom točkicom i mrljom.

Na slici 58 na prvi pogled apstraktnoj, možemo uočiti more i dijelove pejzaža koji su nošeni jakim vjetrom, koji dolazi s mora, a kojeg je naslikala djevojčica 36 uz pomoć tempera. Na slici su vidljivi snažni potezi nanosa kista. Debele linije plohe i mrlje dominiraju cijelom slikom. Na slici 58 većinom dominiraju crna u središtu te zelena, narančasta i plava boja. Kompozicijski gledano, iz središta formata, gdje je smješten svijetloljubičasti pravokutnik, širi se jaki dinamičan potez koji

doprinosi dinamici slike 59. Osim dva navedena glavna elementa slike, prisutne su još i mrlje u plavim, ljubičastim, žutim i zelenim bojama koje su raspoređene po ostatku formata. Tim mrljama i linijama postignuta je snažna dinamičnost i ritam same slike.

Ovaj krajnje procesualno minimalan, ali izuzetno ekspresivan rad djevojčice 34 (slika 56) samo je još jedan dokaz dječjoj beskrajnoj moći izražavanja. Djevojčica je, za razliku od druge djece more prikazala crvenom bojom, dok smo u ranijem primjeru vidjeli i žuto more. Većinom djeca more prikazuju plavo. Na slici 56, kojom na bijeloj podlozi dominira nevjerojatnom lakoćom nanesena crvena boja, postoji i jedna kompozicijski savršeno smještena mala plava mrlja. Možda je ta mrlja brod u trenutku borbe s prirodom. tj. uzburkanim morem. Ovim radom mogla bi se i objasniti nadmoć prirode spram čovjeka i njegovog „civilizacijskog napretka“.

8.7. Usporedba radova prema upotrebi više i manje šablona i shematskom prikazu likova iz crtanih filmova

Slika 1., Djevojčica 1, 4 godine, Italija

Slika 7., Djevojčica 6, 7 godina, Njemačka

Slika 9., Djevojčica 8, 5 godina, Njemačka

Slika 16., Djevojčica 13, 9 godina, Njemačka

Slika 17., Djevojčica 14, 11 godina, Poljska

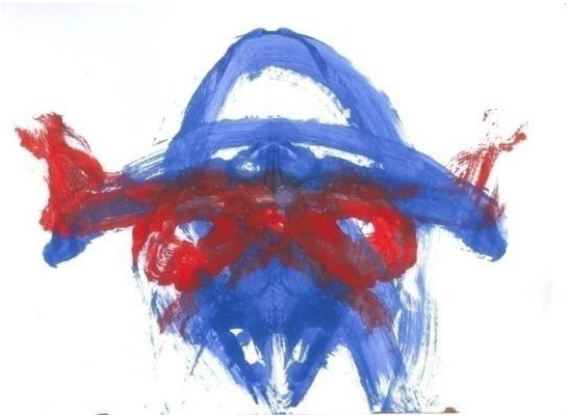

Slika 18/19., Djevojčica 15, 4 godine, Italija

Slika 40., Djevojčica 28, 6 godina, Srbija

Slika 42., Dječak 12, 6 godina, Njemačka

Slika 69., Djevojčica 42, 6 godina, Poljska

Slika 70., Djevojčica 43, 4 godine, Italija

Slika 71., 72. i 73., Djevojčica 44, 28 i 45, 5 godina, Rusija, 6 godina Srbija, 4 godine, Njemačka

Slika 74., Dječak 19, 5 godina, Njemačka

Slika 75., Djevojčica 46, 7 godina, Italija

Slika 76., Djevojčica 47, 7 godina, Italija

Slika 77., Djevojčica 48, 7 godina, Slovenija

Slika 26., Djevojčica 19, 6 godina, Italija

Slika 27., Djevojčica 20, 7 godina, Njemačka

Slika 28., Djevojčica 21, 8 godina, Rusija

Slika 55., Dječak 16, 7 godina, Slovenija

Shematski prikaz likova kod djece razlikuje se ovisno o njihovoj dobi.

Djevojčica 1 (slika 1) je odlučila prikazati sebe kroz temu Indijanci, uzevši perjanicu i odjeću na tu temu. Sebe je smjestila u gornje središte crteža, prikazavši se shematski. Djevojčica 6 (slika 7) je smjestila Indijanku (također kao i djevojčica 1 (slika 1), možda prikazavši sebe kao Indijanku) u središte crteža.

Vješticu je djevojčica 8 (slika 9) prikazala, smjestivši je kompozicijski preko cijelog A5 papira u središte crteža. Vješticu je nacrtala plavom bojicom. Na licu je nacrtala dva kruga koja prikazuju oči, a nos i usta nacrtala je potegnuvši liniju. Šablonu je preuzela iz crtića. Kosu je prikazala plavim valovitim linijama. Na glavu je smjestila crni veliki šešir koji je obojila crnom bojom. Pored šešira i lica s lijeve strane nacrtala je smeđu linijsku plohu - mrlju., koja se također pojavljuje u desnom donjem kutu crteža. Vidljiva je na crtežu i još jedna smeđa ploha. Smeđe crtice spajaju te dvije plohe. Haljinu vještice obojila je plavozelenom bojom i nacrtala dvanaest žutih zvijezda na njoj. Stopala nogu usmjerila je u suprotne strane i obojila ih crvenom bojom. Čarobni štapić nacrtala je olovkom i lik vještice ga drži u njezinoj lijevoj ruci. Ispod njezine desne ruke djevojčica 8 (slika 9) iz Njemačke je nacrtala oblik olovke s nepravilnom plohom koju je obojila olovkom. Dio između ruku i haljine obojila je olovkom u plohu/e, dvije plohe. Iznad šešira, crnom bojom napisala je svoje ime tiskanim slovima, pored imena nacrtala je žuto sunce, uz pomoć pet nepravilnih linija. Djevojčica 13 (slika 16) iz Njemačke pristupila je temi Svijeta magije na jedan drugačiji način. Djevojčica 13 je prikazala likove vještice i čarobnjaka kao centralnu kompoziciju crteža. Koristila je flomastere za crtanje. Lik čarobnjaka prikazala je većim nego lik vještice. Odnosi veličina likova nisu jednaki, stoga zaključujemo da je lik čarobnjaka djevojčici 13 bio važniji od lika vještice. Lik

čarobnjaka smjestila je u desni dio crteža, dok je lik vještice smješten na lijevi dio. Lica likova nacrtala je koristeći oblik kruga. Liku čarobnjaka olovkom je nacrtala oči, obrve, nos i usta. Kosu mu je obojila smeđom bojom. Na kosu je smjestila šešir koji je obojila, donji dio šešira smeđom bojom, a gornji zelenom. Dlanove, čarobni štapić smješten u lijevoj (njegovoj desnoj) ruci lika i stopala, obojila je svijetlim tonovima smeđe boje. Majicu je obojila svijetlim tonom smeđe boje, a zvijezdu unutar majice tamnim tonom smeđe boje. Hlače je obojila zelenom bojom kao i tlo na kojem stoji lik čarobnjaka. Tlo je nacrtala, koristeći se vibrirajućim linijama i tvoreći plohu. Lik vještice lebdi u zraku. Vještici je na licu nacrtala madež i zube u ustima. Kosu je nacrtala žutim valovitim linijama, a šešir na glavi obojila je u crno. Vještica u lijevoj ruci drži metlu za letenje. Držak metle obojila je smeđom bojom, a grančice metle olovkom. Haljinu je obojila tamnim tonovima smeđe boje, s bijelom plohom na haljini. Noge i stopala, koja su usmjerena na desnu stranu obojeni su crvenom bojom. Iznad likova je nacrtala dvije zelene plohe, koje tvore oblik kvadrata i pravokutnika, i dvije plohe u središtu, dobivene okruglim oblicima. Ispod ploha napisala je svoje ime i koliko ima godina velikim tiskanim slovima, upotrebljavajući svaku drugu boju za svoje slovo te je stavila točku.

Djevojčica 14 (slika 17) iz Poljske je šablonski nacrtala svoju vješticu. Vješticu je nacrtala preko cijelog A4 papira u lijevom dijelu.

Djevojčica 15 (slike 18, 19) iz Italije je nacrtala dva crteža, prikazavši na svakom crtežu po jednog klauna. Djevojčica 15 je svoju noć klaunova prikazala i doživjela šareno. Krugovi dominiraju na Luzijinim crtežima. Na prvom crtežu djevojčica je nacrtala klauna preko cijelog papira, smjestivši ga skoro u središte crteža u lijevi dio. Nacrtala je krug, prikazavši tako lice klauna sa zelenim očima, ustima i crvenim okruglim nosom. Zelenim nepravilnim kvadratom nacrtala je gornji dio tijela (odnosno odjeću gornjeg dijela klaunovog tijela. Unutar nepravilnog zelenog kvadrata nacrtala je tri plava kruga koji predstavljaju dugmad od klaunovog sakoa. Uokvirila je plave krugove krugom koji završava polukružno, a s lijeve i desne strane nacrtala je smeđe linije, a unutar njih crvene okomite linije. Iznad klauna nacrtala je narančaste valovite vodoravne linije koje se ne spajaju. Linije je spojila okomitim linijama koje izlaze iz okvira, dobivši tako oblik kvadrata. Unutar kvadrata nacrtala je plave krugove, u zadnja dva kvadrata nije nacrtala krugove. Narančasti krug nacrtala je u središtu linije. Dvije debele linije (plohe) spajaju se s gornjom valovitom linijom, tvoreći zastor. Noge je nacrtala ružičastom bojom, s nakošenim linijama unutar. Stopala je nacrtala smeđom bojom u obliku kruga. Unutar smeđih krugova nacrtala je još jedan manji plavi krug. U donjem desnom dijelu crteža nacrtala je predmet za igru s krugovima, raznih veličina i vodoravnim,

horizontalnim linijama koje predstavljaju predmet za igru. Ispod predmeta nacrtala je razne ljubičaste geometrijske oblike, ne obojivši ih.

Na drugom crtežu, klauna je nacrtala djevojčica 15 (slika 19) u desnom dijelu, upotrebljavajući iste boje i geometrijske oblike za klauna, no crtež klauna nije isti. Iznad lika klauna nacrtala je pet šarenih krugova, redom plave, zelene, crvene, roze i smeđe boje. Narančasti zastor prikazala je linijski s narančastim krugom. Unutar zastora prikazala je lika koji sjedi, kao i određene predmete. Napisala je ime velikim tiskanim slovima, kombinirajući narančastu i zelenu boju te je pored imena nacrtala narančasto srce.

Djevojčica 28 (slika 40) iz Srbije je prikazala lik kapetana, pirata centralno u formatu bez pozadine, dodajući crtežu samo svoj potpis. Mogli bismo reći da je lik kapetana prikazan dosta klasičnim za tu dob, govoreći pritom o crtanju ljudskih proporcija. Motiv za prikazani lik djevojčici je vjerojatno poznat iz crtanih filmova ili slikovnica i priča slične tematike te ga je kao takvog na svoj način interpretirala u ovom crtežu.

Ovaj dječji rad, dječaka 12 (slika 42) iz Njemačke mogao bi predstavljati zastavu Pirata. Skoro pa zrcalna slika, s obzirom na sam centar formata, postignuta je nanošenjem boje na jednu stranu papira, a zatim presavijanjem i otiskivanjem na drugu stranu. Na slici su prisutne dvije boje: topla crvena i hladna plava boja.

Na crtežu djevojčice 42 (slika 69) je prikazana cijela obitelj; mama, tata i djeca. Zanimljivost ovog crteža odnosi se na prikaz najmlađeg člana ove obitelji. Malo dijete, smješteno u području majčinog trbuha daje nam sugestiju da je to tek rođena beba ili je to budući član obitelji, koji se tek treba roditi. Prema položaju nacrtanog djeteta i raširenih ruku majke moglo bi se zaključiti da je riječ o djetetu koje se tek treba roditi jer da je beba rođena ruke bi je pridržavale. Crtež je nacrtan crvenom bojom, a kosa likova prikazana je žutom i narančastom (djeca) i smeđom bojom (mama i tata). Djevojčica 43 (slika 70) je nacrtala ljude u bazenu, livadu i sunce. Možemo pretpostaviti da su u bazenu prikazani djevojčičini roditelji te ona sama. Obje djevojčice prikazale su svoje roditelje. "*Neka djeca pokazuju veliku sklonost i sposobnost za crtanje, vrlo sitnih minijaturnih oblika." (Belamarić, D.* 1987: 77). Nacrtala je likove u pokretu kako plivaju, ružičastom bojom, bazen smeđom, a unutrašnjost bazena iscrtala je valovitim linijama koje prikazuju more. Iznad bazena nacrtala je zelenu travu i žuto sunce u lijevom gornjem kutu crteža.

Djevojčica 44 (slika 71) svoj obiteljski dan prikazuje u hladu, ispod drveta. Drvo raste te se tijekom nekog vremena izduži za određenu visinu, što se stalno i kontinuirano ponavlja. Tu misao ili uvid dijete izražava nizom poprečnih linija po cijeloj visini debla. Intenzivno kruženje linija u središtu

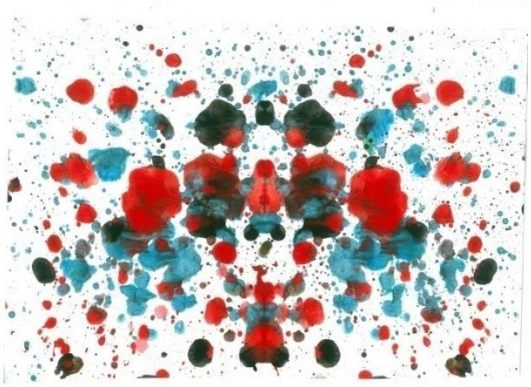
krošnje izražava djetetov doživljaj žive snage drveta, središta iz kojeg se u prostor radijalno šire grane. (Belamarić, D. 1987: 104) U centru formata nalazi se drvo koje na sebi ima ljestve za penjanje, te kućicu za ptice. Pokraj drveta prikazana je upravo jedna ptičica koja leti prema kućici. Ispod drveta možemo primijetiti cvijet, odraslu osobu s kolicima koja šeće psa i dijete koje se igra (vjerojatno autorica crteža). Crtež je prepun detalja pa je tu još smješteno i sunce, na vrhu formata. Izvanredna kompozicija samog crteža od djevojčice 28 (slika 40), postignuta je smještajem likova i motiva na crtežu te upotrebom linija i raznih oblika. Upotreba linija jasno je izražena i kod djevojčice 44 i 28 (slike 71 i 40). Lik je smješten s lijeve strane crteža u donji dio kod djevojčice 28. U središtu je prikaz životinja. Ispod je djevojčica 28 (slika 40) nacrtala pravokutnik, a unutar njega krugove. Žuto sunce, koje se smiješi u obliku kruga s linijama smjestila je u gornji dio crteža.

Djevojčica 45 (slika 73) iz Njemačke na ovom radu iznosi neku svoju viziju svijeta u kojem su stvari posložene malo drugačije nego što smo navikli, pa tako možemo uočiti crveno drvo ispod kojega rastu plavi plodovi. *"Snaga i visina debla uporno privlači dječju pažnju."*(Belamarić, D. 1987: 105). Komplementarnim kontrastom dobiva se izražajnost crteža i njegova snaga. Djevojčica 45 je svoj potpis stavila u gornji lijevi kut crteža.

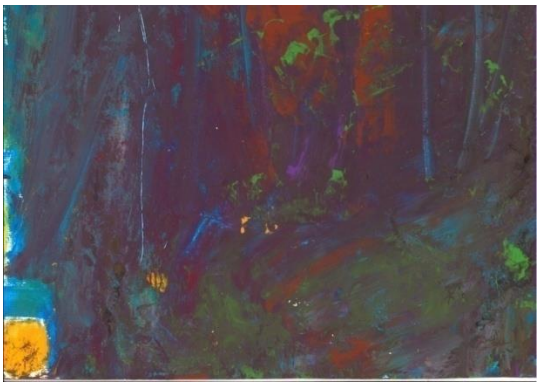
Dječak 19 (slika 74) prikazuje temu obiteljskog dana i nogometne utakmice. Dječak je prikazao zanimljiv trenutak same igre. U prvom planu slijeva nadesno vidimo igrača koji je uputio udarac prema golu, lopta preskače igrača u sredini i putuje prema golmanu koji je spreman i objeručke dočekuje upućenu loptu. Dvoje igrača na terenu prati cijelu situaciju, ali oni su smješteni u drugom planu. Crtež je prepun detalja, a jedan od zanimljivijih je i semafor u gornjem djelu formata, koji pokazuje trenutni rezultat igre. Zanimljiv je ritam likova postavljenih na ovom crtežu kod djevojčice 47 (slika 76). Iako su oni u vrsti posloženi od najmanjeg do najvišeg člana obitelji, monotoniju doslovnosti razbija lik djeteta smješten, gledajući slijeva, između drugog i trećeg lika u vrsti. Na crtežu od djevojčice 48 (slika 77) su prikazani roditelji te dvoje djece. Mogli bismo reći da je ovo prikaz jedne sretne obitelji. Veličine likova na crtežu nisu jednake. Iznad likova djevojčica 48 je šablonski nacrtala žuto sunce.

Na crtežima djevojčica 19, 20, 21 i dječaka 16 (slike 26, 27, 28 i 55) posebno je i jasno vidljiv utjecaj crtanih filmova na vizualno izražavanje kod djece. Oni su životinje prikazali pod utjecajem crtanih filmova koje su prethodno gledali i vidjeli te koji su utjecali na njih.

8.8. Usporedba radova prema originalnosti i originalnosti prikaza likova iz crtanih filmova

Slika 11., Dječak 2, 7 godina, Slovenija

Slika 12., Djevojčica 10, 8 godina, Slovenija

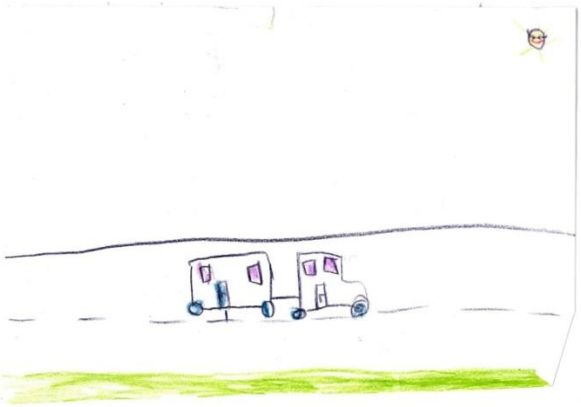
Slika 13., Djevojčica 11, 9 godina, Njemačka

Slika 23., Dječak 4, 6 godina, Slovenija

Slika 38., Djevojčica 26, 5 godina, Njemačka

Slika 30., Dječak 7 , 4 godine, Slovenija

Slika 31., Dječak 8, 5 godina, (SAD)

Slika 36., Dječak 10, 8 godina, Slovenija

Slika 56., Djevojčica 34, 6 godina, Italija

Slika 58., Djevojčica 36, 6 godina, Slovenija

Slika 59., Djevojčica 37, 5 godina, Njemačka

Slika 69., Djevojčica 42, 6 godina, Poljska

Slika 87. Djevojčica 55, 5 godina, Slovenija

Slika 71., 72. i 73., Djevojčica 44, 28 i 45, 5 godina, Rusija, 6 godina Srbija, 4 godine, Njemačka

Slika 74., Dječak 19, 5 godina, Njemačka

Slika 81., Djevojčica 51, 8 godina, Slovenija

Slika 76., Djevojčica 47, 7 godina, Italija

Slika 77., Djevojčica 48, 7 godina, Slovenija

Svaki od ovih crteža originalan je i poseban na jedan svoj specifičan i drugačiji način. Svako se dijete vizualno izrazilo po nekom svom nahođenju. No upravo su ovi crteži koji su odabrani kao najoriginalniji ostavili neki dubok trag. O svim ovim crtežima već je rečeno gore u tekstu rada, no treba istaknuti i crtež dječaka 7 i 8 (slike 30 i 31) te djevojčice 55 (slika 87).

Dječak 7 (slika 30) je prikazao vozilo koje vozi kamp kućicu. Vozilo je smješteno u sredini donjeg dijela formata. Osim vozila, prikazana je i cesta po kojoj se vozilo kreće te trava u donjem dijelu formata i horizonta, kao i vodoravna crta iznad samog vozila. Dječak 7 (slika 30) je vjerojatno prikazao putovanje prema Hrvatskoj, tj. odlazak u kamp. U gornjem desnom dijelu crteža, vidljiv je detalj s prikazom sunca koje nam se „smiješi“. Dječak 8 (slika 31) iz Sjedinjenih Američkih Država nacrtao je američko vozilo, naglašavajući to samim nazivom vozila na kotačima te američkom zastavom koja je na krovu sa shematskim prikazom lika unutar vozila. Upotrijebio je samo dvije boje na crtežu. Odličnom upotrebom različitih linija postigao je ritam i cijelu kompoziciju crteža. Iznad vozila nacrtao je oblake. Dječak 8 je bojio samo određene elemente na crtežu - zastavu, volan i svjetla. Oba dječaka prikazala su vozilo, za vrijeme vožnje, ne obojivši ga u potpunosti.

Djevojčica 55 (slika 87) je prikazala svoju obitelj vani, na otvorenom, na sunčanom danu. Sebe je prikazala kao malu princezu, mama joj također nosi krunu dok je tata bez krune, ali ima nacrtani oblik srca na odjeći. “*Svaki put kada dijete iskaže neko svoje izvorno viđenje ili poimanje, ono stvara. Stvara slike unutrašnjeg ili vanjskog svijeta stvara znakove i načine kojima te slike izražava.“* (Belamarić, D. 1987: 101) Svoje i tatino tijelo djevojčica 55 je obojila plavom bojom.

8.9. Tablice rezultata

Tablica prikazuje dobivene rezultate kroz odgovore na postavljena pitanja tijekom istraživanja i tablice kritičkog mišljenja na radove djece po zadanim temama. Ispitana su djeca različitih nacionalnosti i kultura iz zemalja: Slovenije, Hrvatske, Njemačke, Švicarske i Walesa.

8.9.1. Tablica postavljenih pitanja tijekom istraživanja

Slovenija i Hrvatska

DOB	3 g. (SLO)	5g. (SLO)	5 g. (SLO)	7g. (SLO)	7 g. (HR)	11 g. (SLO)
Najdraži crtani film ili priča/bajka	Peppa Pig	Hotel Transylv-anija	Ninja (Nindža) kornjača.	Auti („Cars“)	Ninja (Nindža) kornjače.	Smiješni nogomet
Najdraži lik iz crtanog filma ili priče/bajke i zašto?	George Svinja i Edmond Slon jer su životinje.	Drakula i Malvis jer su zabavni.	Sprinter; Leonardo jer žive u kanalizaci ji.	Nema najdražeg lika – sve ih voli.	Michelangelojer su ninje brze, znaju karate i kung fu, a on se stalno glupira i smiješan je.	Neymar, jer se i sam bavi nogometom.
Kako je dijete iz određene zemlje Europe i svijeta prikazalo i percipiralo lik iz crtanog filma, priče ili bajke?	Tempere - hladne boje, plava i zelena, naslikan lik (Peppa Pig) i slonovi.	Modra boja (tamno-plavom bojom).	Tempere - Ninja kornjača Sprinter i Leonardo.	Tempere - Hladne boje - plava i zelena za slikanje likova.	Crtež poput kostima koji ima kod kuće doma. Štitnike mu se „nije dalo“ nacrtati da ne ponavlja već nacrtani znak.	Drvene bojice – lik Neymar.

Njemačka i Švicarska

DOB	7 g. (S)	9 g. (D)
Što još najviše voliš crtati/slikati osim (najdražih) likova iz crtanih filmova, priča ili bajki i zašto?	Volim crtati bijele cvijetove jersu jako lijepi.	Šarene, raznobojne slike jer volim mnogo boja.
Koju boju najviše voliš i zašto?	Plavu i tirkiznu; Zbog toga jer su prelijepe.	Tirkiznu; njome sam najviše crtala u vrtiću.
Kako je dijete iz određene zemlje Europe i svijeta prikazalo i percipiralo lik iz crtanog filma, priče ili bajke?	Hladne boje, plavom i plavom zelenom, prikaz likova zajedno s bijelim cvjetovima.	Dijete je naslikalo šarenu sliku.

Wales

DOB	7 g.
Najdraži lik iz crtanog filma ili priče/bajke i zašto?	Lill. Stalno je želim gledati.
Što još voliš crtati/slikati osim (najdražih) likova iz crtanih filmova, priča ili bajki i zašto?	Cvijeće. Ne volim vidjeti iskidano i ubrano cvijeće.
Koje boje/boju najviše voliš?	Crvenu i zelenu.

8.9.2. Tablice kritičkog mišljena na radove djece po zadanim temama

<table>
<tr><th></th><th colspan="3">INDIJANCI</th><th colspan="5">SVIJET MAGIJE</th></tr>
<tr><td rowspan="2">NJEMAČKA</td><td>Dječak 1 (4)

Figurativni prikaz Indijanskog šatora. Korišteno ukupno 5 boja na crtežu. Korišteni su jednostavni oblici na crtežu. Pozadina nije obojena u cjelosti. Alea se potpisla na rad.</td><td>Djevojčica 3 (6)
Crtež s figurativnim prikazom lika sebe, kroz lik Indijanke, Indijanskih šatora vatre i sunca. Korišteni su jednostavni oblici na slici. Korištene su samo određene boje. Pozadina slike obojena je u cijelosti.</td><td>Djevojčica 6 (7)

Shematski crtež s prikazom sebe kroz lik Indijanke. Prikaz Indijanskog šatora. Korišteno malo boja na crtežu. Pozadina crteža nije obojana u cjelosti. Potpisla se na rad.</td><td>Djevojčica 8 (5)

Crtež sa shematskim prikazom lika u središtu. Korišteno malo boja. Pokret lika je naglašen. Pozadina crteža nije obojana.</td><td>Djevojčica 13 (9)

Figurativni crtež sa shematskim prikazom likova, vještice i čarobnjaka. Odličan kompzicijski smješatj likova unutar papira. Upotreba hladnih boja. Jedan drugačiji pristup crtežu. Pozadina crteža nije obojana u cjelosti. Potpisla se na rad.Proporcijki zanimljivo riješeni likovi.</td><td>Djevojčica 11 (9)

Apstraktni crtež s originalnim pristupom temi. Kompozicijski odlično napravljen. Linijama, plohama i oblicima dobiven je ritam crteža. Upotrebom mnoštva hladnih i toplih boja postignuta je potpuna originalnost i drugačiji pristup zadanoj temi.</td></tr>
<tr><td colspan="3"></td><td colspan="3"></td></tr>
<tr><td rowspan="2">ITALIJA</td><td colspan="3">Djevojčica 1 (4)</td><td colspan="3">Djevojčica 9 (6)</td></tr>
<tr><td colspan="3">Prikaz figurativnog crteža. Shematski prikaz sebe kroz lik Indijanke. Koristila je više boja kod prikaza lika i na crtežu. Pokret lika nije naglašen; statičan je. Pozadina crteža nije obojana.</td><td colspan="3">Apstrakna slika s prikazaom teme. Upotreba vibrirajućih linija s nastankom mrlja. Dominacija hladnih boja na slici. Papir je u potpunosti ispunjen bojom .</td></tr>
<tr><td rowspan="2">SLOVENIJA</td><td colspan="3">Djevojčica 2 (5)</td><td>Devojčica 7 (3)</td><td>Dječak 2 (7)</td><td>Djevojčica 10 (8)</td><td>Djevojčica 12 (7)</td><td>Djevojčica 12 (7)</td></tr>
<tr><td colspan="3">Slika, ane crtež. Figurativni prikaz Indijanskog šatora i polja ili vrata. Korišteni su jednostavni oblici na slici. Korištene su crvena, smeđa i zelena boja te crna. Pozadina slike obojena je u cjelosti.</td><td>Apstraktni crtež, prikaz šaranja uz upotrebu linija.</td><td>Apstraktni crtež. Upotreba crvene i plave s crnom.</td><td>Apstraktna slika. Originalan i drugačiji pristup temi.</td><td>Apstraktna slika. Upotreba mrlja i ploha.</td><td>A-pstraktna slika.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">AUSTRIJA</td><td colspan="2">Djevojčica 4 (6)</td><td>Djevojčica 5 (9)</td><td colspan="5" rowspan="2"></td></tr>
<tr><td colspan="2">Na crtežu je prikazala sebe kroz lik Indijanke. Prikaz šatora, indijanske vatre, sunca i šatora. Koristila je komplementarni kontrast crvene i zelene boje. Pozadina crteža nije obojena u cjelosti. Potpisla se na rad.</td><td>Crtež sashematskim prikazom lika Indijanca. Prikaz šatora, vatre. Sunce je prikatzano u lijevom gornjem kutu. Korišteno više boja od ostale djece različitih nacionalnosti i kultura kod teme Indijanci. Pozadina crteža nije obojena u cjelosti.</td></tr>
</table>

		Potpisla se na rad.	
POLJSKA			**Djevojčica 14 (11)**
			Jednostavan crtež s upotrebom samo crnog flomastera.

	KLAUNOVI				**PUT OKO SVIJETA**				
NJEMAČKA	**Djevojčica 20 (7)**				**Dječak 6 (2)**	**Djevojčica 22 (6)**	**Djevojčica 23 (7)**	**Djevojčica 24 (7)**	**Djevojčica 25 (9) i dječak 11 (7)**
	Zanimljivim rasporedom likova unutar crteža te upotrebom različitih boja postignut je osjećaj veće približenosti zadanoj temi.				Apstraktni crtež s dominacijom plave boje.	Apstraktna slika prikaza planeta, s odličnom kompozicijom slike i upotrebom boja.	Jednostavnim pristupom i upotrebom triju boja dala je značaj slici.	Jednostavnim oblikom srca obojanog u boje zastave njene države pokazala je ljubav domovini.	Novim pristupom temi i likovnim tehnikama pridonijela je zanimljivost samog rada.
ITALIJA	**Djevojčica 15 (4)**	**Djevojčica 16 (7)**	**Dječak 5 (6)**	**Djevojčica 19 (6)**					
	Shematski prikaz likova na crtežu. Originalnost pristupa zadanoj temi. Pozadina crteža nije bojena.	Kompozicijski smještaj lika preko cijelog crteža. Upotreba više boja. Crtano i bojano na papiru u boji. Zanimljiv prikaz tijela kluna bez ruku.	Zanimljiv pristup prikaza životinja na crtežu i pristup zadanoj temi. Linijama je stvorio ritam crteža.	Originalni i drugačiji pristup zadanoj temi vidljiv je na crtežu. Raspored likova unutar crteža zanimljivo je raspoređen. Pozadina crteža nije riješena.					
SLOVENIJA	**Dječak 4 (6)**		**Djevojčica 18 (5)**		**Dječak 7 (4)**		**Dječak 9 (7)**		**Dječak 10 (8)**
	Linijski prikaz lika klauna sa zanimljivim detaljem repa.		Figurativni prikaz životinje lava na crtežu. Pozadina crteža nije bojena. Upotreba samo pet boja. Žuta boja dominira na crtežu.		Crtež je jednostavan te je jednostavnim pristupom prikazana zadana tema. Upotreba linija vidljiva je na crtežu.		Inovativnim elementom na crtežu prikazao je zadanu temu. Crtež je jako čist i jednostavan.		Apstraktna slika kompozicijski je jako zanimljivo naslikana.

AUSTRIJA	**Dječak 3 (5)**		
	Figurativni crtež sa shematskim prikazom lika i kompozicijski naglašenim na crtežu.		
OSTALE ZEMLJE	**Djevojčica 21 (8, RUS)**	**Dječak 8 (5, SAD)**	
	Drugačiji pristup prikazu životinje s mnoštvom detalja i linijama koje još više označavaju važnost i prikaz same životinje te pristup zadanoj temi.	Linijskim prikazom prijevoznog sredstva dočarao je zadanu temu.	

	PIRATI				**DAN OCEANA**									
NJEMAČKA	**Dj. 26 (5)**	**Dj. 27 (6)**	**Dj. 29 (7)**	**Dječak 12 (7)**	**Dječak 15 (4)**		**Djevojčica 37 (5)**		**Djevojčica 35 (6)**		**Dječak 18 (7)**			
	Zanimljiv linijski pristup zadanoj temi s uporabom jedne boje.	Zanimljivim smještajem motiva unutar crteža dobila je interesantnu kompoziciju.	Motiv broda i lika, dominira u središtu crteža. Dinamičnost je postignuta na crtežu.	Presavijanjem i otiskivanjem dobiven je motiv rada. Upotreba samo dviju boja: crvene i plave.	Izmjenom životinjskih likova na crtežu, postignuta je dinamičnost samog crteža i likom kita u središtu naglašeno je značenje same teme i identifikacije s određenim likom iz animiranog crtanog filma.		Apstraktni prikaz mora, upotrebljujući hladne boje, linije, plohe i mrlje. Dinamičnost i ritam naglašeni na radu.		Inovativnost i originalnost ovog rada vidljiva je u samom prikazu ljubičastog mora, morskog dna, slikajući ga temperama.		Koristio se flomasterima, naglašavajući na brodu detalje koji doprinose značaju crteža.		
ITALIJA					**Djevojčica 34 (6)**				**Djevojčic 38 (6)**					
					Originalnost i kreativnost samog rada vidljiva je u prikazu crvenog mora s prikazom plavog detalja.				Shematski prikaz ribe s upotrebom hladnih boja te crvene i narančaste boje za naglašavanjei točkanjem kao detaljem.					
SLOVENIJA	**Dječak 13 (6)**				**Dječak 14 (3)**	**Dj. 30 (4)**	**Dj. 31 (5)**	**Djevojčica 33 (5)**	**Dječ. 16 (7)**	**Dj. 36 (6)**	**Djevojčica 39 (6)**	**Dječ. 17 (7)**	**Djevojčica 40 (8)**	**Djevojčica 41 (10)**
	Originalnost i kreativnost vidljiva je na slici i zbog naslikanog žutog mora i same kompozicije slike.				Apstraktni prikaz mora.	Lik ribe dominira središtem crteža. Detalji.	Jednim detaljem postigla je na crtežu zanimljivost.	Upotrebom flomastera dobivena je izražajnost samih likova morskih.	Prikaz likai z animiranog crtanog filma	Apstrakni prikaz mora uz pomoć linija ploha i mrlja	Apstraktna slika s prikazom ljubičasto zelenog mora, možda morskog dna.	Figurativni prikaz broda, naslikan tempera	Novitet u upotrebi likovne tehnike. Grafička tehnika karton tiska upotrebljena je u radovima	Kolористички pristup temi, pridonosi energičnosću same slike.

AUSTRIJA		
POLJSKA		
OSTALE ZEMLJE	**Djevojčica 28 (6, SRB)** Zanimljiv pristup crtanju lika u središte crteža.	

	OBITELJSKI DAN											
NJEMAČKA		**Djevojčica 45 (4)**				**Dječak 19 (5)**			**Djevojčica 53 (10)**	**Djevojčica 52 (10)**	**Djevojčica 54 (7)**	**Djevojčica 25 (9) i dječak 11 (7)**
		Jasno je vidljiva originalnost crteža u drugačijem prikazu svoga svijeta.				Crtež nogometne lopte, prikazuje popularnost nogometa iz zemlje iz koje dolazi.			Korišten komplementarni kontrast na crtežu, žutoljubičasto.	Prikaz lika na crtežu.	Prikaz sebe u vanjskom dijelu svog doma.	Prikaz livade sa cvijećem. Zanimljiv prikaz drveća vidljivije na crtežu.
ITALIJA			**Djevojčica 43 (4)**		**Djevojčica 46 (7)**			**Dječak 20 (10)**			**Djevojčica 47 (7)**	
			Prikaz obitelji na jedan drugačiji način, minjaturno.		Prikaz životinje za temu Obiteljski dan.			Zanimljiv pristup zadanoj temi. Dječak je nacrtao koncert životinja.			Odlično postavljeni sami likovi na crtežu, što daje zanimljiv ritam samom crtežu.	
SLOVENIJA				**Djevojčica 49 (6)**		**Djevojčica 48 (7)**		**Djevojčica 51 (8)**				
				Prikazani detalji doprinose značaju ovog crteža.		Prikaz sretne obitelji.		Prikaz životinje za temu Obiteljski dan.				
POLJSKA	**Djevojčica 42 (6)**											
	Snažnu izražajnost crtežu daje crvena boja, s elementima žute, narančaste i smeđe boje.											

OSTALE ZEMLJE	**Djevojčica 44 (5, RUS)**	**Djevojčica 28 (6, SRB)**		**Djevojčica 50 (6, NIZ)**	
	Središte crteža u kojem je prikazano drvo stvara dinamičnost crteža.	Kompozicijski jako dobar crtež s likom i motivima te upotrebom različitih linija i oblika.		Zrcalno potpisan rad	

8.10. Rasprava

8.10.1. Razlike među djecom predškolske i školske dobi, a koja su boravila u Mini Clubovima na likovnim radionicama u kampu FKK Valalta, Val Saline u Rovinju i hotelu Vili Laguni Galijot, Plava Laguna u Poreču

Zbog već određenog animacijskog programa u Mini Clubovima na zadane teme iz animiranih filmova, djeca različitih nacionalnosti nisu bila u mogućnosti u tolikoj mjeri razvijati estetske i kreativne sposobnosti te izražavati emocije, širiti interese, pomagati u izgradnji životnog stava i osobnog odnosa prema kulturnoj, nacionalnoj i vjerskoj baštini te prema prirodi. Rezultati su ovdje najbolje vidljivi, s obzirom da su se djeca različitih nacionalnosti i kultura, likovno izražavala na istu temu iz animiranih crtanih filmova, priča ili bajki i likovne tehnike, u Mini Clubovima u kampu FKK Valalta i Val Saline, Rovinj i Hotelu Vila Laguna Galijot, Plava Laguna u Poreču. Radovi su ovdje morali biti snažno reducirani s obzirom na to da se istraživanje provelo s velikim brojem djece iz različitih zemalja Europe i svijeta u periodu od tri (3) mjeseca.

Svako dijete različitih nacionalnosti i kultura, drugačije je prikazalo zadani lik iz animiranih filmova, priče ili bajke. Identificiralo se i poistovjetilo sa zadanim likom na različit, drugačiji način. Tomu je tako jer svaka osoba, odnosno dijete različitih nacionalnosti i kultura ima svoju osobnost. Svako dijete je individua sama za sebe.

Ovisno o tome kako su se djeca osjećala za vrijeme dok su stvarala ili se vizualno izražavala, nastajali su njihovi radovi. U nekim je kulturama prikladno prikazivati sve svoje emocije, dok je u drugima to neuobičajeno. Ekman se bavio ovakvim razlikama i o izražavanju emocija kaže:

"*Paul Ekman koristi se terminom pravila pokazivanja kada govori o društvenome konsenzusu o tome koji osjećaji kada mogu biti prikladno izraženi. U tom pogledu pojedine se kulture katkada silno razlikuju.*" (Goleman, D. 1997: 117)

Svako je dijete različite nacionalnosti i kultura drugačije prikazalo, poistovjetilo se sa zadanim likom/vima iz određenih crtanih filmova u Mini Clubovima u kampu FKK Valalta i Val

Saline, Rovinj i Hotelu Vila Laguna Galijot, Plava Laguna u Poreču, na njihovim različitim likovnim jezicima (ovisno o različitim kulturama, nap, a.) (Gardner, H. 1990: 9 prema R. Ivančević i V. Turković, 2001: 141)

Djeca različitih nacionalnosti i kultura nemaju jednake sklonosti prema likovnom, odnosno vizualnom izražavanju. Bilo je djece koja su pokazala posebne sklonosti za likovno izražavanje i djece koje te sklonosti nisu pokazivala, darovite i manje darovite djece. Darovitost kod djece podrazumijeva visoki IQ. (Berk, E. L. 2015: 311) Darovitost uključuje više od jedne mentalne sposobnosti koje predviđaju uspjeh, iskazivanje intelektualne snage. Na interindividualne razlike u ovakvim umjetničkim sposobnostima i talent utječu brojni faktori. O tome piše Berk u svojoj knjizi *"Dječja razvojna psihologija"*:

"*Na razvoj dječjeg umjetničkog predočavanja utječe cijeli niz kognitivnih činitelja."*(Golomb, 2004 prema Berk, E. L. 2015: 238)

Da slike mogu predstavljati simbole, u njih spada sposobnost shvaćanja, koliko naglasak na umjetničko izražavanje stavlja djetetova kultura te napredak u planiranju i prostornom izražavanju. (Berk, E. L. 2015: 238) Jednom kad djeca shvate da crte trebaju predstavljati čovjeka, rješenja crtanja oblika koja ona pronalaze razlikuju se od kulture do kulture, čime djeca slijede razvojni slijed u osnovi. (Berk, E. L. 2015: 238) Nekoj je djeci lakše usvojiti ove simbole i oblike te i ovoj sposobnosti postoje velike interindividualne razlike. Ljudi se međusobno razlikuju značajno prema načinu na koji reagiraju na podražaje iz okolini i osjećaje. Pomoću tri urođene dimenzije ličnosti koje je otkrio Robert Cloninger, utvrđeno je da ne reagiramo jednako na iste stvari. Neki snažnije reagiraju na novo, dok kod drugih novo izaziva pomutnju, primjerice. (D. Chabot, M. Chabot, 2009: 171)

Svakodnevna interakcija dječjeg animatora bila je ključna za dobro odrađenu likovnu radionicu i dječje likovno izražavanje u Mini Clubovima u kampu FKK Valalta i Val Saline, Rovinj i Hotelu Vila Laguna Galijot, Plava Laguna u Poreču. Najviše djece koja su boravila u Mini Clubovima u kampu FKK Valalta i Val Saline, Rovinj i Hotelu Vila Laguna Galijot, Plava Laguna u Poreču bilo je iz Njemačke; Njemačke zemlje rada, strogoće, proizvodnji, kapitala i drugo. Upravo su ta djeca odgojena, učena u njihovim školama, pogotovo srednjoj školi na određena zanimanja. Djeca iz Njemačke u Mini Clubovima imala su jasne ciljeve i viziju onoga što žele stvori, nacrtati, naslikati izmodelirati i napraviti na zadanim temama crtanih filmova, priča ili bajki te kako će pristupiti svakoj zadanoj temi.

Stvarale se određene kulturne razlike u dječjim crtežima jer dječji crteži održavaju kulturalne konvencije i razrađenije su u kulturama bogate umjetničke tradicije. Čak i starija djeca i adolescenti u kulturama, u kojima je interes za umjetnost mala, stvarala su jednostavne oblike.
"Crtežima predškolske djece slični su ovi oblici i čini se da znače univerzalan početak crtanja. Djeca pronalaze rješenja za uobličavanje svojih crteža, kada jednom shvate da linije moraju prikazivati ljudska obilježja. Od kulture do kulture, razlikuju se ponešto ta rješenja, ali slijede općenito razvojni put opisan prije." (Berk, E. L. 2008: 215)

Bilo je izrazito važno postići kod djece različitih nacionalnosti i kultura što dublji osjećaj razumijevanja zadane teme iz crtanih filmova, priča ili bajki, kako bi likovni radovi djece bili što originalniji.

Ono idealno u ovom istraživanju proizašlo je upravo u tome, što su djeca sa svojom različitom osobnošću, raznolikošću kultura, pridonijeli stvaranju kreativnih, drugačijih likovnih radova u vizualnom izražavanju na likovnim radionicama.
Važnost likovnog izražavanja bila i je u tome što likovne umjetnosti razvijaju:

1. sposobnost percepcije
2. sposobnost konceptualizacije
3. sposobnost produkcije (Gardner, H. , 1990 prema Ivančević, R. i Turković V. 2001: 73)

Ono što se pokazalo iznimno važno u ovom istraživanju je to da su djeca svoje likovne uratke htjela ponijeti sa sobom kući, u zemlju iz koje su došli. Djeca su žurila pokazati svojim roditeljima i obitelji (mami, tati, sestri, bratu, baki, djedu, rodbini, prijateljima) ono što su napravili toga dana u Mini Club atelieru. Za njih je to predstavljalo nevjerojatnu sreću, zadovoljstvo, veselje; vidjevši reakcije njihovih roditelja i obitelji, prijatelja, dobivši pohvalu od njih. Djeca su prepričavala svojim roditeljima, obitelji i prijateljima sve ono što su doživjeli toga dana u Mini Club atelieru. Pokazivala su svoje emocije, osjećaje, uzbuđenja te su se osjećala više vrednija, samouvjerenija, samopouzdanija i drugo. Takav je način ponašanja uobičajen za djecu. Kada dijete nešto napravi ili postigne traži priznanje najbližih, najčešće majke ili oca. Ivančević i Turković opisuju tu potrebu:

"*Djeca imaju veliku potrebu za postizanjem uspjeha, priznanja. Kada dijete (a u njemu živi stalno pravi istinski umjetnik) stvara sliku, ono se unaprijed raduje da će je pokazati majci, ocu bratu, sestri, prijatelju te da će mu prenijeti što je doživjelo, ispričati mu slikom priču, svoja uzbuđenja, transponirati emocije, kao uostalom i svaki umjetnik."* (Ivančević, R. i Turković V. 2001: 263)

Kako stoji u knjizi Vizualna kultura i likovno obrazovanje autora Radovana Ivančevića i autorice Vere Turković djeca se nadaju aplauzu i pohvali roditelja, predočivši im sliku. Djeca će se osjećati vrednijima, zadovoljnijima, samouvjerenijima i na svim drugim planovima života.

"*Potreba za samopotvrđivanjem i samopoštovanjem ima dva aspekta: potrebu za priznavanjem i prepoznavanjem ili odobravanjem od strane drugih, kao i potrebu za samopouzdanjem ili osjećajem osobne vrijednosti. Veoma su važna oba oblika. Likovnost u tom polju može djetetu veoma mnogo pomoći, ne tražeći velikog truda, znanja, snalažljivosti u problemima koji zahtijevaju inteligenciju, umijeća i talenta.*" (Ivančević, R. i Turković V. 2001: 263, 264)

Upravo iz tog razloga promjenom animacijskog programa za djecu u Mini Clubovima, ide se na to da u budućnosti radionice u Mini Clubovima postanu isključivo „PRODUKCIJSKE".

„Produkcijske radionice" će se početi raditi u Mini Clubovima kako bi se počeo proizvoditi sadržaj koji ima smisla, koji je vidljiv, koji je integriran i povezan s ostalim animacijskim programima. Nije više dovoljno da postoji Mini Club u kojemu će djeca potrošiti vrijeme, već je bitno da se djeca zabave i zadrže ondje.

Dio animacijskog dječjeg programa u kampu FKK Valalta, Val Saline i Vili Laguni Galijot, Plava Laguna u Poreču je bio i Mini Club exhibition (Mini club izložba). Koliko su zapravo potrebne Mini Club izložbe u kampovima i hotelima? Nisu, jer potiskuju i stvaraju još manje kreativnosti kod djece. Djeca, gledajući na panou tuđe radove, odnosno radove druge djece, kopiraju ih, odnosno percipiraju u svom mozgu. Njihove vlastite ideje i zamisli oko određene teme i rada, viđeni primjeri im samo potiskuju i zatiru. Izložba radova djece smišljena je samo iz razloga kako bi roditelji, odnosno gosti kampa i hotela mogla vidjeti ono što njihova djeca rade na aktivnostima u Mini Clubovima te ih dovodila svakodnevno na aktivnosti. Međutim, ovaj način izlaganja radova nije baš povoljan za dječju kreativnost jer, kako Belamarić kaže, tuđi im se radovi nameću i zamagljuju vlastite ideje.

"*Često pojavljivanje i izlaganje dječjih radova na svim mjestima, a osobito stalna prisutnost u njihovoj okolini čini da ih djeca, htjela ili ne, moraju percipirati. Kada kasnije sama žele nešto izraziti, viđeni im se primjeri nesvjesno nameću i zastiru njihova vlastita viđenja i oblike."* (Belamarić, D. 1987: 253)

Ovo istraživanje je pokazalo kako su djeca druge nacionalnosti (misli se ponajviše na djecu iz Europskih zemalja, poput Njemačke, Italije, Austrije, Nizozemske, Slovenije i drugih) koja su boravila na odmoru u Republici Hrvatskoj u kampovima FKK Valalta i Val Saline u Rovinju, više su bila emocionalno otvorenija, pristupačnija, hrabrija, odvažnija i slobodnija u svom kreativnom

likovnom izražavanju u Mini Clubovima, negoli što su to djeca iste ili druge nacionalnosti koja su boravila na odmoru u hotelu Vila laguna Galijot, Plava Laguna u Poreču.
Kako bi se djeca što bolje identificirala s likovima iz animiranih filmova, priča ili bajki, bitno je da unesu vlastite osjećaje u to, uz kognitivne sposobnosti.

Salovey i Mayer zaključili su u raspravi o inteligenciji da ne mogu zanemariti emocije, te su razvili 1990. novo shvaćanje inteligencije koju su nazvali emocionalnom inteligencijom.

„*Emocionalnu inteligenciju oni opisuju kao „sposobnost praćenja i upravljanja našim i tuđim osjećajima kako bismo ih razlikovali i upotrijebili ih da nas vode u našim mislima i akcijama.“*(Salovey P. i Mayer, J. D., 1990 prema D. Chabot, M. Chabot, 2009: 69) Uz tu, postoje još neke definicije ovog konstrukta.
Goleman definira emocionalnu inteligenciju kao *„sposobnost da prepoznamo vlastite i tuđe osjećaje, da sami sebe motiviramo te da upravljamo našim unutrašnjim emocijama kao i onima koje se odnose na druge ljude.“* (D. Chabot, M. Chabot, 2009: 69) Završna verzija Saloveyeve i Mayereve emocionalne inteligencije iz 1997., nakon revidiranja i pročišćavanja glasi:
“*Sposobnost opažanja procjene i točnog izražavanja naših emocija. Ona je naša sposobnost da dopremo ili da stvaram osjećaje koji pospješuju naše misli, sposobnost razumijevanja emocija i znanje o emocijama i sposobnost upravljanja našim emocijama u svrhu promicanja našeg emocionalnog i intelektualnog rasta.“*(Mayer, J. D., i Salovey, P. 1997 prema D. Chabot, M. Chabot, 2009: 69)

Dječji animator/ica koji radi u Mini Clubu u (kampu FKK Valalta i Val Saline, Rovinj i Hotelu Vila Laguna Galijot, Plava Laguna u Poreču) igra vrlo važnu ulogu u uspostavljanju odnosa s djecom različitih nacionalnosti i kultura kako bi im pomogao da nauče izražavati, prepoznavati, razumijevati i upravljati emocijama koje mogu djelovati na njihovu identifikaciju s određenim likom iz crtanih filmova, priča ili bajki. Tu su ključne pozitivne emocije i ugoda koja im pomaže da uživaju u trenutku i bolje djeluju u različitim životnim situacijama.

Jedna od ključnih uloga emocionalne inteligencije dječjeg animatora je bila poticanje dječjih emocionalnih kompetencija, da djeca izraze svoje emocije i da sam dječji animator izrazi svoje emocije i pomogne djeci u izražavanju svojih emocija za vrijeme vizualnog izražavanja u Mini Clubovima u kampu FKK Valalta i Val Saline, Rovinj i Hotelu Vila Laguna Galijot, Plava Laguna u Poreču.

Dječji animator/ica u Mini Clubu treba aktivno slušati potrebe, želje, osjećaje i misli djece različitih nacionalnosti i kultura (Talijani, Nijemci, Austrijanci, Rusi i dr) za vrijeme njihovog boravka u Republici Hrvatskoj; kako bi djeca različitih nacionalnosti kultura mogla što bolje prihvatiti ulogu poistovjećivanja i identifikacije sa zadanim likom/vima iz crtanih filmova, priča ili bajki.

Potrebno je bilo u ovom istraživanju istražiti psihološki razvoj djece različitih nacionalnosti i kultura (Talijani, Nijemci, Austrijanci, Rusi i dr) za vrijeme njihovog boravka u Republici Hrvatskoj; da emocionalna inteligencija kao skup komponenti provoditelju istraživanja, omogući:

- *„... prepoznavanje vlastite i tuđe emocije*
- *točno izrazi svoje emocije i pomogne drugima da izraze svoje* (ovdje se misli na djecu različitih nacionalnosti i kultura koji su boravili u kampu FKK Valalta i Val Saline, Rovinj i Hotelu Vila Laguna Galijot, Plava Laguna u Poreču)
- *razumije vlastite i tuđe emocije*
- *upravlja vlastitim emocijama i prilagođava se tuđima*
- *upotrijebi vlastite emocije i vještine svojstvene emocionalnoj inteligenciji u različitim životnim područjima kako bi bolje komunicirali, donosili dobre odluke, određivali svoje prioritete, motivirali sebe i druge održavali dobre međuljudske odnose"* (ovdje se misli na djecu različitih nacionalnosti i kultura koji su boravili u kampu FKK Valalta i Val Saline, Rovinj i Hotelu Vila Laguna Galijot, Plava Laguna u Poreču)

(D. Chabot, M. Chabot, 2009: 70)

Pet je tipičnih obilježja prepoznavanja emocija, pomoću kojih je provoditeljica istraživanja mogla doživjeti sebe i prepoznati, odnosno istražiti psihološki razvoj djece različitih nacionalnosti i kultura (Talijani, Nijemci, Austrijanci, Rusi i dr) za vrijeme njihovog boravka u Republici Hrvatskoj:

- *„... neverbalni izrazi (lica i tjelesni): mrštenje, stisnute čeljusti, podignuta ramena, izbuljene oči itd. ;*
- *fiziološke promjene kao što su ubrzani plus i povećani krvni pritisak, znojenje, suhoća u ustima, mišićna napetost i dr.;*
- *prilagodbena ponašanja kao što su približavanje ili izbjegavanje, bijeg ili borba, privlačnost ili agresija itd.;*
- *misli koje se nazivaju „kognitivnom evaluacijom" i koje se odnose na životno iskustvo. Te nam misli pomažu da shvatimo što se događa, da odlučimo je li riječ o opasnosti, da utvrdimo u kakvoj je vezi trenutna situacija s našim vrijednostima ili sustavom vjerovanja. Riječ je dakle, o unutrašnjem dijalogu koji vodimo sami sa sobom kad se nalazim u situaciji koja izaziva emocije*

- *afektivna stanja koja nam pomažu prepoznati i razvrstati emocije“*

Sposobnost čitanja tih vidljivih znakova kod druge osobe, uključuje prepoznavanje tuđih emocija. Možemo se pritom osloniti na sadržaj rasprave i ton tuđeg glasa, ali isto tako na neverbalne izraze, kao i na ponašanje poput udaranja, bježanja ili povlačenja. (D. Chabot, M. Chabot, 2009: 71)

“Istraživanja su pokazala da se ta sposobnost javlja vrlo rano, u male djece već u prvim mjesecima života, kada djeca duže promatraju vesela lica od onih koja pokazuju druge emocije.“ (Labarbera, J.D., Izard, C. E., Vietze, P., Parisi, S. A. 1976 prema D. Chabot, M. Chabot, 2009: 69)
“ Sposobnost prilično točnog povezivanja emocionalnog stanja s određenom emocijom javlja se u dobi od oko tri godine. (Field, T., Walden, T. 1982 prema D. Chabot, M. Chabot, 2009: 69)

Razvije se tijekom djetinjstva, a zrelost se dosiže između 8. i 9. godine života.“(Gosselin, P. 1995 prema D. Chabot, M. Chabot, 2009: 69)
“U drugom istraživanju pokazalo se da djeca mogu prepoznati emocije na temelju pokreta tijela. U dobi od četiri godine djeca već mogu na temelju pokreta tijela prepoznati tugu. U dobi od pet godina mogu prepoznati tugu, strah i veselje, dok u osmoj godini prepoznaju emocije jednako uspješno kao odrasli.“(Boone, R. T., Cunningham, J. G. 1998 prema D. Chabot, M. Chabot, 2009: 69)

Određena djeca različitih nacionalnosti i kultura prvotno nisu htjela prisustvovati likovnim radionicama u Mini Clubovima u kampu FKK Valalta i Val Saline, Rovinj i Hotelu Vila Laguna Galijot, Plava Laguna u Poreču. Ostajala su promatrajući sa strane, a tijekom vremena su prilazila i uključivala se u likovnu radionicu. Takvo ponašanje uvjetovano je strahom koji se javljao kod djece i mogućih pitanja koja djeca postavljaju sebi. „Hoće li me druga djeca prihvatiti. Kako ću se sporazumjeti s njima obzirom na to da ne pričamo isti jezik?“ Još veći strah se javlja upravo zbog saznanja da djeca pričaju različite jezike Europe i svijeta. Ovo istraživanje pokazalo je kako su djeca dobro prihvaćala drugu djecu, iako ima i iznimki gdje su se djeca družila s djecom koja su došla iz iste zemlje Europe ili svijeta u Mini Club. Djeca koja su bila otvorenija, prilagodljivija novoj okolini, uspijevala su lakše pronaći načina kako da se približe i stvore komunikaciju s drugom djecom koja ne pričaju njihov jezik, kroz igru i vizualno izražavanje. Istraživanje je pokazalo kako djeca koja dolaze iz Njemačke, Austrije i Slovenije bolje se prilagođavaju novoj okolini i stjecanju novih prijatelja nego djeca koja dolaze iz Italije, Francuske, Rusije, Amerike. Upravo iz tog razloga bio je važan proces socijalizacije kod djece. Socijalizacija je (prema lat. *socialis:* društveni, od *socius:* zajednički; drug, partner) dugotrajni, složeni proces u kojem pojedinac u interakciji s društvenom okolinom razvija, oblikuje i uči društveno relevantne oblike

doživljavanja i ponašanja: uvjerenja, stavove, vrijednosti, navike, običaje. E. Durkheim socijalizaciju je odredio kao »podruštvljavanje čovjeka«, ističući pritom dominaciju društvenih uvjeta u oblikovanju pojedinca. Psiholozi upozoravaju na osobne čimbenike u procesu socijalizacije: motivaciju, čuvstva, percepciju, pamćenje, mišljenje, višestruku inteligenciju i dr.[12]

"*Postoje dva različita gledišta, koja se uzajamno uvjetuju, na osnovu kojih se može promatrati dijete: psihološko i sociološko.*" (Ivić, I. I Havleka, N. 1986: 1)

Djeca na likovnim radionicama u Mini Clubovima, uvijek su bila u društvu druge djece. Svako dijete drugačije je reagiralo u tom društvu jer su oni osobe za sebe, zbog njihovih različitosti u osobnostima. Djeca koja su boravila u Mini Clubovima na likovnim radionicama u kampu FKK Valalta i Val Saline, Rovinj i Hotelu Vila Laguna Galijot, Plava Laguna u Poreču, a dolazila su iz Francuske, više su bila zatvorenija i privrženija sebi. "*U Francuskoj redovno prevlađuje psihološko gledište uz odstranjivanje sociološkog. Razlog tomu je što je Francuska psihologija u suštini „Ja" psihologija.*" (Ivić, I. I Havleka, N. 1986: 1,3)

"*Njemačka je psihologija totalitarna i sinkretička*". Što govori o tome kako su djeci iz Njemačke jasno postavljena pravila te su bila otvorenija prema djeci iz drugih zemalja Europe i svijeta.

Kako bi dječji animator/ica razvio/la što bolju komunikaciju s i među djecom različitih zemalja Europe i svijeta te bliskost, bilo je potrebno da barem donekle poznaje kulturu zemalja iz kojih su djeca došla. *"Proučavanje djece zahtijeva proučavanje sredine ili sredina u kojima se dijete razvija. Drugačije je nemoguće odrediti što ono duguje sredini, a što svom spontanom razvoju. U socijalizaciji djeca postaju tek objektivna."* (Ivić, I. I Havleka, N. 1986: 10,11)

Kako bi djeca što bolje razvila, obogatila i dogradila svoju osobnost, potrebno je da djeca provode vrijeme u različitim sredinama (prirodne sredine – profesija ili izmišljene sredine, društvo za razonodu. "*Važno je proučiti ove sredine i upravo zbog toga psihologija i sociologija trebaju udružiti svoje napore.*" (Ivić, I. I Havleka, N. 1986: 11)

Jako je zanimljivo bilo istražiti razvoj djece različitih nacionalnosti i kultura u procesu njihove socijalizacije tijekom izrade likovnog zadatka i vizualnog izražavanja u Mini Clubovima u kampu FKK Valalta i Val Saline, Rovinj i Hotelu Vila Laguna Galijot, Plava Laguna u Poreču.

Način na koji su djeca izvodila aktivnosti samostalno i jesu li, i koliko uviđali probleme svoje aktivnosti, kako se pred tim problemima ponašaju, poslije tog prvog rješavanja problema socijalne interakcije ispitivač razgovara s djecom o problemima koja su imala, o tome kako se oni mogu rješavati, a nakon toga izvode djeca istu aktivnost te se ponovno sagledava njihovo socijalno

[12] Leksikografski zavod Miroslav Krleža (Hrvatska enciklopedija): http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=56923 (posjećeno 29. svibnja, 2017.)

ponašanje i promjene u tom ponašanju pod utjecajem razgovora, prethodnog. (Ivić, I. I Havleka, N. 1986: 16)

Kod programa dječje animacije u Mini Clubovima važno je bilo razmišljati o socijalnoj adaptaciji djece različitih nacionalnosti i kultura, i vanjskim utjecajima – reakcija na okolini svijet, uključujući i druge osobnosti, i njihove aktivnosti. U tim vanjskim utjecajima trebalo je sagledati:

1. Zahtjevi koje postavlja sama situacija, zadanog animacijskog programa u Mini Clubovima; pod tim se misli na: a) izgled, odnosno prostor samog Mini Cluba; b) raspoloživost materijala s kojima djeca rade (izrada likovnih zadataka u Mini Clubovima)
2. Ograničenja u razvoju njihove kreativnosti zbog nametanja izrade već određenog zadanog zadatka na teme iz crtanih filmova priča ili bajki, a koje trebaju djeca različitih nacionalnosti i kultura izvršiti.
3. Pritisak koji si im stvaraju druga djeca različitih nacionalnosti i kultura.

Iznimno je važno bilo (da dječji animator/ica uspije) stvoriti i može stvoriti empatiju kod djece koja su boravila na radionicama zadanog tipa u novoj okolini, ali ne samo empatiju nego i suosjećanje.

„Empatija (em - + patija), u psihologiji, 1) kognitivno razumijevanje čuvstava i položaja druge osobe (npr. situacije u kojoj se nalazi, patnje koju podnosi, ugroženosti koju doživljava) 2) emocionalno uživljavanje u osjećaje druge osobe. To uživljavanje omogućava gledanje svijeta „njezinim očima“, što je posebno važno tijekom psihologijskoga savjetovanja i psihoterapije. Naziv je skovao E. B. Titchener a prvi upotrijebio Th. Lipps (1897) za potrebe tumačenja psihološke dimenzije u estetičkoj posudbi umjetnosti.“ [13]

Empatična osoba zna „čuti“ emocionalne signale što joj omogućava da prima neverbalne emocije koje joj odašilju pojedinci ili grupe. Oni pažljivo slušaju i mogu se uživjeti u položaj druge osobe. Osoba koja ima empatičke sposobnosti neće imati teškoća u slaganju s ljudima različitog porijekla ili iz različitih kultura. (Goleman, D. Boyatzis, R. McKee, A. 2002 prema D. Chabot, M. Chabot, 2009: 69)

To je važno upravo zbog što bolje prilagodbe na novu okolinu i drugu djecu, što bolje poistovjećivanje, identifikaciju sa zadanim likom i drugo.

[13] Leksikografski zavod Miroslav Krleža (Hrvatska enciklopedija): http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=17843 (posjećeno 29. Svibnja, 2017.)

8.10.2. Boravak djece s teškoćama u razvoju i intelektualnim teškoćama u Mini Clubovimau kampu FKK Valalta, Val Saline i hotelu Vili Laguni Galijot, Plava Laguna u Poreču

U kampu FKK Valalta i Val Saline, Rovinj i Hotelu Vila Laguna Galijot, Plava Laguna u Poreču, na likovnim radionicama u Mini Clubovima, boravila su djeca iz različitih zemalja Europe i svijeta s teškoćama u razvoju (Downov sindrom, autizam i td.), intelektualnim teškoćama (blagim umjerenim, težim intelektualnim teškoćama) i osobe s invaliditetom. Najveći postotak je bio djece s Downovim sindromom.

Downov sindrom je kromosomska bolest, najčešća koja pogađa jednu na svakih 800 živorođenih beba. Njezin uzrok je u 95% slučajeva, nesposobnost kromosoma iz 21. para da se u mejozi razdvoje, zbog čega dijete nasljeđuje tri, umjesto normalna dva kromosoma u tom paru. (Hodapp, 1996 prema Berk, E. L. 2008: 51).

"*Posljedice Downova sindroma obuhvaćaju mentalnu retardaciju, probleme pamćenja i govora, oskudan rječnik i usporen motorički razvoj."* (Chapman i Hesketh, 2000 prema Berk, E. L. 2008: 51).

Posebna tjelesna obilježja imaju i oboljele osobe – spljošteno lice, nizak rast i zdepastu tjelesnu građu, isturen jezik, neuobičajenu brazdu na dlanu i bademaste oči često s očnom mrenom te oštećenjima srca i probavnih organa. U ranoj odrasloj dobi, prije tri desetljeća većina tih osoba je umirala. Danas mnogi od njih dožive šezdeset i više godina, zahvaljujući razvoju medicine. (Selikowitz, 1997 prema Berk, E. L. 2008: 51).

Prema djeci različitih nacionalnosti i kultura s teškoćama u razvoju (Downov sindrom, autizam i td.), intelektualnim teškoćama pristupilo se na jedan drugačiji, specifičan način, s otvorenijim pristupom prema zadanim temama iz animiranih filmova, priča ili bajki. Ukupni postotak djece s teškoćama u razvoju i intelektualnim teškoćama bio je mali. Nevjerojatni su pokazatelji istraživanja da su djeca različitih nacionalnosti i kultura s teškoćama u razvoju i intelektualnim teškoćama, pokazala iznimno prihvaćanje druge djece različitih nacionalnosti i kultura. Istaknut ćemo i izdvojiti djevojku (do 20 godina starosti) iz Slovačke koja je boravila na odmoru s roditeljima u kampu FKK Valalta u Rovinju. Ono što je nju najviše veselilo su igre u bazenu. U olimpijskim igrama (Olympic games) koje su se igrale timski, davala je sve od sebe i više od toga. Ta želja za pobjedom i samim sudjelovanjem u igrama bila je iznimno velika. Uvijek je svoje emocije pokazivala - i kada je bila

sretna, ali i tužna. Što se, pak tiče likovnih radionica u Mini Club atelieru, na njih nije gledala s tolikom zainteresiranošću i entuzijazmom kao na igre u bazenu. No svaki rad na zadanu temu iz animiranih filmova, priča ili bajki koji je napravila bio je prikazan s puno emocija, osjećaja i onoga što je ona sama osjećala u tom trenutku. Željela je i mogla provoditi vrijeme bez svojih roditelja, s animatorima koji su onda bili odgovorni za nju. Voljela se družiti i družila se s ostalom djecom u Mini Club atelieru u kampu FKK Valalta u Rovinju.

Osim sindroma Down, neki od ostalih poremećaja, s kojima se češće susrećemo su i Turnerov sindrom i poremećaji iz autističnog spektra.

Djevojčice s Turnerovim sindromom (XO), kojima nedostaje jedan X kromosom, imaju teškoća s prostornim odnosima – primjerice s crtanjem, razlikovanjem lijevog i desnog, slijeđenjem smjerova u prometu i uočavanjem promjena u izrazima lica. (Geschwind i sur., 2000,; Money, 1993.; Ross, Zinn i Mc Cauley, 2000. prema Berk, E. L. 2008: 51)

U kampu FKK Valalta FKK Valalta i Val Saline, Rovinj i hotelu Vila Laguna Galijot, Plava Laguna u Poreču boravila su djeca različitih nacionalnosti i kultura s autizmom. Autizam je poremećaj funkcioniranja mozga. Autistične osobe imaju poteškoća u socijalnom i emocionalnom izražavanju i funkcioniranju. Autizam, kako je opisan u Hrvatskoj enciklopediji:

„Autizam dolazi od njemačke riječi Autismus, prema grč. αὐτός: sam, glavom je težak doživotni poremećaj što ga karakterizira nesposobnost komunikacije i socijalne interakcije. Otkriva se tijekom prvih triju godina života. Uzrok je nepoznat, a pretpostavlja se da je to poremećaj ustroja i funkcioniranja mozga. Autizam karakterizira usporen razvoj tjelesnih i socijalnih sposobnosti, problemi učenja, zaostajanje u govoru i razumijevanju ideja te neočekivani odgovori na podražaje. Lakša je komunikacija s odraslima nego s vršnjacima. Nema znakova emocionalnih doživljavanja i postoji otpor prema svakoj promjeni. Učestalost je autizma 5 do 15 oboljelih na 10 000 rođenih, ovisno o dijagnostičkim kriterijima, koji nisu ujednačeni. Četiri je puta češći u dječaka nego u djevojčica; 10% oboljelih ima »otoke« nadarenosti za glazbu ili matematiku. Liječi se medikamentima (Haloperidol), dijetom (vitamin B_6, magnezij), određenim psihoterapijskim pristupom i učenjem po posebnom programu. Važno je u liječenje uključiti i roditelje, jer oni najbolje poznaju svoje dijete.“[14]

[14] Leksikografski zavod Miroslav Krleža (Hrvatska enciklopedija): http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=4707 (posjećeno 29. Svibnja, 2017.)

Autizam je razvojni poremećaj. Opisan je prvi puta 1943. godine, nepoznata je uzroka, nije isključena ni genetska etiologija. Kao i mentalna retardacija javlja se u ranom djetinjstvu i traje cijeli život. (R. Ivančević i V. Turković, 2001: 141)
Sam termin autizam govori kako su autistične osobe potpuno usmjerene na njihov unutrašnji svijet: *Termin autizam, koji znači „u potpunosti zaokupljen sam sobom".* (Berk. E. L. 2015: 452).

Dječak iz Praga (Republika Češka) boravio je s obitelji na odmoru u Republici Hrvatskoj u kampu FKK Valalta s teškoćom u razvoju – autizam. Tada je imao pet (5) godina, a sada ima šest (6). S obzirom da je dijete s teškoćom u razvoju, odnosno autizmom, nije mogao, niti smio biti sam ni u jednom trenutku. Uvijek je u Mini Club atelieru boravio sa svojim roditeljima. Ima starijeg brata od sedam (7) godina i mlađu sestru od tri (3) godine. S njim se radilo individualno ili je radio s bratom i sestrom. Uvijek bi gledao što njegov stariji brat radi, i radio bi to isto. Njegova majka uvijek se trudila da on što više radi s rukama i sudjeluje na likovnim radionicama u Mini Club atelieru. I on je radio na zadane teme iz crtanih filmova, priča ili bajki. Za temu Pirati napravio je s bratom, sestrom i majkom gusarske kape, mačeve i drveni gusarski brod. Sve to odnijeli su sa sobom, kući u Prag, Češku. On je uvijek bio u Mini Clubu nasmijan, sretan, vedar i veseo. Volio je provoditi puno vremena vani i plivati u bazenu. Na likovnim radionicama u Mini Clubovima tražio je puno pažnje od dječjih animatorica, koje su mu one i pružile. Ostala ga djeca različitih nacionalnosti i razmišljanja nisu razumjela, shvaćala ni prihvaćala.

Nije komunicirao s ostalom djecom različitih nacionalnosti i kultura u kampu FKK Valalta u Rovinju. Imao je problem sa socijalnom interakcijom. Bio je distanciran prema drugoj djeci različitih nacionalnosti i kultura u kampu FKK Valalta u Rovinju. Nije se znao igrati s njima. Od perceptivnih teškoća, nepoželjnih oblika ponašanja imao je najizraženiju hiperaktivnost i sklonost samoozljeđivanju.

Teškoće u ponašanju i adaptaciji, djetetu čine i autistični poremećaj i mentalna retardacija. Često su ta djeca neshvaćena ili neprihvaćena od svoje okoline ili od sebe samih. Nedostatak komunikacije s okolinom, osnovni je simptom autističnog poremećaja. Autistično dijete sklono je stereotipnim radnjama i osamljivanju te se ne zna igrati. Jezične teškoće, važan su simptom, dakle, verbalni govor neće uvijek biti najprikladnije sredstvo uspostavljanja komunikacije. I perceptivne teškoće postoje. Često se javljaju oblici ponašanja koje mi stručnjaci radimo s ovom djecom, a često ih se adresira kao nepoželjne: agresivnost, hiperaktivnost, sklonost samoozljeđivanju i destruktivnost. (R. Ivančević i V. Turković, 2001: 142)

Opisani autistični dječak je trebao puno razumijevanja i potpore pri njegovom vizualnom, odnosno povećanju njegovih motoričnih sposobnosti u likovnom stvaralaštvu na zadanu temu iz crtanih filmova, priča ili bajki. O potrebi autistične djece za potporom u emocionalnom izražavanju i socijalnom funkcioniranju te motoričkim sposobnostima govore Ivančević i Turković:

"*Dakle, djeca o kojoj govorimo trebaju mnogo potpore: u izražavanju emocija i izgradnji osjećaja socijalne i emocionalne uzajamnosti s okolinom, u povećanju perceptivnih i motoričkih sposobnosti, u stvaranju važnih životnih stavova i stjecanju osnovnih znanja. Također moraju učiti pozitivno misliti o sebi.*" (R. Ivančević i V. Turković, 2001: 142)

S djecom s teškoćama svaki oblik rada je težak. Uz specijalne pedagoške metode rada, edukativne, primjenjuju se razne terapije. Svoje mjesto među njima, odavno ima likovni rad. Kad se uspiju likovno izraziti, djeca s teškoćama u razvoju, nama je to izuzetno zanimljivo, a njima ponekad jedina mogućnost da izraze sebe i svoj doživljaj svijeta ili uspostave kontakt. (R. Ivančević i V. Turković, 2001: 143)

Njegovi crteži bili su išarani, s krugovima i oblicima, a slike bojane više bojno s velikim gustim i snažnim mrljama. Znao je uništiti papir, crtež, sliku i skulpturu na nekom određenom mjestu ili u potpunosti. On nije moga vizualno prikazati likove iz crtanih filmova, priča ili bajki, a pogotovo ne identificirati se s njima samostalno.

Djeca najčešće započinju likovnu aktivnost, spontanim šaranjem, koje se može kretati od nevoljkog i nezainteresiranog do angažiranog i ponekad čak maničnog. I neki shematizirani i geometrizirani oblici, kod neke djece, uključeni su u spontani crtež, mogu se javiti neki složeniji oblici kao stereotipi. Isto se i u tehnici slikanja, zapaža, i tada govorimo o akcijskom ili gestovnom slikanju, mrljama. (R. Ivančević i V. Turković, 2001: 143)

Djeci s autizmom nerazvijene su vještine za zadržavanje informacija u radnome pamćenju i stvaranje planova te imaju osebujan stil obrade informacija. Nisu u mogućnosti obrađivati smislene cjeline.

Djeci različitih nacionalnosti, s teškoćama u razvoju i intelektualnim teškoćama, upravo likovne radionice u Mini Clubovima, pomažu da razvijaju radne navike i sposobnosti, obogaćuju se znanjem, osjećajima i doživljajima, te jačaju pozitivan stav prema sebi i okolini u kojoj se trenutno nalaze, koristeći terapeutski učinak umjetnosti. (R. Ivančević i V. Turković, 2001: 141)

Djeci različitih nacionalnosti i kultura s teškoćama u razvoju, pristupilo se na drugačiji način, ali s jednakom težinom i odredbom likovnih zadataka i vizualnog izražavanja, kao i ostaloj djeci, ali ipak

osobni pristup dječjeg animatora/ice u dubljem individualnom pristupu. Dječja animatorica je pred sobom vidjela djecu s teškoćama u razvoju i osobe s intelektualnim teškoćama koji su mogli naučiti i naučili su nova ponašanja i vještine, vještine zadanih likovnih zadataka na temu određenu temu iz crtanih filmova priča i bajki i identifikacije sa zadanim likom iz crtanih filmova priča ili bajki. Animatorica je pred sobom imala djecu s teškoćama u razvoju koji su bili prepuni vedrine, veselja, sreće, kreativnosti, inteligencije i vještina. Za dječju animatoricu istraživanja to je bila ključna točka.

Pri susretu s djecom različitih nacionalnosti i kultura (Talijani, Nijemci, Austrijanci, Rusi i dr) za vrijeme njihovog boravka u Republici Hrvatskoj koja imaju teškoća u razvoju, dječja animatorica ih je usmjerila i vodila u Mini Clubovima u kampu FKK Valalta i Val Saline, Rovinj i Hotelu Vila Laguna Galijot, Plava Laguna u Poreču kroz nekoliko likovnih zadataka i vježbi koje su im omogućile uspješno rješavanje likovnih problema i vizualnog izražavanja, odnosno što uspješnijoj realizaciji likovnih zadataka na određenu temu i identifikaciji sa zadanim likom iz crtanih filmova, priča ili bajki.

Postignuto je mnogo više i može se postići mnogo više: može se sagledati djecu i njihove emocionalne teškoće u vezi s njihovim pristupima prema određenom likovnom problemu i zadatku/zadacima. (D. Chabot, M. Chabot, 2009: 93)

Djeca koja imaju razvijeniju empatiju, poboljšava im se sposobnost prilagodbe u novoj okolini u kampu ili hotelu; sposobni su prepoznati tuđe emocije iz neverbalnih znakova, omogućavaju bolju prilagodbu njihovih emocija, u trenutnoj situaciji u kojoj se nalaze ili veću osjetljivost. Empatična djeca nemaju problema u odnosima s ostalom djecom različita porijekla iz različitih kultura; bolje mogu shvatiti probleme djece različitih nacionalnosti i kultura te stoga bolje mogu pomoći toj djeci. Sve su to pozitivni učinci empatije, reference na određene autore. Neke od pozitivnih učinaka nabrajaju Chabot i Chabot:

"Pozitivni učinci empatije su: poboljšava sposobnost prilagodbe, poboljšava kvalitetu odnosa, poboljšava rješavanje sukoba, poboljšava komunikaciju, poboljšava percepciju tuđe boli i emocija, poboljšava razumijevanje tuđih potreba i teškoća, poboljšava školski uspjeh, stimulira mozak i potiče pozitivne emocije." (D. Chabot, M. Chabot, 2009: 95)

Pozitivan učinak empatije dječjeg animatora/ice je poboljšati uspjeh djece različitih nacionalnosti i kultura na radioničkom programu u Mini Clubovima kroz vizualno izražavanje.

9. ZAKLJUČAK

Istražujući psihološki razvoj djece različitih nacionalnosti i kultura (Talijani, Nijemci, Austrijanci, Rusi i drugi), za vrijeme njihova boravka u Republici Hrvatskoj, zaključuje se kako je svako dijete individua za sebe. Djeca imaju svoju osobnost, važne su im i uzbuđuju ih određene stvari i likovi iz zadanih animiranih filmova, priča ili bajki koje su u skladu s njihovim karakterom. Kreativni razvoj djece u potpunosti je ograničavao program koji je bio određen zadanom tematikom, koja se odnosi na određene naslove crtanih filmova, priča ili bajki. Upravo promjenom i ponudom nove dimenzije programa i uvođenjem identifikacije djece različitih nacionalnosti i kultura, s određenim likom iz crtanih filmova priča ili bajki, njihova kreativnost došla bi do izražaja. Prijašnji rad s djecom različitih nacionalnosti i kultura u kampu Kovačine, otok Cres, pokazao je kako djeca vole raditi rukama, modelirajući razne stvari, a prvenstveno oblikovati životinje. Rad s glinom, kao kiparskim materijalom za njih je bilo zanimljivo, interesantno i s jedne strane uzbudljivo iskustvo.

Identifikacija djece s određenim likovima iz crtanih filmova, priča ili bajki, pokazala je kako djeca biraju određene likove iz crtanih filmova, priča ili bajki jer su određeni likovi iz crtanih filmova, priča ili bajki, sličniji djetetu i s njim/a se ono poistovjećuje. Djeca različitih nacionalnosti i kultura promijenila su određeni lik, učinila ga sličnijem sebi, prilagodila ga vlastitoj osobnosti te likovima iz crtanih filmova priča ili bajki dali određene karakteristike i osobine koje i sami posjeduju.

Također su se djeca, upotrebljavajući svoje emocije i osjećaje, identificirala s određenim likovima iz crtanih filmova, priča ili bajki. Inside out animirani je film, koji uz pomoć animiranih likova objašnjava osjećaje i emocije jedanaestgodišnje djevojčice Rajke. Animirani film u kojem likovi predstavljaju emocije izradio je i završio Walt Disney Pictures.

Koliko su na djecu utjecali određeni likovi iz crtanih filmova, priča ili bajki istraživanje je pokazalo kako su se pojedina djeca čak kostimirala u njihove najdraže likove iz animiranih i crtanih filmova. Animirani i crtani filmovi mogli su utjecati na djecu različitih nacionalnosti i kultura, ali, ne znajući da će lik biti prikazan u tim osjećajima. Osim sanjajući, djeca različitih nacionalnosti i kultura mogu i u igri oponašati likove iz animiranih crtanih filmova. Sami mogu oponašati likove iz animiranihi crtanih filmova kada se i sami ophode s odraslima.

Djeca različitih nacionalnosti i kultura sama su istražila, pokazala i proučavala u kampu FKK Valalta, Val Saline i Vili Laguni Galijot, Plava Laguna u Poreču, određene likove iz crtanih filmova, priča ili bajki kroz Mini Club atelier, večernje show programe za djecu, predstave, igre, videozapise i priče.

Provedbom ovog istraživanja shvaćen je životni kontekst djece te privremeni kontekst – okolina u kojoj su se trenutačno nalazila (kamp FKK Valalta, Val Saline i Hotel Vila Laguna Galijot, Plava Laguna u Poreču), kroz njihovo vizualno izražavanje, odnosno crteže koje su napravili za vrijeme njihova boravka u Mini Clubovima. Shvaćeno je kako su djeca sebe doživjela kroz vizualno izražavanje u odnosu na njihovu obitelj i okolinu, općenito je shvaćen cijeli njihov odnos.

9.1. Prijedlog promjene rada Mini Clubova

Osnova rada svakog Mini Cluba su prvenstveno djeca različitih nacionalnosti koja dođu u Mini Clubove objekata u kojima se nalaze; bili to kampovi ili hoteli. Unutar svakog kampa i hotela nalazi se spojen unutarnji i vanjski prostor koji je namijenjen za Mini Club i boravak djece u njemu. Mini Clubovi u objektima trebaju izgledati što bogatije; popunjenije dječjim likovnim radovima, što šarenije i raznolikije. Za uspješno izvedenu svaku kreativnu radionicu, odnosno za dobro funkcioniranje Mini Clubova potrebno je osigurati sav materijal nužan za dobar i kvalitetan rad samog Mini Cluba, tj. kreativnih radionica. Kreativne radionice trebaju biti opremljeni raznim slikarskim, kiparskim i drugim materijalima.

Jedna od najvažnijih potreba djece prvenstveno predškolske dobi jest želja za stjecanjem novih iskustava, a na odraslima je da tu potrebu osiguraju, otvarajući nove mogućnosti istraživanja i oblikovanja ponuđenog materijala. Pritom treba dopustiti da se djeca pokušaju izraziti i na svoj način, a ne zahtijevati da se strogo pridržavaju naputka – jer je naputak samo okvir za neko djelovanje. Djeci od sedam do dvanaest godina u Mini Clubovima treba ipak dati određeni naputak kako bi ih se zadržalo određeni vremenski period u samom Mini Clubu.

Kreativne radionice prije su bile zastarjele, korištene su tradicionalne tehnike, forme i pristup, ali opet sve je ovisilo o voditelju kreativne radionice. Ako je voditelj dobar i napravi dobar uvod u rad i kreativna radionica bit će dobro odrađena i djeca će biti zadovoljna.

Za današnje vrijeme, u kreativnim radionicama, odnosno Mini Clubovima bilo bi poželjno koristiti materijale, tehnologije današnjice; računalo, projektor, obrada fotografija, projekcija dječjih radova,

takozvana virtualna izložba, lijevanje skulptura u akristalu (bezopasno), pravljenje magneta, itd. Ipak, cjeloviti program i njegova kvaliteta ovise o voditelju radionica.

Polazišna točka nekadašnjih kreativnih radionica, ali i onih današnjih je da djeca aktivno promišljaju, zabave se, izražavaju, stvaraju kreativno; da se kroz njihovo kreativno razmišljanje, stvaranje razvija njihov emocionalni i psihološki i fizički razvoj.

Djeca različitih nacionalnosti i kultura željela su u kampu FKK Valalta i Val Saline, Rovinj i Hotelu Vila Laguna Galijot, Plava Laguna u Poreču, raditi na određenu temu iz crtanih filmova, priča ili bajki, svaki puta nešto drugačije. Djeca su ostajala, otprilike, do dva tjedna u kampu ili hotelu, a neka i do mjesec dana i duže. Za njih je potrebno bilo osmisliti što širi likovni radionički program zadanog tipa. Provoditeljica istraživanja je za svoju animacijsku tvrtku BLOO d.o.o. (Istra Animation Club) posebno izradila nove programe za Mini Clubove i djecu, osuvremenjene, proširenog karaktera, s novim, zanimljivim, interesantnim temama za djecu različitih nacionalnosti i kultura.

Nažalost, zadani tip programa za djecu, koji su djeca tijekom jednoga dana napravila, nacrtala, naslikala, izradila, osmislila itd., u potpunosti ograničava njihov kreativni razvoj. Cilj je istraživanja bio ponuditi novu dimenziju tog programa, proširenjem programa i uvođenjem identifikacije djece različitih nacionalnosti s određenim likom iz crtanih filmova, priča ili bajki.

Ono što bi moglo biti kreativno i zanimljivo djeci danas, istoj onoj djeci koja žive u „virtualnom svijetu“, pogotovo onoj djeci mlađe dobi, koja se žele poistovjetiti sa svojim junacima iz filmova i serija su radionice na kojoj bi se dva dana izrađivali kostimi određenih superjunaka (animirani filmovi također dolaze u obzir). Dva dana bi se snimali kratki filmovi (po scenariju originalnog filma, uz dječju doradu); jednako naizmjenično djeca snimaju i glume (scenografija iz kampa ili hotela: plaža, kamenje, more, drveće, lopte) i zadnji dan radionice bila bi filmska večer na kojoj bi se prikazivali kratki filmovi - uradci same djece. Za ovo je potrebno poznavanje montaže, a koje se očekuje od voditelja radionica. Filmovi bi trajali po dvije, tri minute kako bi voditelj radionice stigao izmontirati sve dječje radove. Zaključak je da bi ovakav, suvremeniji pristup današnjoj djeci bio intrigantan, ali i poznat jer su od rane dobi korisnici mobilnih uređaja, koje bi na ovaj način mogla ujedno i koristiti na nov, zabavan i kreativan način.

Trebalo bi razmisliti i o napuštanju modela – papir i bojica. Možemo bojice i papir trendovski zamijeniti s posca markerima koje iz iskustva rada s djecom, i prilikom animiranja u FKK Valalta i Val Saline, ali i na Cresu, i u Poreču, se može reći da ih rado koriste. Zatim crtanjem po tabletu u raznim sketchbook programima i priređivanje virtualne izložbe ili printanjem i izradom grafičke

mape, također se može zaintrigirati najmlađe. Broj tableta može biti veći, kako bi se djeca prilikom rada i izmjenjivala i unijela dodatnu dinamiku prilikom kreativnog rada.

Postoje olovke u boji koje su djeci puno atraktivnije od ovih uobičajenih drvenih bojica, a to su bojice koje se uz pomoć vode pretvaraju u akvarel (Faber Castel). Nakon što djeca oboje svoj crtež bojicom Faber Castel, okruglim, vlažnim kistom za vodene boje ponovno prelaze preko obojenog dijela, čime započinje proces slikanja.

U 21. stoljeću došlo je do značajnih promjena u zapadnoj kulturi, najvećim djelom zahvaljujući razvoju tehnologije, pa možemo govoriti o novoj kulturalnoj paradigmi u kojoj se danas nalazimo, a koja ima snažan impakt na vizualnu kulturu. Kraj 20. stoljeća obilježili su computer art, multimediji, intermediji itd. te najavili današnje vrijeme. (Ivančević, R. i Turković, V. 2001: 68)

Uvođenjem novih tehnologija, Mini Clubovi dobili bi na novoj dimenziji i kvaliteti rada s djecom. U Mini Clubove trebalo bi uvesti upotrebu videa, mobitela, fotoaparata i tableta. Djeca bi mogla raditi svoje video dnevnike (likovni dnevnici - multimedija dnevnici) za vrijeme svoga boravka, odnosno ljetovanja u Republici Hrvatskoj, uz pomoć svojih pametnih telefona. Za izradu fotografija potrebno je imati fotoaparat prilagođen djeci. Uz pomoć projektora, djeca u kampovima i hotelima mogla bi izrađivati svoje filmove i stop animaciju.

Suvremena informacijska tehnologija otvara mogućnosti za raznu kreativnu uporabu. Visoku kreativno - razvojnu vrijednost, spoznajnu i didaktičku imaju ta vrsta informacijskih pomagala, jer angažiraju djecu, roditelje i animatore kod sređivanja, planiranja, skupljanja, kao i same uporabe i opremanja radova. Na ovaj način bolje se razvija takav način pripreme multimedije; intelektualnu, etičku, estetsku i emocionalnu dimenziju odgoja i obrazovanja, od industrijskih serijskih izrađenih proizvoda, no treba svjesno i kvalitetno upotrebljavati multimedijske sustave koji odgovaraju razvojnom stupnju djece. (Ivančević, R. i Turković, V. 2001: 108, 111)

Osim uvođenja novih tehnologija, trebalo bi razmisliti i o uvođenju drugih kreativnih radionica koja nisu isključivo likovnog karaktera. Pjevanjem se može napraviti show, kao što je talent box, djecu se može uključiti u žiri i odabrati izvođače. Kroz ples djecu se može približiti osmišljavanju koreografije (treba djeci objasniti što je to koreografija). Kombiniranjem medija - snimanjem zvukova i spajanjem istih s crtežom, slikanjem na velikom papiru te kroz ples i glazbu, skladanjem i pisanjem vlastite glazbe uz snimanje; sviranje po predmetima, bocama s vodom, drvetu, kamenju; djeca bi se još više zainteresirala za animaciju. Može se uvesti i dizajn. Dizajnirati se mogu stolci, uporabni predmeti, auti, igračke. Izrađivati se mogu mali modeli; prototipovi, uz koje se može osmišljavati marketing - u slučaju da bi proizvodi imali cijenu. Kroz pisanje i izradu vlastitog

dječjeg dnevnika uz pomoć vizualnog izražavanja, djeci različitih nacionalnosti približili bismo i književnost.

Na kreativnim radionicama u Mini Clubovima trebalo bi uvesti što više kiparskih radionica izrade skulptura- skulpturica s glinom, kamenčićima koje se mogu lijepiti, kamenom- pješčanikom, izraditi skulpture od smeća (reciklaža), itd. Može se uvesti i izrada lutaka, napraviti se može lutkarska predstava s djecom različitih nacionalnosti unutar ili van kampa ili hotela. Uvesti se mogu i nove likovne tehnike koje nisu nužno samo slikarske i kiparske; naprimjer - grafičke tehnike, poput karton tiska, linoreza i drugih.

Bilo bi dobro da tijekom dvotjednog boravka, ali i duže, djeca različitih nacionalnosti u objektu (kampu i hotelu) i prilikom pohađanja kreativnih radionica naprave najljepšu uspomenu s njihova ljetovanja u Republici Hrvatskoj, a koju će moći ponijeti sa sobom u svoju zemlju (Njemačka, Italija, Rusija, Slovenija, itd). Djeca bi također mogla izraditi svoj dnevnik boravka na ljetovanju. Stare knjige poslužile bi za stvaranje dječjih dnevnika. U knjigama bi djeca na svakoj stranici crtala, slikala, bojala, ljepila kolaž, rezala i dr. te stvarala svoj dnevnik. Ono što oni žele ili im se to dogodilo tog dana, a ono što je najvažnije i ključno je to da bi djeci ostala zabilježena uspomena i na njihov boravak na odmoru i u Mini Clubu, likovnoj radionici. Uz pomoć markera, tempera, olovki, ugljena, tuša; crtala bi i slikala po stranicama knjiga. Izradila bi svoj dnevnik ili knjigu na listovima običnog ili kartonskog papira. Djeca različitih nacionalnosti bi stvarala svoju omiljenu priču ili svoj dnevnik, koristili bi se flomasterima, olovkama, vodenim bojama, bojicama i drugim materijalima za crtanje i slikanje. Djeca mogu zapisivati željeni tekst i tako stvarati svoju priču i pisati svoj dnevnik.

Osim izrade svoga dnevnika na ljetovanju u Republici Hrvatskoj, djeca bi izrađivala i mozaik. Mozaik se izrađuje tako da se nacrta određena skica koja se prenese na površinu, a zatim na podlogu, kamenčići se usitne na komade željene veličine i na svaki komad kamenčića ili podloge stavlja se ljepilo tese stvara željeni oblik mozaika. Mozaik se može raditi u apstraktnoj ili figurativnoj kompoziciji, ovisno o dobnoj skupini djecete njihovim interesima.

10. LITERATURA

1. Belamarić, D. (1987.) *Dijete i oblik: likovni jezik predškolske djece: knjiga za odgajatelje, roditelje, pedagoge, psihologe, psihijatre*. Zagreb: Školska knjiga.
2. Berk, E. L. (2015.) *Dječja razvojna psihologija*. Zagreb: Naklada Slap.
3. Berk, E. L. (2008.) *Psihologija cjeloživotnog razvoja*. Zagreb: Naklada Slap.
4. Bern, E. (1987.) *Koju igru igraš.* Beograd: Neolit.
5. Cerović, Z. (2008.) *Animacija u turizmu*. Opatija: Sveučilište u Rijeci, Fakultet za turistički i hotelski menadžment.
6. Chabot, D., Chabot, M. (2009), *Emocionalna pedagogija*. Zagreb: Educa.
7. Došen, D., A. (1995.) *Malo dijete veliki istraživač.* Zagreb: Alinea
8. Goleman, D. (1997.) *Emocionalna inteligencija*. Zagreb: Mozaik knjiga.
9. Gardner, H. (2004.) *Disciplinarni um*. Zagreb: Educa.
10. Ivančević, R., Turković, V. (2001.) *Vizualna kultura i likovno obrazovanje*. Zagreb: Hrvatsko vijeće Insea.
11. Ivić, I., Havleka, N. (1986.) *Proces socijalizacije kod djece*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Beograd.
12. Jurić, V., Matijević, M., Peko, A. (2010.) *Didaktika i kurikulum.* Zagreb: IEP
13. Mattes, W. (2007.) *Nastavne metode, 75 kompaktnih pregleda za nastavnike i učenike.* Zagreb: Naklada Ljevak.
14. Munitić, R. (1982.) *Uvod u estetiku kinematografske animacije*. Zagreb: Univerzitet umetnosti, Beograd, "Filmoteka 16", Zagreb.
15. Sladoljev, J. (1998.), *Kamping turizam: Sve o kampingu – priručnik za vlasnike i voditelje kampova*. Pula: C.A.S.H.
16. Vrbanić, M. (2011.) *Priručnik (skripta) za turističke animatore.* Pula: IAC

Internetski izvori:

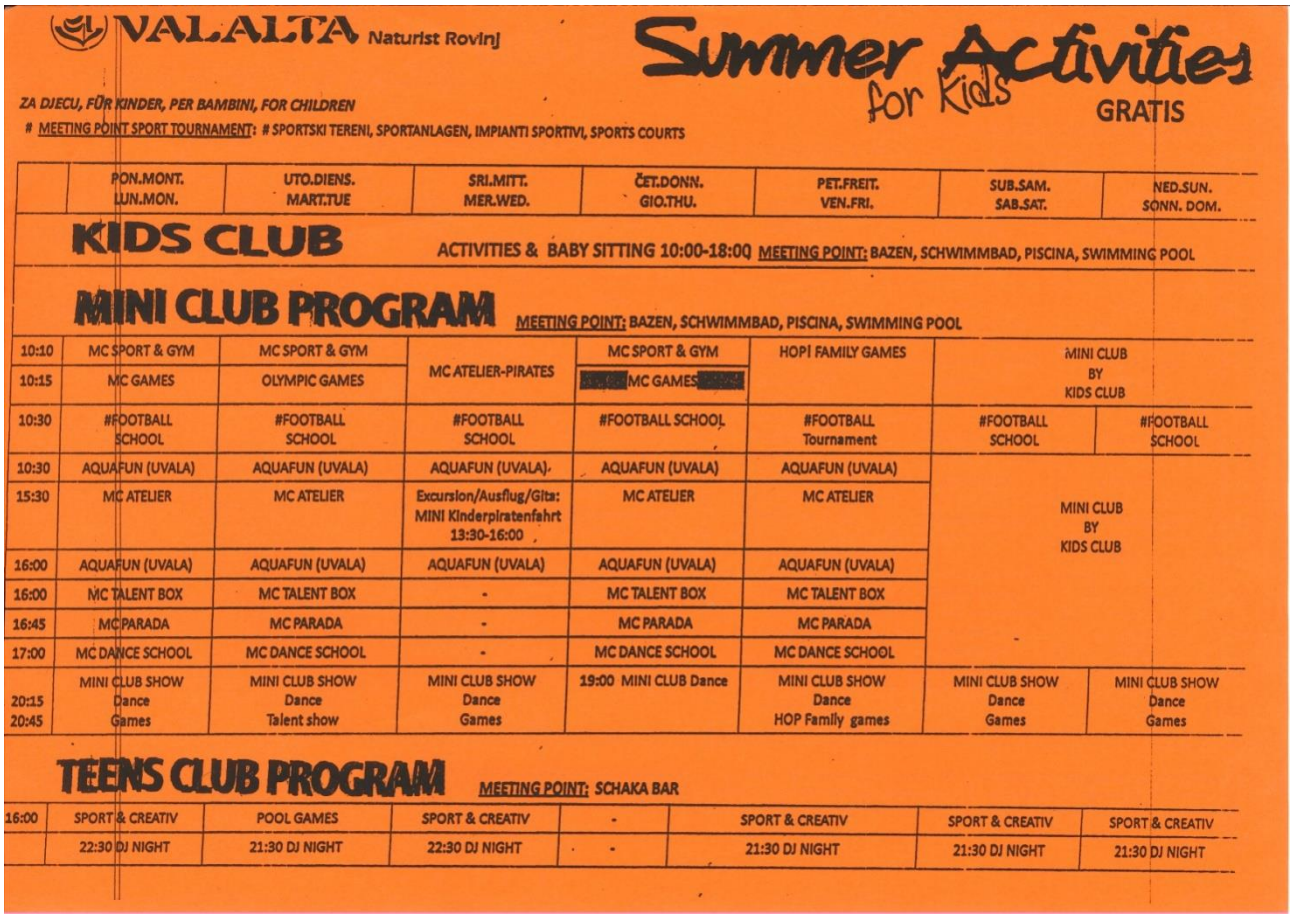
1. http://www.enciklopedija.hr/
2. http://film.lzmk.hr
3. http://www.istra- animationclub.com/
4. https://www.youtube.com/?hl=hr&gl=HR

11. ZAHVALE

Zahvaljujem se svojoj mentorici, doc. mr. art. Sonji Vuk, na prihvaćanju i odobrenju teme diplomskog rada. Također se zahvaljujem prof. emer. Emilu Robertu Tanayu od kojeg sam usvojila za život i rad važne lekcije. Zahvaljujem se na dopuštenju za realizaciju diplomskog rada tijekom ljetne sezone, svojim poslodavcima Natki Živković - Borovečki i Jasminku Balenoviću (BLOO d.o.o. – Istra Animation Club, Pula) koji su mi dopustili da napravim svoje diplomsko istraživanje i koristim svu dostupnu opremu animacijskog kluba, kao i potrebnu infrastrukturu. Zahvaljujem se svojim voditeljima animacijskih timova u kampu FKK Valalta, Val Saline u Rovinju i Vili Laguni Galijot u Poreču, Hrvoju Ripsiju i Neri koji su mi dali podršku za realizaciju diplomskog rada. I na kraju zahvaljujem se onima bez kojih ovo diplomsko istraživanje ne bi bilo moguće provesti, djeci različitih nacionalnosti i kultura koja su boravila u Mini Clubovima u kampu FKK Valalta, Val Saline u Rovinju i Vili Laguni Galijot, Plava Laguna u Poreču te njihovim roditeljima. Zahvaljujem se još i svim svojim profesorima iz Škole likovnih umjetnosti u Splitu i s Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu, sa smjera Likovna kultura, nastavnički odsjek. Ponajviše se zahvaljujem svojim roditeljima i obitelji na danoj podršci tijekom studija, svom dečku Tomislavu Hršaku na neizmjernoj podršci i pruženoj ljubavi, i svojoj sestri Višnji Vukašinović, na njezinoj potpori da upišem upravo završeni studij.
Veliko hvala svima.

12. PRILOZI

12.1. Fotografije animacijskog programa kampa FKK Valalta, Val Saline u Rovinju i hotelu Vili Laguni Galijot u Poreču

VALALTA Naturist Rovinj

Summer Activities for Kids GRATIS

ZA DJECU, FÜR KINDER, PER BAMBINI, FOR CHILDREN

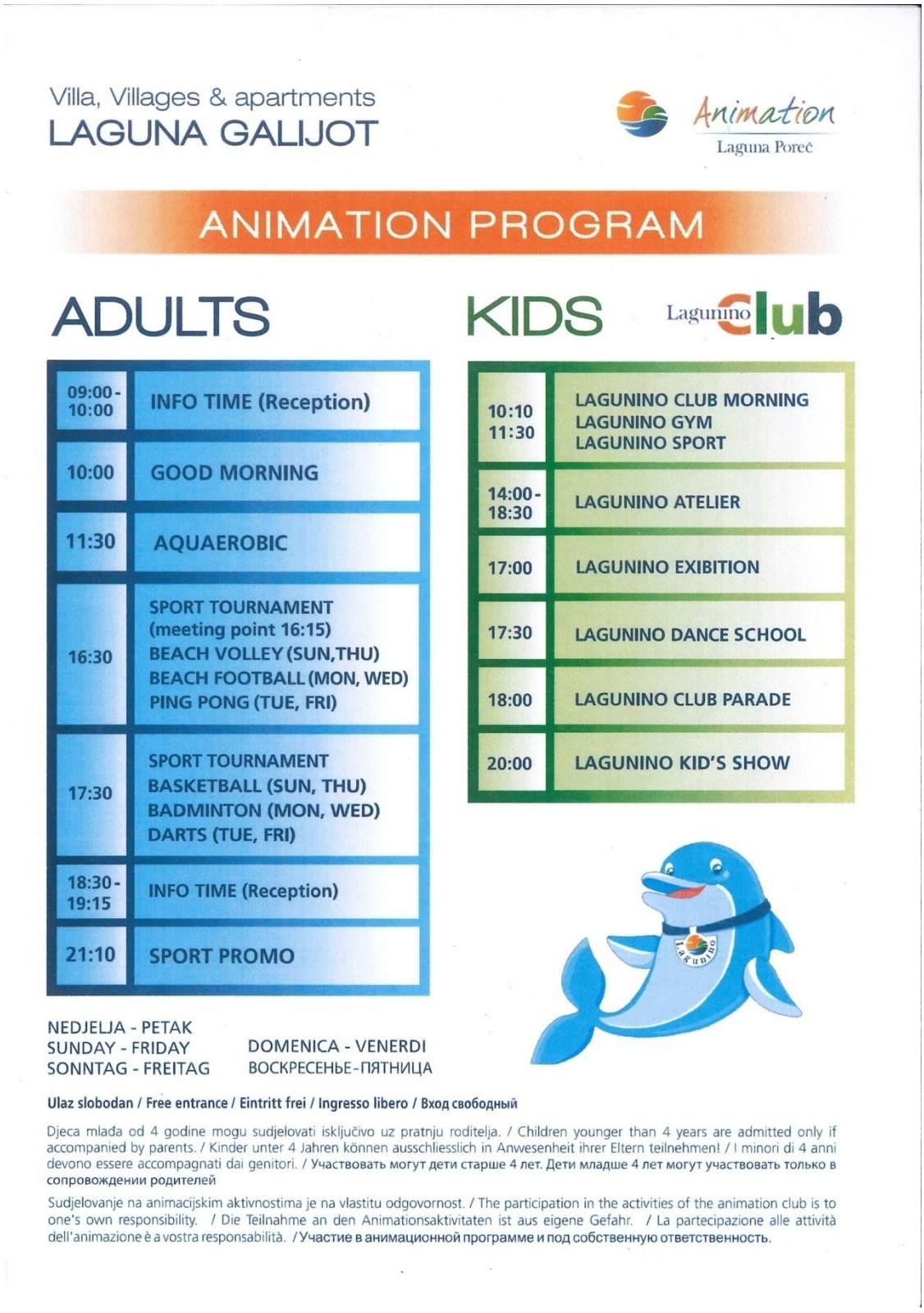
MEETING POINT SPORT TOURNAMENT: # SPORTSKI TERENI, SPORTANLAGEN, IMPIANTI SPORTIVI, SPORTS COURTS

	PON.MONT. LUN.MON.	UTO.DIENS. MART.TUE	SRI.MITT. MER.WED.	ČET.DONN. GIO.THU.	PET.FREIT. VEN.FRI.	SUB.SAM. SAB.SAT.	NED.SUN. SONN. DOM.
KIDS CLUB	ACTIVITIES & BABY SITTING 10:00-18:00 MEETING POINT: BAZEN, SCHWIMMBAD, PISCINA, SWIMMING POOL						
MINI CLUB PROGRAM	MEETING POINT: BAZEN, SCHWIMMBAD, PISCINA, SWIMMING POOL						
10:10	MC SPORT & GYM	MC SPORT & GYM	MC ATELIER-PIRATES	MC SPORT & GYM	HOP! FAMILY GAMES	MINI CLUB BY KIDS CLUB	
10:15	MC GAMES	OLYMPIC GAMES		[redacted] MC GAMES [redacted]			
10:30	#FOOTBALL SCHOOL	#FOOTBALL SCHOOL	#FOOTBALL SCHOOL	#FOOTBALL SCHOOL	#FOOTBALL Tournament	#FOOTBALL SCHOOL	#FOOTBALL SCHOOL
10:30	AQUAFUN (UVALA)	AQUAFUN (UVALA)	AQUAFUN (UVALA)	AQUAFUN (UVALA)	AQUAFUN (UVALA)	MINI CLUB BY KIDS CLUB	
15:30	MC ATELIER	MC ATELIER	Excursion/Ausflug/Gita: MINI Kinderpiratenfahrt 13:30-16:00	MC ATELIER	MC ATELIER		
16:00	AQUAFUN (UVALA)	AQUAFUN (UVALA)	AQUAFUN (UVALA)	AQUAFUN (UVALA)	AQUAFUN (UVALA)		
16:00	MC TALENT BOX	MC TALENT BOX	-	MC TALENT BOX	MC TALENT BOX		
16:45	MC PARADA	MC PARADA	-	MC PARADA	MC PARADA		
17:00	MC DANCE SCHOOL	MC DANCE SCHOOL	-	MC DANCE SCHOOL	MC DANCE SCHOOL		
20:15 20:45	MINI CLUB SHOW Dance Games	MINI CLUB SHOW Dance Talent show	MINI CLUB SHOW Dance Games	19:00 MINI CLUB Dance	MINI CLUB SHOW Dance HOP Family games	MINI CLUB SHOW Dance Games	MINI CLUB SHOW Dance Games
TEENS CLUB PROGRAM	MEETING POINT: SCHAKA BAR						
16:00	SPORT & CREATIV	POOL GAMES	SPORT & CREATIV	-	SPORT & CREATIV	SPORT & CREATIV	SPORT & CREATIV
	22:30 DJ NIGHT	21:30 DJ NIGHT	22:30 DJ NIGHT	-	21:30 DJ NIGHT	21:30 DJ NIGHT	21:30 DJ NIGHT

Slika 88., Animacijski program za djecu u kampu FKK Valalta u Rovinju za sezonu 2016.

Slika 89., Animacijski program za odrasle i djecu u kampu Val Saline u Rovinju, u sezoni 2016.

Slika 90., Animacijski program za odrasle i djecu u hotelu Vila Laguna Galijot u Poreču u sezoni 2016.

Slika 91., Večernji animacijski program za djecu različitih nacionalnosti i kultura u kampu FKK Valalta, Rovinj za temu HOP Family day (Obiteljski dan).

Slika 92., Večernji animacijski program za djecu različitih nacionalnosti i kultura u kampu FKK Valalta, Rovinj za temu Clown's night (Klaunovi)

12.2. Fotografije djece različitih nacionalnosti i kultura za vrijeme njihovog boravka u Mini Clubovima FKK Valalta, Val Saline u Rovinju i Vili Laguni Galijot u Poreču.

Slika 93.,Djeca različitih nacionalnosti i kultura (Njemci, Talijani, Nizozemci, Slovenci i drugi) na ljetovanju u Republici Hrvatskoj, u Mini Clubu u kampu FKK Valalta u Rovinju

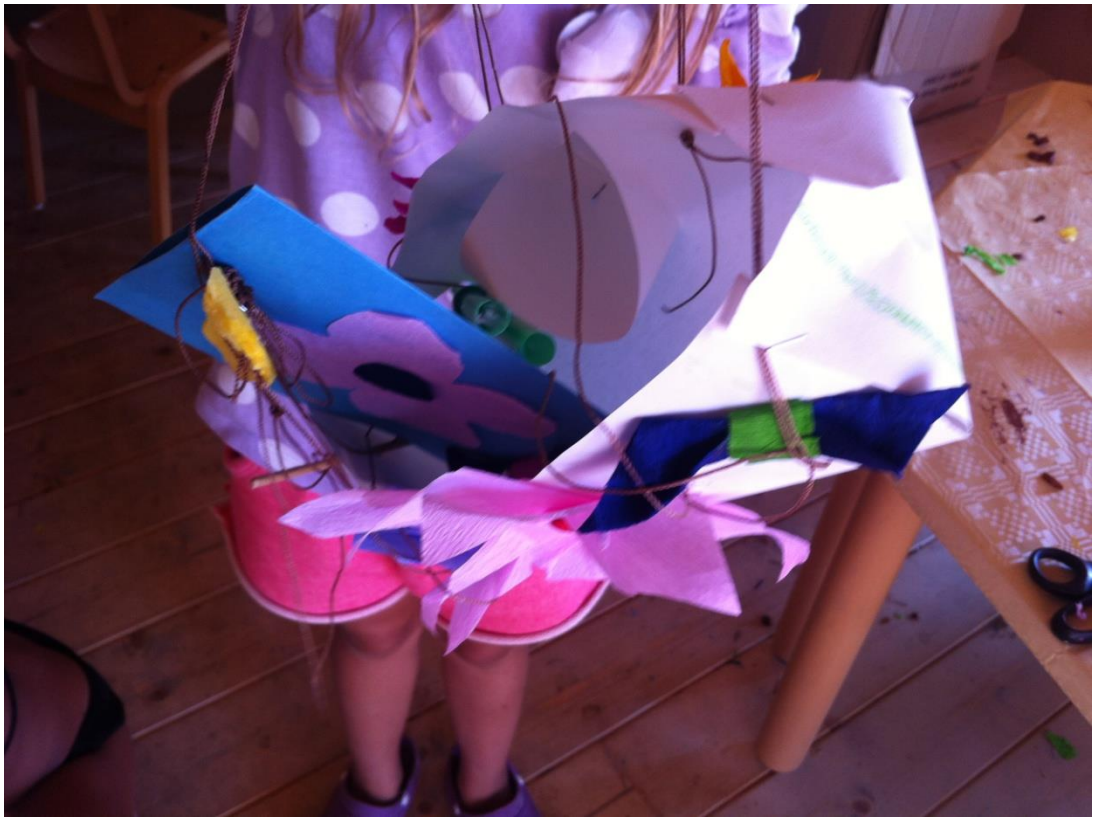
Slika 94., Djeca različitih nacionalnosti i kultura (Njemci, Talijani, Nizozemci, Slovenci i drugi) na ljetovanju u Republici Hrvatskoj, u Mini Clubu u kampu FKK Valalta u Rovinju

Slika 95., Djeca različitih nacionalnosti i kultura (Njemci, Talijani, Nizozemci, Slovenci i drugi) na ljetovanju u Republici Hrvatskoj, u Mini Clubu u kampu FKK Valalta u Rovinju

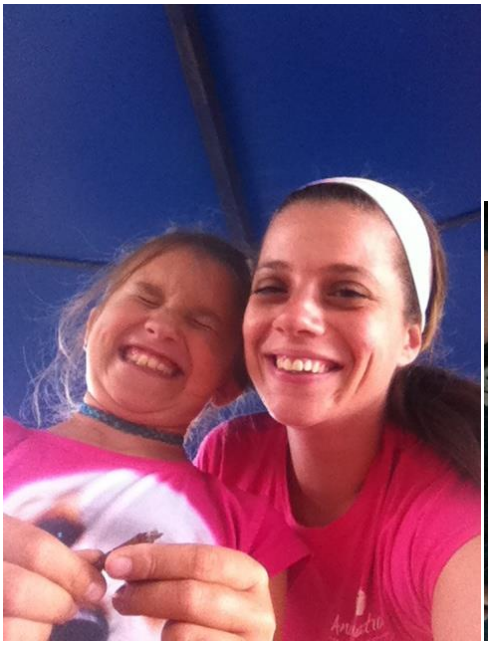
Slika 96., Djeca različitih nacionalnosti i kultura (Nijemci, Talijani, Nizozemci, Slovenci i drugi) na ljetovanju u Republici Hrvatskoj, u Mini Clubu/kids clubu u kampu Val Saline u Rovinju

Slika 97., Djevojčica Juana iz Njemačke na ljetovanju u Republici Hrvatskoj u Mini Clubu u kampu Val Saline u Rovinju

Slika 98., Djeca različitih nacionalnosti i kultura (Nijemci, Austrijanci, Rusi) na ljetovanju u Republici Hrvatskoj, u Mini Clubu u Vili Laguni Galijot, Plava Laguna u Poreču

Slika 99., Djevojčica Emilie (9 godina) iz Austrije na ljetovanju u Republici Hrvatskoj, u Mini Clubu u Vili Laguni Galijot, Plava Laguna u Poreču

Slika 100., Emilien poklon za provoditeljicu istraživanja

12.3. Tablice rezultata

Slovenija i Hrvatska

DOB						
Najdraži crtani film ili priča/bajka						
Najdraži lik iz crtanog filma ili priče/bajke i zašto?						
Kako je dijete iz određene zemlje Europe i svijeta prikazalo i percipiralo lik iz crtanog filma, priče ili bajke?						

Njemačka i Švicarska

DOB		
Što još najviše voliš crtati/slikati osim (najdražih) likova iz crtanih filmova, priča ili bajki i zašto?		
Koju boju najviše voliš i zašto?		
Kako je dijete iz određene zemlje Europe i svijeta prikazalo i percipiralo lik iz crtanog filma, priče ili bajke?		

Wales

DOB	
Najdraži lik iz crtanog filma ili priče/bajke i zašto?	
Što još voliš crtati/slikati osim (najdražih) likova iz crtanih filmova, priča ili bajki i zašto?	
Koje boje/boju najviše voliš?	

<table>
<tr><td></td><td colspan="3">INDIJANCI</td><td colspan="5">SVIJET MAGIJE</td></tr>
<tr><td rowspan="2">NJEMAČKA</td><td>Dječak 1 (4)</td><td>Djevojčica 3 (6)</td><td>Djevojčica 6 (7)</td><td>Djevojčica 8 (5)</td><td colspan="2">Djevojčica 13 (9)</td><td>Djevojčica 11 (9)</td></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td colspan="2"></td><td></td></tr>
<tr><td rowspan="2">ITALIJA</td><td colspan="3">Djevojčica 1 (4)</td><td colspan="5">Djevojčica 9 (6)</td></tr>
<tr><td colspan="3"></td><td colspan="5"></td></tr>
<tr><td rowspan="2">SLOVENIJA</td><td colspan="3">Djevojčica 2 (5)</td><td>Djevojčica 7 (3)</td><td>Dječak 2 (7)</td><td>Djevojčica 10 (7)</td><td>Djevojčica 12 (7)</td><td>Djevojčica 12 (7)</td></tr>
<tr><td colspan="3"></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td rowspan="2">AUSTRIJA</td><td colspan="2">Djevojčica 4 (6)</td><td>Djevojčica 5 (9)</td><td colspan="5" rowspan="2"></td></tr>
<tr><td colspan="2"></td><td></td></tr>
<tr><td rowspan="2">POLJSKA</td><td colspan="3" rowspan="2"></td><td colspan="5">Djevojčica 14 (11)</td></tr>
<tr><td colspan="5"></td></tr>
</table>

<table>
<tr><td></td><td colspan="4">KLAUNOVI</td><td colspan="5">PUT OKO SVIJETA</td></tr>
<tr><td rowspan="2">NJEMAČKA</td><td colspan="4">Djevojčica 20 (7)</td><td>Dječak 6 (2)</td><td>Djevojčica 22 (6)</td><td>Djevojčica 23 (7)</td><td>Djevojčica 24 (7)</td><td>Djevojčica 25 (9) i dječak 11 (7)</td></tr>
<tr><td colspan="4"></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td rowspan="2">ITALIJA</td><td>Djevojčica 15 (4)</td><td>Djevojčica 16 (7)</td><td>Dječak 5 (6)</td><td>Djevojčica 19 (6)</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td rowspan="2">SLOVENIJA</td><td colspan="2">Dječak 4 (6)</td><td colspan="2">Djevojčica 18 (5)</td><td colspan="2">Dječak 7 (4)</td><td colspan="2">Dječak 9 (7)</td><td>Dječak 10 (8)</td></tr>
<tr><td colspan="2"></td><td colspan="2"></td><td colspan="2"></td><td colspan="2"></td><td></td></tr>
<tr><td rowspan="2">AUSTRIJA</td><td colspan="4">Dječak 3 (5)</td><td colspan="5" rowspan="2"></td></tr>
<tr><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td rowspan="2">OSTALE ZEMLJE</td><td colspan="4">Djevojčica 21 (8, RUS)</td><td colspan="3">Dječak 8 (5, SAD)</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td colspan="4"></td><td colspan="3"></td><td colspan="2"></td></tr>
</table>

	PIRATI				DAN OCEANA									
NJEMAČKA	**Dj. 26 (5)**	**Dj. 27 (6)**	**Dj. 29 (6)**	**Dječak 12 (7)**	**Dječak 15 (4)**			**Djevojčica 37 (5)**			**Djevojčica 35 (6)**			**Dječak 18 (7)**
ITALIJA					**Djevojčica 34 (6)**						**Djevojčica 38 (7)**			
SLOVENIJA	**Dječak 13 (6)**				**Dječak 14 (3)**	**Dj. 30 (4)**	**Dj. 31 (5)**	**Djevojčica 33 (5)**	**Dječak (7)**	**Dj. 36 (6)**	**Djevojčica 39 (6)**	**Dječ. 17 (7)**	**Djevojčica 40 (8)**	**Djevojčica 41 (10)**
AUSTRIJA														
POLJSKA														
OSTALE ZEMLJE	**Djevojčica 28 (6, SRB)**													

	OBITELJSKI DAN											
NJEMAČKA		**Djevojčica 45 (4)**				**Dječak 19 (5)**			**Djevojčica 53 (10)**	**Djevojčica 52 (10)**	**Djevojčica 54 (7)**	**Djevojčica 25 (9) i dječak 11 (7)**
ITALIJA			**Djevojčica 43 (4)**		**Djevojčica 46 (7)**			**Dječak 20 (10)**			**Djevojčica 47 (7)**	
SLOVENIJA				**Djevojčica 49 (6)**		**Djevojčica 46 (7)**		**Djevojčica 51 (8)**				
POLJSKA	**Djevojčica 42 (6)**											
OSTALE ZEMLJE	**Djevojčica 44 (5, RUS)**		**Djevojčica 28 (6, SRB)**				**Djevojčica 50 (6, NIZ)**					

12.4. Potvrde o napravljenom istraživanju

Pula, 17.5.2016.

JOSIPA PENTIĆ
ZAGREB

P O T V R D A

Potvrđujemo našu suglasnost i stvaranje uvjeta za izradu diplomskog rada studentice Josipe Pentić tijekom ljetnog rada naših animacijskih klubova.
Pri izradi diplomskog rada Josipa može koristiti svu dostupnu opremu animacijskog kluba, kao i potrebnu infrastrukturu.

Za BLOO doo
direktorica

»BLOO«
d.o.o. Pula

Pula, 12.9.2016.

JOSIPA PENTIĆ
ZAGREB

P O T V R D A

Potvrđujemo da je tijekom rada u sezoni 2016 u FKK Valalta i Val Saline Josipa Pentić pristupila praktičnom dijelu izrade diplomskog rada – kroz praktični rad u dječjem klubu sa gostima turističkog objekta, te da je koristila opremu animacijskog kluba, kao i potrebnu infrastrukturu.

Za BLOO doo
direktorica

»BLOO«
d.o.o. Pula

12.5. Pripreme

12.5.1. Identifikacija sa zadanim likom

Ime i prezime studentice: Josipa Pentić
Škola: Kamp FKK Valalta,Val Saline,Rovinj i Vila Laguna Galijot, Plava Laguna, Poreč (Kamp Kovačine, Cres i Vila Laguna Galijot, Plava Laguna, Poreč – odrađeni su u turističkoj sezoni 2015.)
Razredni odjel: 1.- 8. razreda
Školska godina: 2015./2016.
Dan izvedbe: 6.,7.,8. i 9. mjesec, 2016.

Priprema za radionicu:

Identifikacija sa zadanim likom

Iz nastavne cjeline/teme: Plošno oblikovanje 2/D i Prostorno oblikovanje 3/D

Tip sata: radionica

I. CILJ IISHODI UČENJA U NASTAVNOJ JEDINICI (znanja, vještine i stavovi)

Odgojno-obrazovni cilj radionice:

Nakon svake odrađene radionice djeca će moći razlikovati određene zadane likove iz animiranih filmova. Pomoću doživljaja sebe i konteksta kroz vizualno izražavanje pratit će se psihološka povezanost djece različitih nacionalnosti i kultura (Talijani, Nijemci, Austrijanci, Rusi i drugi) s vizualnim izrazom za vrijeme njihovog boravka u Republici Hrvatskoj.

Cilj istraživanja je ponuditi novu dimenziju tog programa, uvođenjem identifikacije djece različitih nacionalnosti s određenim likom iz crtanih filmova,priča ili bajki.

ISHODI UČENJA

Djeca će biti sposobna:

Staviti u (psihološki) odnos same likove u animiranim filmovima

Primijeniti na likovnim zadacima prijašnje i trenutno znanje o likovima u animiranim filmovima i animiranim filmovima kao takvima

Povezivati osobnu umjetničku aktivnost i stvaralaštvo s vlastitim životnim iskustvima i

životnim iskustvima drugih

Preispitati svoja razmišljanja o psihološkoj i nacionalnoj različitosti

Izraziti i **oblikovati** ideje, osjećaje, doživljaje i iskustva u svim umjetničkim područjima i oblicima te pritom osjetiti zadovoljstvo stvaranja

Naučiti poštovati različitosti među djecom iz drugih zemalja te upoznati načinepozitivnoga međuljudskoga odnošenja i rješavanja problema

II. DIDAKTIČKO-METODIČKI PODACI O NASTAVNOJ JEDINICI

Etape ***nastavnog sata :***	**1. Šire istraživanje 10 min.** 1.1. Priprema 1.2. Ponavljanje/motivacija **2. Fokusirano istraživanje 25 min.** 2.1. Obrada ključnih pojmova 2.2. Analiza likovno- umjetničkog djela 2.3. Najava zadatka **3. Ponavljanje 5 min.** **4. Realizacija ideje 90 - 120 min.** **5. Analiza i vrednovanje ostvarenih likovnih radova 20 min.**
Likovno područje:	Plošno oblikovanje 2/D i Prostorno oblikovanje 3/D
Nastavna tema:	Indijanci, Svijet magije, Noć klaunova, Put oko svijeta, Pirati, Dan balona, Dan Oceana, Obiteljski dan, Slobodna tema (Crta, točka, Boja, Ploha, Površina, Masa/volumen /prostor)
Ključni pojmovi:	Animirani lik
Likovni elementi:	Ploha, boja, crta
Elementi gradnje **likovne sintakse:**	Ritam, ravnoteža, kontrast, proporcija, jedinstvo, dominanta
Likovni motiv:	Vizualni, likovno područje
Likovni problem:	Poistovjetiti se, odnosno identificirati se sa zadanim likom pomoću vizualnog prikaza
Likovno tehnička sredstva:	Tkanina, hamer papiri, karton, kolaž papir ,uže, pastele, tempere, kistovi, škare, ljepilo, spužva i drugi materijal
Likovno- umjetnička djela vezana uz nastavnu jedinicu:	
Oblici rada:	Psihološki način rada: po sjećanju, prema zamišljanju, izmišljanjem Sociološki oblik rada: u manjim/većim skupinama,frontalni, individualni, rad u grupi

Metode rada:	Egzistencija: kretanje, igra i rad, pomaganje, simulacije, uređenje prostora Socijalizacija: dogovori, diskusije, druženje,navikavanje,samovođenje Individualizacija: poticanje (potpora, suosjećanje, povjerenje, pohvala, pomaganje), uvjeravanje (objašnjenje, upućivanje); terapijski učinak (igrom, glazbom, crtežom, aktivno slušanje) Nastavne metode:**povezivanje slika i asocijacija, brainstorming, putovanje u mašti, igra s ulogama** Nastavna strategija: **induktivno mišljenje** Didaktičke metode: demonstracija, usmeno izlaganje, razgovor, analitičko promatranje,vizualno istraživanje kadriranjem , praktični rad Likovne metode: kombiniranje, građenje, građenje na plohi Oblik rada: grupni rad Metode rada: metoda razgovora, metoda crtanja i ilustrativnih radova, metoda igranja Metoda likovnog scenarija
Mediji *(nastavna sredstva i pomagala)***:**	Ilustracije, priče i prezentacija djeci o animiranim filmovima i likovima unutar animiranih filmova.
Korelacija:	**Osobni i socijalni razvoj**- poticaj na izražavanje vlastitog stava o važnosti različitosti među djecom i njihovim nacionalnostima. **Građanski odgoj i obrazovanje** – znanja, vještine, sposobnosti i stavovi koji razvijaju demokratsku svijest djece i potiču ih na aktivno i učinkovito sudjelovanje u razvoju demokratskih odnosa u zajednici i društvu, pridonose razvoju vlastitoga identiteta, boljemu upoznavanju i poštovanju drugih. Boljim upoznavanjem sebe i svoje uloge u razvoju društva te prihvaćanjem različitosti drugih, djeca razvijaju samostalnost, osobni integritet te pozitivan odnos s drugom djecom i okolinom.

Literatura:	**a) Za učenike** *(udžbenici, priručnici i drugi izvori znanja):* 1. …… 2. ……..
	b) Za nastavnika *(stručno- znanstvena, metodička, pedagoška, psihološka):* 1. Nastavne metode, Wolfgang Mattes 2. Nastavne strategije, Marzano, Pickering, Polloch 3. Pisani priručnik za Mini Club animatore, Marina Vrbanović , IAC, 2011.

III. RAZRADA NASTAVNOG SATA («SCENARIJ»)

(Detaljna razrada sata – «scenarij» nastavnog procesa. Ovdje se detaljno razrađuje sat onako kako će se izvesti: pritom se *ne* prepričava sadržaj, već naznačuju načini učenja i poučavanja. Treba odrediti ne samo što će raditi nastavnik, već i što će raditi učenici: nastavnik osmišljava, oblikuje, priprema i organizira situacije učenja prikladne predmetu, kao i učeničke aktivnosti relevantne za usvajanje znanja i vještina.)

ETAPE NASTAVNOG SATA	UČITELJ	UČENIK	OBLICI RADA	METODE RADA	NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA
1.ŠIRE ISTRAŽIVANJE **….. min** **1.1. Priprema**	**Predstavljanje djeci** Ja: Pozdrav svima, ja sam Josipa Pentić, studentica sam na nastavničkom smjeru pri Akademiji likovnih umjetnosti i tijekom sljedeća tri mjeseca vodit ću vas kroz likovne radionice na određenu/e temu/e. **Pripremam** sav potreban materijal prije početka održavanja svake radionice (papir, papir u boji, kolaž, ljepilo, škare, uže, karton, flomastere, klamerice i ostalo) **Prikazujem** djeci materijal s kojim će danas raditi	- **pomažu** u donošenju potrebnih materijala za radionicu - djeca se **pripremaju** za radionicu - **raspoređuju** stolice za sjedenje	- rad u skupini - frontalni oblik rada	- razgovor	- primjeri
1.2 Ponavljanje,	Na početku svake radionice pitam djecu jesu li spremna za rad Postavljam djeci sljedeća pitanja: Ja: Kako se danas osjećate?	- **prisjećaju se** animiranog crtanog filma na tu temu koji su gledali	- frontalni oblik rada	- razgovor, performativna komunikacija	

	D: Dobro Ja: Recite mi što ste sve radili danas prije nego što ste došli na radionicu? Jeste li upoznali neke nove prijatelje? Jesmo ili nismo? Ako jeste iz koje zemlje dolaze vaši prijatelji? D: Iz Njemačke, Italije, Nizozemske, Slovenije i drugih zemalja Ja. Odlično. Koliko imaju godina? Jeste li spremni za današnju radionicu? D: Jesmo Ja: Što biste voljeli danas raditi na zadanu temu? Kako se osjećate smješteni ovdje u kampu ili hotelu? **Potičem** na razmišljanje djece o novoj okolini **Prikazujem** djeci smještaj i prostor same radionice i njihov boravak za igru **Pokrećem** razgovor i diskusiju	**- prepričava** crtani/animirani film - **ponavljaju** zajedno s voditeljem radionice animirane likove koji se pojavljuju u filmu - **raspravljaju** o likovnim elementima i likovnosti samog animiranog filma i likova koji se pojavljuju u njemu **- pomažu** međusobno jedni drugima u prepričavanju animiranog filma koji je zadan taj dan na radionici			

	Predlažem upoznavanje djece i zajedničku igru **Čitam** djeci priručnik o mjestu u kojem borave (u koji su stigli)	- **predlažu** uvođenje novih tehnika na zadanu temu - **identificiraju** se zadanim likom iz animiranih filmova - **upotrebljavaju** svoju maštu i kreativnost za što uspješniju realizaciju samog likovnog zadatka - **demonstriraju** ostaloj djeci kako pristupiti izvedbi likovnog zadatka - **odigraju** zadanu igru na temu animiranog filma - **odgovaraju** na pitanja - **razmišljaju** o odgovorima i samom filmu - **prepoznaju** likove iz crtanih filmova - **povezuju** međusobno likove u crtanim filmovima - **opisuju** radnju crtanog filma i izgled likova u crtanim filmovima - **promatraju** okoliš, likove, likovnost samog crtanog filma	- frontalni oblik rada - razgovor	- metoda	

		- **povezuju** svoj lik s likom iz crtanog filma - **nabrajaju** likove iz crtanog filma - **izdvajaju** lik koji im je najdraži i s kojim se mogu poistovjetiti - **grupiraju** likove međusobno	- rasprava		

2. FOKUSIRANO ISTRAŽIVANJE **2.1……**	**Pozivam** djecu, prije početka likovne radionice, na odigravanje igre i odlazak na bazen na igru. Igre prije početka likovne radionice služe kako bi se djeca što bolje upoznala. Igra djece je odličan način upoznavanja i prilagođavanja u novoj okolini **Ukazujem** djeci na važnost zdravlja i bavljenja sportom te sudjelovanja u zajedničkim aktivnostima i međusobnoj suradnji **Prikazujem** način izvođenja svake pojedine igre na kopnu i u bazenu **Potičem** navijanje od strane druge djece **Definiram** pravila svake igre **Usmjeravam** ih na što dublju koncentraciju i usredotočenost	- **slušaju** pitanja **- odgovaraju** na pitanja - **izdvajaju** lik koji im je najdraži i s kojim se mogu poistovjetiti - **grupiraju** likove međusobno	- individualni rad - razgovor,dijalog - rasprava	- razgovor - rad s ilustrativnim materijalima/vizu-alnim izvorima - istraživanje, usmeno izlaganje - rad s ilustrativnim materijalima/vizu-alnim izvorima - Istraživačka Igra	- ilustrativni primjeri

2.2. Analiza likovno-umjetničkog djela i fotografija	**Objašnjavam** djeci svaku igru pojedinačno i pokazujem im kako se koja igra igra. Zajedno s njima sudjelujem u određenim igrama na kopnu ili u vodi **Ukazujem** djeci na važnost zdravlja i bavljenja sportom te sudjelovanja u zajedničkim aktivnostima i međusobnoj suradnji **Prikazujem** pravila svake igre **Izdvajam** pobjednike svake igre **Izlažem** potrebne instrumente/predmete za svaku igru pojedinačno **Pojašnjavam** pravila svake igre **Prikazujem im** razne mogućnosti izvedbe likovnog zadatka **Uspoređujem** (koreliram) sadržaje s crtanim filmovima s pojedinom temom	- **promatraju** video zapis iz crtanog filma - **istražuju** likove iz animiranog filma **- otkrivaju** detalje crtanog filma - **istražuju** mogućnosti realizacije određene teme - **uspoređuju** likove iz crtanog filma s likom samog sebe - **povezuju** sa stvarnim životom, crtani film - **promatraju** likovnost crtanog filma	- individualni rad	- rad s ilustrativnim materijalima/vizu-alnim izvorima - razgovor - usmeno izlaganje - razgovor - usmeno izlaganje - razgovor - rad s ilustrativnim materijalima/vizu-alnim izvorima	

2.3. Najava zadatka	**Najavljujem** sve likovne teme i zadatke koji će biti za svaku temu **Objašnjavam** proces rada i pristup svakoj određenoj temi Ja: Dobar dan. Danas je ponedjeljak, a prva po redu radionica je na temu Indijanaca. Izrađivat ćemo perjanice i suknjice od kartona, a zatim sjekirice i stavljati ih na štapiće za ražnjiće ili bez štapića. Napravit ćemo i veliki šator za Indijance od tkanine i štapova. **Vaš je zadatak da samostalno, uz našu pomoć (manja djeca koja ne mogu sama), izradite na svoj način i kako želite perjanice, suknjice, sjekirice. Nakon što to napravite radit ćemo grupni rad, šator od tkanine, tempera i bambus štapova za Indijance koji ćemo navečer koristiti na našem Mini Club showu pod nazivom - Indians. Izradite perjanice, suknjice i sjekirice tako da si zamisliti da ste vi taj lik, Indijanac, tj. poglavica. Poistovjetite se s tim likom.** Ja: Dobar dan. Danas je ponedjeljak i današnja tema nam je - World of Magic (Svijet magije). Izrađivat ćete čarobne štapiće, crtati i	- **slušaju** pitanja **- odgovaraju** na pitanja - **izdvajaju** lik koji im je najdraži i s kojim se mogu poistovjetiti. - **grupiraju** likove međusobno. - **prilagođavaju** se sadašnjoj okolini	- individualni rad - razgovor,dijalog - rasprava	- razgovor - rad s ilustrativnim materijalima/vizu-alnim izvorima - istraživanje, usmeno izlaganje - rad s ilustrativnim materijalima/vizu-alnim izvorima - Istraživačka Igra - praktičan rad - kombiniranje	Papir, papir u boji, hamer papir u boji, ljepilo, škare, klamerice, flomasteri, markeri, kartoni, uže i drugi potrebni materijal

	slikati vještice, čarobnjake i sve što vi želite crtati, slikati i raditi na tu temu. Izrađivat ćete narukvice od spužve u obliku pauka, a od kartona i užeta ćete izrađivati lančiće/ogrlice u obliku šešira, metli za letenje, kotlova, mačaka, paukova, munji koje ćemo navečer koristili na Mini Club showu, u dječjim igrama. Također, kao grupni rad, uz moju pomoć napravit ćete i veliki kotao koji ćemo također koristi navečer na dječjem programu te veliki dvorac od kartona. Ja: Dobar dan, danas je utorak. Utorkom su naše teme - noć klaunova i put oko svijeta. Za današnju temu, noć klaunova, izrađivat ćete šešire za klaunove koje ćete ukrašavati i bojiti te mašne, a za temu Around the World (Put oko svijeta) napravit ćete zastave država iz kojih dolazite. Zastave ćemo vješati na uže. Zatim ćete napraviti, nacrtati, oslikati, izraditi nešto što je specifično za zemlju iz koje dolazite. Također ćete bojiti i slikati prijevozna sredstva, zastave i druge stvari na tu temu. Zajedno ćemo graditi i veliki autobus od kartona i kostim od spužve u obliku globusa, koji će nam koristiti kao dio scenografije za	- **prikupljaju** potrebne informacije o voditelja		- građenje - razgovor - scenarij	

	večernji program. Ja: Danas je srijeda i naša tema su – pirati, odnosno, izlet malih pirata. Danas ćemo, kao i svaku srijedu, započeti s oslikavanjem mačeva, koje sam ranije nacrtala i izrezala od kartona. Možete i sami nacrtati i izrezati oblik mača kakav želite. Nakon što oslikate mačeve bojit ćete marame od tkanine, kao najveći mali gusari, a zatim ćete crtati s markerima po šeširima, napravljenim od papira. Nakon što završimo s likovnim zadacima ići ćemo s brodom na izlet malih pirata. Ja: Danas je četvrtak i naša današnja tema je Ocean day (Dan oceana). Za današnju temu ćete nacrtati, oblikovati, a zatim i oslikati temperama na spužvi hobotnice, dupine, ribe, školjke i drugo. To ćemo koristiti kao scenografiju za već spomenuti večernji program srijedom na piratima. Ja: Danas je četvrtak i naša današnja tema je Dan balona. Dobit ćete balone u različitim oblicima (pas,srce i drugo) koje ćete potom oslikavati vodootpornim markerima. Ja: Pozdrav, danas je petak i danas imamo obiteljski dan (Hop Family day). Danas ćete	- **planiraju** izvedbu samog likovnog zadatka - **interpretiraju** na svoj način određeni/zadani lik		- usmeno izlaganje	

	crtati, slikati, bojiti, izrađivati od kartona svoju obitelj, životinje, kuću i prijatelje i susjede. Od kartona i štapića izrađivat ćete lutkice u obliku svoje obitelji; mame, tate, brata, sestre i također od kartona i štapića za ražnjiće izrađivat ćete kućne životinje (psa, mačku, papigu, svinju i druge), koje ćete na kraju bojiti, slikati, ukrašavati i lijepiti uz pomoć krep papira i ljepila. Također ćete izraditi i velike obiteljske plakate. Veliki plakati služit će nam za scenografiju za Mini Club. Ja: Pozdrav, danas je nedjelja. Nedjeljom imate slobodnu temu (može i izbor najdražih animiranih/crtanih likova). Pustite mašti na volju. Izbor materijala i najdražih likova je potpuno slobodan i izbor je na vama. Izaberite najdraže animirane/crtane likove. Nacrtajte ih na kartonu, a zatim ćemo ih rezati, lijepiti na drugi karton, bojiti i otiskivati.	**- prilagođavaju** likovni zadatak materijalima koji su im dostupni **- prikupljaju** informacije i materijale potrebne za izvedbu likovnog zadatka **- prikupljaju** informacije i materijale potrebne za izvedbu likovnog zadatka - **planiraju** način izvedbe likovnog zadatka - **interpretiraju** lik iz crtanog filma na likovnom zadatku **- razmišljaju** koje likove izabrati i napraviti za slobodnu temu		- razgovor	

3. PONAVLJANJE …..min	Ponavljamo zajedno koja je naša današnja tema te kako se može likovno pristupiti toj temi. Ja: Izaberite ono najbolje iz crtanog filma koji je povezan s našom temom koju danas radimo. **Potičem** na kreativno razmišljanje	- **stavljaju u odnos** likove iz crtanih filmova - **izdvajaju** likove koji su im najdraži i najinteresantniji u crtanom filmu	- individualni rad	- razgovor	
4.REALIZACIJA IDEJE, PRAKTIČNI RAD UČENIKA ….min.	**Djeca zadatak rade samostalno, individualno, u skupini ili u grupi. Koriste se materijalima koji su im dostupni: papir, papir u boji, hamer papir u boji, ljepilo škare, klamerice, flomasteri, markeri, kartoni, uže i drugi materijali.** **Djeca samostalno rade. Obilazim djecu i razgovaram s njima.** **Tijekom izrade zadataka na određene teme, obilazim djecu te dajem savjete ako im je**	**- prikupljaju** informacije koje su im potrebne za realizaciju likovnog zadataka **- prikupljaju** potreban materijal za realizaciju likovnih zadataka - **interpretiraju** lik iz crtanog filma na likovnom zadatku	- individualni rad/grupni rad, rad u skupini	- demonstracija - razgovor	Papir, papir u boji, hamer papir u boji, ljepilo, škare, klamerice, flomasteri, markeri, kartoni, uže i drugi potrebni materijali. - tempere, kistovi, papir, voda, krpica, paleta i drugi materijali

	savjet potreban. Na kraju kada sva djeca budu gotova, zajedno postavljamo i izlažemo na veliki pano, napravljen od tkanine, radove djece. Radimo izložbu te zajedno analiziramo radove. Komentiramo napravljene radove i raspravljamo o različitosti radova. **Prilazim** individualno svakom djetetu **Pojašnjavam** izvedbu likovnog zadatka **Potičem** djecu na kreativno i samostalno razmišljanje **Potičem** djecu na samostalan pristup likovnom zadatku	**samostalno** izvode likovne zadatke - **kreiraju/samostalno izvode** likovne zadatke na pojedine, određene teme **- izvode** likovni zadatak **- promatraju** ostalu djecu kako rade na zadatku **- pomažu** voditelju radionice u realizaciji izložbe	- individualni rad/grupni rad, rad u skupini	- praktičan rad - kombiniranje - građenje - praktični rad	

5. (npr.)ANALIZA I VREDNOVANJE OSTVARENIH LIKOVNIH RADOVA …min **5.1. Priprema**	**Najavljujem analizu** **Odabirem** djecu koja će izložiti zašto su baš tako napravili taj lik Ja: Sada ćemo analizirati vaše radove	- **organiziraju** se oko jednog određenog prostora gdje demonstriraju svoje radove - **objašnjavaju** odabir određenog/ih lika/ova.	- individualni rad - diskusija	- razgovor	
5.2. Ponavljanje	**Djeca komentiraju likovne radove za svaku pojedinu temu.** Ja: Jesu li vam teme bile zanimljive i zadaci na te teme? Ja: Koje teme i koji zadaci najviše? Ja:Koji crtani lik je najuspješnije izveden na određenu temu i zašto? **Potičem** djecu na razmišljanje o različitosti pristupa svakog djeteta likovnom problemu **Pozivam** ih na diskusiju i raspravu	- **prisjećaju** se crtanog filma na tu temu **- ponavljaju** likove iz crtanog filma - **analitički promatraju** koji rad je ispunio sve ciljeve zadatka, a koji malo manje **- argumentiraju** svoje stavove	- rad u skupini	- razgovor	- učenički radovi

5.1. Analiza i vrednovanje npr. likovnih radova	Koordiniram proces analize. Postavljam djeci sljedeća pitanja: Ja: 1. Kako si doživio/jela svaku pojedinu temu i zadatak na tu temu? 2. Što vidite,uočavate na vašim radovima? 3. Prevladavaju li na tvome radu boje ili linije? 4. Razlikujete li pristup svakoj temi na drugačiji način? 5. Zašto ti je bitan lik kojeg si nacrtao ili naslikao? **Ja: Neka svatko od vas izdvoji jedan likovni rad koji se po nečemu razlikuje od svih ostalih, naprimjer veličini prikazanog/ih lika/ova, obliku lika, boji i načinu prikaza samog lika/ova.** 6. Zašto si odabralo/la baš taj lik iz određenog filma, priče,bajke? 7. Kako si/ste se osjećali dok ste stvarali i poistovjetili se s određenim likom iz filma, priče ili bajke? 8. Kako sebe percipirate kroz neki određeni lik iz crtanih filmova, priča ili bajki? 9. Kako si doživio/la ovakav način rada i pristupa likovnoj radionici? **Uz razgovoru s djecom dolazimo do zaključka koji su radovi ispunili ciljeve zadatka, koji su neobični, drugačiji, zanimljivi i kreativni. Zaključujemo koliko je prisutna različitost u pristupu i realizaciji samih radova na zajedničke teme.**	- **uočavaju** različitosti na istu temu u likovnom pristupu - **objašnjavaju** svoja razmišljanja i stavove - **odabiru** za njih najzanimljivije, najkreativnije likovne radove **- argumentiraju** svoje stavove oko različitosti radova i stavova na tu temu općenito -**izražavaju** svoja mišljenja o likovnim radovima ostale djece na tu temu - **uspoređuju** ostale radove djece sa svojim likovnim radom **- odgovaraju** na pitanja - **istražuju** različitosti među djecom druge nacionalnosti - **uočavaju** razlike ali i sličnosti između radova	- rad u skupini - diskusija	- analitičko promatranje - razgovor	- učenički radovi

	Na vašim radovima na određene teme vidjeli smo koliko je prisutna različitost između djece u identifikaciji sa zadanim likom i u pristupu, i rješavanju problema iste teme. Upravo ta različitost dala je poseban i zanimljiv rezultat vašim likovnim radovima.	- **objašnjavaju** svoje zaključke i mišljenja vezana za radionicu - **vrednuju** dječje radove - **odabiru** najneobičnije i najzanimljivije radove - **argumentiraju** svoje stavove - **izražavaju** svoje misli - **zaključuju** cilj današnje radionice - **uspoređuju** svoje radove s radovima ostale djece **- razmišljaju** i **daju** zaključke o svojim stavovima na temu **Identifikacije sa zadanim likom** odnosno različitosti, osobnog i socijalnog razvoja i građanskog odgoja i obrazovanja		- vrednovanje	

IV. PLAN PLOČE

Identifikacija sa zadanim likom

12.5.2. Okolina, ja u novoj okolini

Ime i prezime studentice: Josipa Pentić
Škola: Kamp FKK Valalta,Val Saline, Rovinj i Vila Laguna Galijot, Plava Laguna, Poreč (Kamp Kovačine,Cres i Vila Laguna Galijot, Plava Laguna, Poreč – odrađeni su u turističkoj sezoni 2015.)
Razredni odjel: 1.- 8. razreda
Školska godina: 2015./2016.
Dan izvedbe: 6.,7.,8. i 9. mjesec, 2016.

Priprema za radionicu:

Okolina, ja u novoj okolini

Iz nastavne cjeline/teme: Plošno oblikovnje 2/D i prostorno oblikovanje 3/D

Tip sata: radionica

I. CILJ IISHODI UČENJA U NASTAVNOJ JEDINICI (znanja, vještine i stavovi)

Odgojno- obrazovni cilj radionice:

Cilj radionice je ponuditi novu dimenziju programa, uvođenjem identifikacije djece različitih nacionalnosti s određenim likom iz crtanih filmova,priča ili bajki. Na taj način će se moći pratiti utjecaj životnog konteksta djece različitih kultura u njihovom vizualnom izrazu.

ISHODI UČENJA

Djeca će biti sposobna:

Prepoznati sebe kao osobu kroz određeni lik

Staviti u odnos sebe i okolinu u kojoj se nalazi i zadani lik

Razviti opažanje pomoću više osjetila

Prihvatiti suosjećanje i suradnički odnos prema djeci druge nacionalnosti

Povezivati vlastita vizualna ostvarenja s vlastitim životnim iskustvima i životnim

iskustvima djece druge nacionalnosti

Razviti svijest o snošljivosti prema drugim narodima, kulturama i religijama te različitosti mišljenja

II. DIDAKTIČKO-METODIČKI PODACI O NASTAVNOJ JEDINICI

Etape ***nastavnog sata :***	**1. Šire istraživanje** 1.1. Priprema 1.2. Ponavljanje/motivacija **2. Fokusirano istraživanje** 2.1. Obrada ključnih pojmova 2.2. Analiza likovno-umjetničkog djela 2.3. Najava zadatka **3. Ponavljanje** **4. Realizacija ideje** **5. Analiza i vrednovanje ostvarenih likovnih radova**
Likovno područje:	Plošno oblikovanje 2/D i prostorno oblikovanje 3/D
Nastavna tema:	Indijanci, Svijet magije, Noć klaunova, Put oko svijeta, Pirati, Dan balona, Dan Oceana, Obiteljski dan, Slobodna tema (Crta, točka, Boja, Ploha, Površina, Masa/volumen /prostor)
Ključni pojmovi:	Animirani likovi
Likovni elementi:	Ploha, boja, crta
Elementi gradnje **likovne sintakse:**	Ritam, ravnoteža, kontrast, proporcija, jedinstvo, dominanta
Likovni motiv:	Likovi iz animiranih filmova. Vizualni, likovno područje
Likovni problem:	Vizualno prikazati prilagodbu novoj okolini
Likovno tehnička sredstva:	Tkanina, hamer papiri, karton, kolaž papir, uže, pastele, tempere, kistovi, škare, ljepilo, drvofix, spužva i drugi materijal
Likovno-umjetnička djela vezana uz nastavnu jedinicu:	
Oblici rada:	Psihološki način rada: po sjećanju,prema zamišljanju, izmišljanjem Sociološki oblik rada: u manjim/većim skupinama,frontalni, individualni

Metode rada:	Egzistencija: kretanje, igra i rad, pomaganje, simulacije, uređenje prostora Socijalizacija: dogovori, diskusije, druženje, navikavanje, samovođenje Individualizacija: poticanje (potpora, suosjećanje, povjerenje, pohvala, pomaganje), uvjeravanje (objašnjenje, upućivanje); terapijski učinak (igrom, glazbom, crtežom, aktivnim slušanjem) Nastavne metode:**povezivanje slika i asocijacija, brainstorming, putovanje u mašti, igra s ulogama** Nastavna strategija: **induktivno mišljenje** Didaktičke metode: demonstracija, usmeno izlaganje, razgovor, analitičko promatranje, vizualno istraživanje kadriranjem, praktični rad Likovne metode:kombiniranje, građenje, građenje na plohi Oblik rada: grupni rad Metode rada: metoda razgovora, metoda crtanja i ilustrativnih radova, metoda igranja Metoda likovnog scenarija
Mediji *(nastavna sredstva i pomagala)***:**	Ilustracije, priče i prezentacija djeci o animiranim filmovima i likovima unutar animiranih filmova
Korelacija:	**Osobni i socijalni razvoj**- poticaj na izražavanje vlastitog stava o važnosti različitosti između djece i njihovim nacionalnostima **Zdravlje, sigurnost i zaštita okoliša**- međupredmetnom temom zdravlje, sigurnost i zaštita okoliša u svim se odgojno-obrazovnim područjima promiče i osigurava razvoj pozitivna i odgovorna odnosa djece prema svojem zdravlju i sigurnosti, zdravlju i sigurnosti drugih. Podrazumijevaju se svi vidovi zdravlja: tjelesno, mentalno, emocionalno i socijalno zdravlje **Građanski odgoj i obrazovanje** - znanja, vještine, sposobnosti i stavovi koji razvijaju demokratsku svijest djece i potiču ih na aktivno i učinkovito sudjelovanje u razvoju demokratskih odnosa u zajednici i društvu, pridonose razvoju vlastitoga identiteta, boljemu upoznavanju i poštovanju drugih. Boljim upoznavanjem sebe i svoje uloge u razvoju društva te prihvaćanjem različitosti

	drugih, djeca razvijaju samostalnost, osobni integritet te pozitivan odnos s drugom djecom i okolinom
Literatura:	**a) Za učenike** *(udžbenici, priručnici i drugi izvori znanja):* 3. …… 4. ……..
	b) Za nastavnika*(stručno- znanstvena, metodička, pedagoška, psihološka):* 1. Nastavne metode, Wolfgang Mattes 2. Nastavne strategije, Marzano, Pickering, Polloch 3. Pisani priručnik za Mini Club animatore, Marina Vrbanović, IAC, 2011.

III. RAZRADA NASTAVNOG SATA («SCENARIJ»)

(Detaljna razrada sata – «scenarij» nastavnog procesa. Ovdje se detaljno razrađuje sat onako kako će se izvesti: pritom se *ne* prepričava sadržaj, već naznačuju načini učenja i poučavanja. Treba odrediti ne samo što će raditi nastavnik, već i što će raditi učenici: nastavnik osmišljava, oblikuje, priprema i organizira situacije učenja prikladne predmetu, kao i učeničke aktivnosti relevantne za usvajanje znanja i vještina.)

ETAPE NASTAVNOG SATA	UČITELJ	UČENIK	OBLICI RADA	METODE RADA	NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA
1.ŠIRE ISTRAŽIVANJE **….. min** **1.1. Priprema**	**Predstavljanje djeci** Ja: Pozdrav svima, ja sam Josipa Pentić, studentica sam na nastavničkom smjeru pri Akademiji likovnih umjetnosti i tijekom sljedeća tri mjeseca vodit ću vas kroz likovne radionice na određenu/e temu/e. **Pripremam** sav potreban materijal prije početka održavanja svake radionice (papir, papir u boji, kolaž, ljepilo, škare, uže, karton, flomastere, klamerice i ostalo). **Prikazujem** djeci materijal s kojim će danas raditi	- **pomažu** u donošenju potrebnih materijala za radionicu - djeca se **pripremaju** za radionicu. - **raspoređuju** stolice za sjedenje.	- rad u skupini -frontalni oblik rada	- razgovor	- usmena prezentacija - ilustrativni primjeri
1.2 Ponavljanje	Na početku svake radionice pitam djecu jesu li spremna za rad Postavljam djeci sljedeća pitanja:		- rad u skupini - frontalni oblik rada	- razgovor - performativna	- usmena prezentacija - ilustrativni primjeri

	Ja: Recite mi iz koje zemlje dolazite? D: Iz Njemačke, Italije, Slovenije, Nizozemske i drugih zemalja. Ja: Mislite li da postoje razlike između boravka ovdje i boravka u zemlji iz koje dolazite? D: Da Ja: Zašto? Kako se danas osjećate? D: Dobro Ja: Recite mi što ste sve danas radili prije nego što ste došli na radionicu. Jeste li upoznali neke nove prijatelje? Ako jeste iz koje zemlje dolaze vaši prijatelji? D: Jesmo. Iz Njemačke, Italije, Nizozemske, Slovenije i drugih zemalja. Ja. Odlično. Jeste li spremni za današnju radionicu? D: Jesmo. Ja: Što biste voljeli raditi danas na zadanu temu? Kako se osjećate smješteni ovdje u kampu ili hotelu? D. Lijepo, dobro, odlično. Nisam se još prilagodio/la novoj okolini. **Potičem** djecu na razmišljanje o novoj okolini i o razlikama koje uočavaju između okoline u	- **raspravljaju** o trenutnom boravku u kampu ili hotelu - **sažimaju** sveukupni dojam - **predlažu igre i** likovne zadatke na određene teme - **upotrebljavaju** osjećaje i misli tijekom razgovora - **odigraju** igru upoznavanja		komunikacija	

	kojoj sada borave i iz koje potječu **Prikazujem** djeci prostor same radionice i njihov boravak za igru **Pokrećem** razgovor i diskusiju **Predlažem** međusobno upoznavanje djece i potičem zajedničku igru **Čitam** djeci priručnik o mjestu u kojem borave (u koje su stigli)	**- prilagođavaju** se novoj okolini			
2. FOKUSIRANO ISTRAŽIVANJE **min** **2.1……**	**Pozivam** djecu prije početka likovne radionice na odigravanje igre i odlazak na bazen na igru. Igre prije početka likovne radionice služe tome kako bi se djeca što bolje upoznala. Igra djece je odličan način upoznavanja i prilagođavanja u novoj okolini. **Ukazujem** djeci na važnost zdravlja i bavljenja sportom te sudjelovanja u zajedničkim aktivnostima i međusobnoj suradnji. **Prikazujem** način izvođenja svake pojedine igre na kopnu i u bazenu	**- upoznaju** se međusobno s drugom djecom - **sudjeluju** u igrama na kopnu i bazenu - **prepoznaju** određenu igru koju su igrali već prije - **opisuju** pravila igre drugoj djeci **- pomažu** drugoj djeci u realizaciji same igre - **promatraju** drugu djecu kako igraju igre	- rad u skupini	- razgovor - istraživanje usmeno izlaganje	

	Potičem navijanje od strane druge djece **Definiram** pravila svake igre **Usmjeravam** ih na što dublju koncentraciju i usredotočenost	- **nabrajaju** predmete potrebne za svaku igru pojedinačno - **izdvajaju** vođu/predstavnika tima - **grupiraju** se u timove, ovisno o igrama		- istraživačka igra	
2.2. Analiza likovno-umjetničkog djela i fotografija	**Objašnjavam** djeci svaku igru pojedinačno i pokazujem im kako se koja igra igra. Zajedno s njima sudjelujem u određenim igrama na kopnu ili u vodi. **Ukazujem** djeci na važnost zdravlja i bavljenja sportom te sudjelovanja u zajedničkim aktivnostima i međusobnoj suradnji. **Prikazujem** pravila svake igre **Izdvajam** pobjednike svake igre	- **promatraju** drugu djecu kako igraju igru -**istražuju** najbolji način kako doći do pobjede u igrama **- pomažu** drugoj djeci u realizaciji same igre	- rad u skupini	- razgovor - usmeno izlaganje - razgovor	

	Izlažem potrebne instrumente/predmete za svaku igru pojedinačno **Pojašnjavam** pravila svake igre	- **uspoređuju** rezultate druge djece i drugih timova sa svojim postignutim rezultatima		- usmeno izlaganje - razgovor	
2.3. Najava zadatka	**Najavljujem** sve likovne teme i zadatke koji će biti za svaku temu **Objašnjavam** proces rada i pristup svakoj određenoj temi Ja: Dobar dan. Danas je ponedjeljak, a prva po redu radionica je na temu Indijanaca. Izrađivat ćemo perjanice i suknjice od kartona, a zatim sjekirice i stavljati ih na štapiće za	- **slušaju** pitanja	- individualni rad	- razgovor	

	ražnjiće ili bez štapića. Napravit ćemo i veliki šator za Indijance od tkanine i štapova. **Vaš je zadatak da samostalno, uz našu pomoć (manja djeca koja ne mogu sama), izradite na svoj način i kako želite perjanice, suknjice, sjekirice. Nakon što to napravite radit ćemo grupni rad, šator od tkanine, tempera i bambus štapova za Indijance koji ćemo navečer koristiti na našem Mini Club showu pod nazivom - Indians. Izradite perjanice, suknjice i sjekirice tako da si zamisliti da ste vi taj lik, Indijanac, tj. poglavica. Poistovjetite se s tim likom.** Ja: Dobar dan. Danas je ponedjeljak i današnja tema nam je - World of Magic (Svijet magije). Izrađivat ćete čarobne štapiće, crtati i slikati vještice, čarobnjake i sve što vi želite crtati, slikati i raditi na tu temu. Izrađivat ćete narukvice od spužve u obliku pauka, a od kartona i užeta ćete izrađivati lančiće/ogrlice u obliku šešira, metli za letenje, kotlova, mačaka, paukova, munji koje ćemo navečer koristili na Mini Club showu, u dječjim igrama. Također, kao grupni rad, uz moju pomoć napravit ćete i veliki kotao koji ćemo također koristi navečer na dječjem programu te veliki dvorac od kartona.	- **odgovaraju** na pitanja - **prilagođavaju** se sadašnjoj okolini - **prikupljaju** potrebne informacije o voditelja - **planiraju** izvedbu samog likovnog zadatka - **interpretiraju** na svoj način određeni/zadani lik - **slušaju** pitanja	- individualni rad	- scenarij - usmeno izlaganje - razgovor	

	Ja: Dobar dan, danas je utorak. Utorkom su naše teme - noć klaunova i put oko svijeta. Za današnju temu, noć klaunova, izrađivat ćete šešire za klaunove koje ćete ukrašavati i bojiti te mašne, a za temu Around the World (Put oko svijeta) napravit ćete zastave država iz kojih dolazite. Zastave ćemo vješati na uže. Zatim ćete napraviti, nacrtati, oslikati, izraditi nešto što je specifično za zemlju iz koje dolazite. Također ćete bojiti i slikati prijevozna sredstva, zastave i druge stvari na tu temu. Zajedno ćemo graditi i veliki autobus od kartona i kostim od spužve u obliku globusa, koji će nam koristiti kao dio scenografije za večernji program. Ja: Danas je srijeda i naša tema su – pirati, odnosno, izlet malih pirata. Danas ćemo, kao i svaku srijedu, započeti s oslikavanjem mačeva, koje sam ranije nacrtala i izrezala od kartona. Možete i sami nacrtati i izrezati oblik mača kakav želite. Nakon što oslikate mačeve bojit ćete marame od tkanine, kao najveći mali gusari, a zatim ćete crtati s markerima po šeširima, napravljenim od papira. Nakon što	- **odgovaraju** na pitanja - **prilagođavaju** se sadašnjoj okolini - **prikupljaju** potrebne informacije o voditelja - **planiraju** izvedbu samog likovnog zadatka - **interpretiraju** na svoj način određeni/zadani lik			

	završimo s likovnim zadacima ići ćemo s brodom na izlet malih pirata. Ja: Danas je četvrtak i naša današnja tema je Ocean day (Dan oceana). Za današnju temu ćete nacrtati, oblikovati, a zatim i oslikati temperama na spužvi hobotnice, dupine, ribe, školjke i drugo. To ćemo koristiti kao scenografiju za već spomenuti večernji program srijedom na piratima. Ja: Danas je četvrtak i naša današnja tema je Dan balona. Dobit ćete balone u različitim oblicima (pas,srce i drugo) koje ćete potom oslikavati vodootpornim markerima. Ja: Pozdrav, danas je petak i danas imamo obiteljski dan (Hop Family day). Danas ćete crtati, slikati, bojiti, izrađivati od kartona svoju obitelj, životinje, kuću i prijatelje, i susjede. Od kartona i štapića izrađivat ćete lutkice u obliku svoje obitelji; mame, tate, brata, sestre i također od kartona i štapića za ražnjiće izrađivat ćete kućne životinje (psa, mačku, papigu, svinju i druge), koje ćete na kraju bojiti, slikati, ukrašavati i lijepiti uz pomoć krep papira i ljepila. Također ćete izraditi i velike obiteljske plakate. Veliki plakati služit će nam za scenografiju za Mini Club.	**- prilagođavaju** likovni zadatak materijalima koji su im dostupni		- scenarij - usmeno izlaganje	- papir, papir u boji, hamer papir u boji, ljepilo, škare, klamerice, flomasteri, markeri, kartoni, uže i drugi potrebni materijal

	Ja: Pozdrav, danas je nedjelja. Nedjeljom imate slobodnu temu (može i izbor najdražih animiranih/crtanih likova). Pustite mašti na volju. Izbor materijala i najdražih likova je potpuno slobodan i izbor je na vama. Izaberite najdraže animirane/crtane likove. Nacrtajte ih na kartonu, a zatim ćemo ih rezati, lijepiti na drugi karton, bojiti i otiskivati.	**- prikupljaju** informacije i materijale potrebne za izvedbu likovnog zadatka - **planiraju** način izvedbe likovnog zadatka - **interpretiraju** lik iz crtanog filma na likovnom zadatk - **prikupljaju** informacije i materijale potrebne za izvedbu likovnog zadatka		- razgovor - scenarij - usmeno izlaganje - razgovor	

3. PONAVLJANJE …..min	**Zajedno s djecom ponavljam kroz razgovor igre koje smo zajedno igrali ranije i o kojima smo razgovarali iz crtanih filmova, priča ili bajki** **Ispitujem djecu pitanja.** **Ja: Imate potpuno slobodan izbor što želite raditi na određenu temu.** Pokazujem djeci karton i postavljam im pitanja. Ja: Što vidite? D:Karton. Ja: Tako je. Bravo. Ja: Recite mi što sve možemo napraviti s kartonom? D:Rezati ga, lomiti, kidati na komade, lijepiti i drugo. Ja Točno. Tako je. Bravo. Ja: Jeste li čuli za grafiku.	- **prisjećaju** se igara koje smo igrali i o kojima smo razgovarali i raspravljali - **stavljaju u odnos** likove iz crtanih filmova - **uspoređuju** sve igre koje poznaju iz crtanih filmova priča ili bajki - **izdvajaju** likove koji su im najdraži i najinteresantniji u crtanom filmu - slušaju **pitanja** - odgovaraju **na pitanja**	- frontalni oblik rada - individualni rad - frontalni oblik rada	- razgovor - razgovor	

	D. Da i ne. Ja: Vi koji ste čuli možete li mi reći što je to grafika? Objašnjavam djeci novi pojam grafika. GRAFIKA je područje likovnog djelovanja u kojem se s obrađene matrice otiskuje jedna slika ili crtež na papir u jednom ili u više otisaka. Ponavljamo zajedno koja je naša današnja tema te kako se može likovno pristupiti toj temi. Ja: Izaberite ono najbolje iz crtanog filma koji je povezan s našom temom koju danas radimo. **Potičem** na kreativno razmišljanje **Napominjem** učenicima. **Ne zaboravite da ćete sve to što danas napravite na radionici koristiti navečer na večernjem show programu za djecu. (perjanice, šator, ogrlice, zastave, šešire, mačeve, ribice, balone, lutkice i drugo).** **Potrudite se, budite kreativni. Večeras će vas gledati u igrama i predstavama roditelji koji su vaši najvjerniji navijači i promatrači.**		- frontalni oblik rada	- razgovor	

4.<u>REALIZACIJA IDEJE, PRAKTIČNI RAD UČENIKA</u> ….min.	**Djeca zadatak rade samostalno, individualno, u skupini ili u grupi. Koriste se materijalima koji su im dostupni: papir, papir u boji, hamer papir u boji, ljepilo, uže, klamerice, flomasteri, markeri, kartoni i drugi materijal.** **Djeca samostalno rade. Obilazim djecu i razgovaram s njima.** **Tijekom izrade zadataka na određene teme, obilazim djecu te dajem savjete ako im je savjet potreban. Na kraju, kada sva djeca budu gotova, zajedno postavljamo i izlažemo na veliki pano, napravljen od tkanine radove djece. Radimo izložbu te zajedno analiziramo radove. Komentiramo napravljene radove i raspravljamo o različitosti radova.** **Prilazim** individualno svakom djetetu **Pojašnjavam** izvedbu zadatka **Potičem** djecu na kreativno i samostalno razmišljanje **Potičem** djecu na samostalan pristup likovnom zadatku	**- prikupljaju** informacije koje su im potrebne za realizaciju likovnog zadataka **- prikupljaju** potreban materijal za realizaciju likovnih zadataka **- samostalno** izvode likovne zadatke - **kreiraju/samostalno izvode**likovne zadatke na pojedine, određene teme **- izvode** likovni zadatak	- individualni rad/grupni rad/rad u skupini - individualni rad/grupni rad/rad u skupini	- demonstracija - razgovor - praktičan rad - kombiniranje - građenje	- papir, papir u boji, hamer papir u boji, ljepilo, škare, klamerice, flomasteri, markeri, kartoni, uže i drugi potrebni materijal - tempere, kistovi, papir, voda, krpica, paleta i drugi materijali

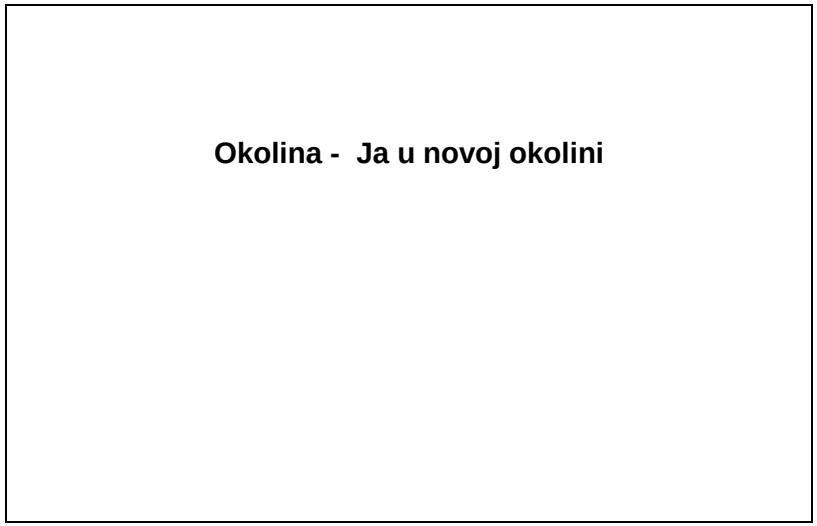
		- pomažu voditelju radionice u realizaciji izložbe		- demonstracija - razgovor - praktičan rad - kombiniranje - građenje	- papir, papir u boji, hamer papir u boji, ljepilo, škare, klamerice, flomasteri, markeri, kartoni, uže i drugi potrebni materijal
5. (npr.)ANALIZA I VREDNOVANJE OSTVARENIH LIKOVNIH RADOVA …min **5.1. Priprema**	**Najavljujem analizu** **Odabirem** djecu koja će izložiti zašto su baš tako napravili taj lik Ja: Sada ćemo analizirati vaše radove	- **organiziraju** se oko jednog određenog prostora gdje demonstriraju svoje radove - **objašnjavaju** odabir određenog/ih lika/ova.	- individualni rad	- razgovor	- učenički radovi

5.2. Ponavljanje	**Djeca komentiraju likovne radove za svaku pojedinu temu** Ja: Jesu li Vam teme bile zanimljive i zadaci na te teme? Ja: Koje teme i koji zadaci najviše? Ja:Koji crtani lik je najuspješnije izveden na određenu temu i zašto? **Potičem** djecu na razmišljanje o različitosti pristupa svakog djeteta likovnom problemu **Pozivam** ih da argumentiraju i obrazlože svoja mišljenja.	- **prisjećaju** se crtanog filma na tu temu **- ponavljaju** likove iz crtanog filma - **analitički promatraju** koji rad je ispunio sve ciljeve zadatka, a koji malo manje **- argumentiraju** svoje stavove	- rad u skupini	- razgovor	- učenički radovi

5.1. Analiza i vrednovanje npr. likovnih radova	Koordiniram proces analize. Postavljam djeci sljedeća pitanja: Ja: 1. Na koji način ste se vi poistovjetili kroz određeni crtani lik u ovoj okolini? 2. Mislite li je li izvediva igra koju ste prikazali na papiru i u ovoj okolini i zašto? 3. Na koji način su prikazana igra i likovi iz crtanih filmova utjecali na vas osobno? 4. Vidite li te postoje li i zašto određene razlike u prikazivanju likova iz crtanih/animiranih filmova kod vas i djece druge nacionalnosti i različitih kultura? 5. Kako ste se osjećali dok ste stvarali određeni lik i igru iz crtanih filmova priča ili bajki? 6. Koji rad vas se najviše dojmio i zašto? 7. Koji rad vam je najneobičniji i zašto? 8. Kako si doživio/la ovakav način rada i pristupa likovnoj radionici u novoj okolini? **U razgovoru s djecom dolazimo do zaključka koji su radovi ispunili ciljeve zadatka, koji su neobični, drugačiji, zanimljivi i kreativni. Zaključujemo koliko je prisutna različitost u pristupu i realizaciji samih radova na zajedničke teme.**	- **analitički promatraju** sve priložene, napravljene likovne radove - **istražuju** različitosti između druge djece različite nacionalnosti i kulture - **uočavaju** razlike među likovnim radovima i mišljenjima - **objašnjavaju** svoje likovne radove i svoja mišljenja na tu temu - **vrednuju** ostale likovne radove djece - **istražuju** različitosti među djecom druge nacionalnosti - **uočavaju** razlike ali i sličnosti između radova - **objašnjavaju** svoje zaključke i mišljenja vezana za radionicu - **vrednuju** dječje radove - **odabiru** najneobičnije i najzanimljivije radove - **argumentiraju** svoje stavove - **izražavaju** svoje misli - **zaključuju** cilj današnje radionice - **uspoređuju** svoje radove s radovima ostale djece	- rad u skupini	- analitičko promatranje - razgovor - vrednovanje	- učenički radovi

	Na vašim radovima na određene teme vidjeli smo koliko je prisutna različitost u pristupu i rješavanju problema iste teme, ali su sva rješenja jednakovrijedna i jednako dobra. Upravo ta različitost dala je poseban i zanimljiv rezultat vašim likovnim radovima.	- **odabiru** najneobičnije i najzanimljivije radove, najinteresantnije - **argumentiraju** svoja mišljenja - **zaključuju** o temi - **uspoređuju** svoje radove s radovima djece druge nacionalnosti i različitih kultura		- analitičko promatranje - razgovor - vrednovanje	

IV. PLAN PLOČE

12.5.3. Komparacija okolina, kako se djeca osjećaju u jednoj, a kako u drugoj okolini

Ime i prezime studentice: Josipa Pentić
Škola: Kamp FKK Valalta,Val Saline, Rovinj i Vila Laguna Galijot, Plava Laguna, Poreč (Kamp Kovačine,Cres i Vila Laguna Galijot, Plava Laguna, Poreč – odrađeni su u turističkoj sezoni 2015.)
Razredni odjel: 1. - 8. razreda
Školska godina: 2015./2016.
Dan izvedbe: 6., 7., 8. i 9. mjesec 2015./2016.

Priprema za radionicu:

Komparacija okolina, kako se djeca osjećaju u jednoj,
a kako u drugoj okolini

Iz nastavne cjeline/teme: Plošno oblikovanje 2/D i Prostorno oblikovanje 3/D

Tip sata: radionica

I. CILJ IISHODI UČENJA U NASTAVNOJ JEDINICI (znanja, vještine i stavovi)

Odgojno-obrazovni cilj radionice:

Nakon svake odrađene radionice djeca će moći razlikovati određene zadane likove iz animiranih filmova, pomoću doživljaja sebe i konteksta kroz vizualno izražavanje pratit će se psihološka povezanost djece različitih nacionalnosti i kultura (Talijani, Nijemci, Austrijanci, Rusi i drugi) s vizualnim izrazom za vrijeme njihovog boravka u Republici Hrvatskoj.

Cilj istraživanja je ponuditi novu dimenziju tog programa, uvođenjem identifikacije djece različitih nacionalnosti s određenim likom iz crtanih filmova, priča ili bajki. Na taj način će se moći pratiti utjecaj životnog konteksta djece različitih kultura u njihovom vizualnom izrazu.

ISHODI UČENJA

Djeca će biti sposobna:

Staviti u (psihološki) odnos same likove u animiranim filmovima

Primijeniti na likovnim zadacima prijašnje i trenutno znanje o likovima u animiranim filmovima i animiranim filmovima kao takvima

Povezivati osobnu umjetničku aktivnost i stvaralaštvo s vlastitim životnim iskustvima i

životnim iskustvima drugih

Preispitati svoja razmišljanja o psihološkoj i nacionalnoj različitosti

Izraziti i **oblikovati** ideje, osjećaje, doživljaje i iskustva u svim umjetničkim područjima i oblicima te pritom osjetiti zadovoljstvo stvaranja

Naučiti poštovati različitosti među djecom iz drugih zemalja te upoznati načine pozitivnoga međuljudskoga odnošenja i rješavanja problema

Prepoznati sebe kao osobu kroz određeni lik

Staviti u odnos sebe, okolinu u kojoj se nalazi i zadani lik

Razviti opažanje pomoću više osjetila

Prihvatiti suosjećanje i suradnički odnos prema djeci druge nacionalnosti

Povezivati vlastita vizualna ostvarenja s vlastitim životnim iskustvima i životnim

iskustvima djece druge nacionalnosti

Razviti svijest o snošljivosti prema drugim narodima, kulturama i religijama te različitosti mišljenja

Etape ***nastavnog sata:***	**1. Šire istraživanje** 1.1. Priprema 1.2. Ponavljanje/motivacija **2. Fokusirano istraživanje** 2.1. Obrada ključnih pojmova 2.2. Analiza likovno-umjetničkog djela 2.3. Najava zadatka **3. Ponavljanje** **4.Realizacija ideje** **5. Analiza i vrednovanje ostvarenih likovnih radova**
Likovno područje:	Plošno oblikovanje 2/D i prostorno oblikovanje 3/D
Nastavna tema:	Indijanci, Svijet magije, Noć klaunova, Put oko svijeta, Pirati, Dan balona, Dan Oceana, Obiteljski dan, Slobodna tema (Crta, Točka, Boja, Ploha, Površina, Masa/volumen /prostor)
Ključni pojmovi:	Animirani lik
Likovni elementi:	Ploha, boja, crta
Elementi gradnje **likovne sintakse:**	Ritam, ravnoteža, kontrast, proporcija, jedinstvo, dominanta
Likovni motiv:	Likovi iz animiranih filmova
Likovni problem:	Usporediti sebe i zadani lik, prikazati svoje osjećaje u novoj okolini, razlikuju li se ti osjećaji od onih osjećaja koje imaju djeca u okolini iz koje dolaze
Likovno-tehnička sredstva:	Tkanina, hamer papiri, karton, kolaž papir, uže, pastele, tempere, kistovi, škare, ljepilo, spužva i drugi materijal
Likovno-umjetnička djela vezana uz nastavnu jedinicu:	
Oblici rada:	Psihološki način rada: po sjećanju, prema zamišljanju, izmišljanjem Sociološki oblik rada: u manjim skupinama, frontalni, individualni

Metode rada:	Egzistencija: kretanje, igra i rad, pomaganje, simulacije, uređenje prostora Socijalizacija: dogovori, diskusije, druženje, navikavanje,samovođenje Individualizacija: poticanje (potpora, suosjećanje, povjerenje, pohvala, pomaganje), uvjeravanje (objašnjenje, upućivanje); terapijski učinak (igrom, glazbom, crtežom, aktivnim slušanjem) Nastavne metode:**povezivanje slika i asocijacija, nabacivanje ideja,putovanje u mašti, igra s ulogama** Nastavna strategija: **induktivno mišljenje** Didaktičke metode: demonstracija, usmeno izlaganje, razgovor, analitičko promatranje,vizualno istraživanje kadriranjem,praktični rad Likovne metode: kombiniranje, građenje, građenje na plohi Oblik rada: grupni rad Metode rada: metoda razgovora, metoda crtanja i ilustrativnih radova, metoda igranja Metoda likovnog scenarija
Mediji *(nastavna sredstva i pomagala)***:**	Ilustracije,priče i prezentacija djeci o animiranim filmovima i likovima unutar animiranih filmova
Korelacija:	**Osobni i socijalni razvoj -**poticaj na izražavanje vlastitog stava o važnosti različitosti između djece i njihovim nacionalnostima **Građanski odgoj i obrazovanje**- znanja, vještine, sposobnosti i stavovi koji razvijaju demokratsku svijest djece i potiču ih na aktivno i učinkovito sudjelovanje u razvoju demokratskih odnosa u zajednici i društvu, pridonose razvoju vlastitoga identiteta, boljemu upoznavanju i poštovanju drugih. Boljim upoznavanjem sebe i svoje uloge u razvoju društva te prihvaćanjem različitosti drugih djeca razvijaju samostalnost, osobni integritet te pozitivan odnos s drugom djecom i okolinom

Literatura:	**a) Za učenike** *(udžbenici, priručnici i drugi izvori znanja):* 5. …… 6. ……..
	b) Za nastavnika*(stručno-znanstvena, metodička, pedagoška, psihološka):* 1. Nastavne metode, Wolfgang Mattes 2. Nastavne strategije, Marzano, Pickering, Polloch 3. Pisani priručnik za Mini Club animatore, Marina Vrbanović, IAC, 2011.

III. RAZRADA NASTAVNOG SATA («SCENARIJ»)

(Detaljna razrada sata – «scenarij» nastavnog procesa. Ovdje se detaljno razrađuje sat onako kako će se izvesti. Pritom se *ne* prepričava sadržaj, već naznačuju načini učenja i poučavanja. Treba odrediti ne samo što će raditi nastavnik, već i što će raditi učenici. Nastavnik osmišljava, oblikuje, priprema i organizira situacije učenja prikladne predmetu, kao i učeničke aktivnosti relevantne za usvajanje znanja i vještina.)

ETAPE NASTAVNOG SATA	UČITELJ	UČENIK	OBLICI RADA	METODE RADA	NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA
1.ŠIRE ISTRAŽIVANJE **….. min** **1.1. Priprema**	**Predstavljanje djeci** Pozdrav svima, ja sam Josipa Pentić, studentica sam na nastavničkom smjeru pri Akademiji likovnih umjetnosti i tijekom sljedeća tri mjeseca vodit ću vas kroz likovne radionice na određenu/e temu/e. **Pripremam** sav potreban materijal prije početka održavanja svake radionice (papir, papir u boji, kolaž, ljepilo, škare, uže, karton, flomastere, klamerice i ostalo). **Prikazujem** djeci materijal s kojim će danas raditi **Podsjećam**djecu na to da razmisle kakve su radionice u zemljama iz kojih dolaze	- **pomažu** u donošenju potrebnih materijala za radionicu - djeca se **pripremaju** za radionicu - **raspoređuju** stolice za sjedenje	- rad u skupini - frontalni oblik rada	- razgovor	- usmena prezentacija - ilustrativni primjeri

1.2 Ponavljanje	Na početku svake radionice pitam djecu jesu li spremna za rad Postavljam djeci sljedeća pitanja: Ja: Recite mi iz koje zemlje dolazite? D: Iz Njemačke, Italije, Slovenije, Nizozemske i drugih zemalja. Ja: Mislite li da postoje razlike između boravka ovdje i boravka u zemlji iz koje dolazite? D: Da Ja: Zašto? Kako se danas osjećate? D: Dobro Ja: Recite mi što ste sve danas radili prije nego što ste došli na radionicu. Jeste li upoznali neke nove prijatelje? Ako jeste iz koje zemlje dolaze vaši prijatelji? D: Jesmo. Iz Njemačke, Italije, Nizozemske, Slovenije i drugih zemalja. Ja. Odlično. Jeste li spremni za današnju radionicu? D: Jesmo. Ja: Što biste voljeli raditi danas na zadanu temu? Kako se osjećate smješteni ovdje u	-**upoznaju** se međusobno s drugom djecom - **sudjeluju** u razgovoru i raspravi - **odgovaraju** na pitanja - **odgovaraju** na pitanja	- rad u skupini - frontalni oblik rada	- razgovor - performativna komunikacija	- usmena prezentacija - ilustrativni primjeri

	kampu ili hotelu? D. Lijepo, dobro, odlično. Nisam se još prilagodio/la novoj okolini. **Potičem** djecu na razmišljanje o novoj okolini i o razlikama koje uočavaju između okoline u kojoj sada borave i iz koje potječu **Prikazujem** djeci prostor same radionice i njihov boravak za igru **Pokrećem** razgovor i diskusiju **Predlažem** međusobno upoznavanje djece i potičem zajedničku igru **Čitam**djeci priručnik o mjestu u kojem borave (u koje su stigli)				

2. FOKUSIRANO ISTRAŽIVANJE **7 min** **2.1……**	Na početku svake radionice govorim učenicima koja je njihova današnja tema: Ja: Današnje teme su: Indians, world of magic (svijet magije), klaunovi, put oko svijeta, pirati, život u oceanu, svijet balona, obiteljski dan i slobodna tema. Ja: Jeste li gledali crtane filmove o Indijancima i piratima? D: Da i ne. Ja: Dobro.Možete li mi prepričati radnju filma i što ste sve vidjeli u filmu. Izaberem jedno dijete da mi prepriča crtane/animirane filmove. Govorim ostaloj djeci koja nisu pogledala crtani film da pozorno slušaju drugo dijete koje prepričava crtani film Ispitujem svako dijete pojedinačno Ja: Koji bi crtani lik izabrao iz crtanog ili animiranog filma Indijanci, a koji iz Pirata? Zašto si baš taj lik odabrao/la? Je li to ujedno i tvoj najdraži crtani lik iz tog filma? Možete li se sebe osobno usporediti s tim likom? D: Da i ne. Ja: Kako? Na koji način? Ja: Kakve osjećaje budi taj lik u tebi dok ga gledaš ili crtaš i izrađuješ? Jeste li gledali neki	- **prisjećaju se** animiranog/ crtanog filma na tu temu koji su gledali - **prepričava** crtani/animirani film - **ponavljaju** zajedno s voditeljem radionice animirane likove koji se pojavljuju u filmu - **raspravljaju** o likovnim elementima i likovnosti samog animiranog filma i likova koji se pojavljuju u njemu -**pomažu** međusobno jedni drugima u prepričavanju animiranog filma, koji je taj dan zadan na radionici -**predlažu** uvođenje novih tehnika na zadanu temu	- rad u skupini	- razgovor - rad s ilustrativnim materijalima/vizu-alnim izvorima - istraživanje - usmeno izlaganje - rad s ilustrativnim materijalima/vizu-alnim izvorima - istraživačka Igra	- ilustrativni primjeri

	crtani film na hrvatskoj televiziji? D:Da i ne. Ja: Koliko se on razlikuje od onih koje gledaš na programu u svojoj zemlji? Što misliš kako bi se osjećao lik iz tvog omiljenog crtića? Na koji bi ti način želio likovno prikazati taj lik? Jeste li gledali film Harry Potter? D: Da i ne. Ja: Koje ste sve nastavke gledali? Sjećate li se imena svih nastavaka? Koji nastavak filma vam je najdraži i zašto? Koji lik u filmu o Harryu Potteru vam je najdraži? Zašto? Koji lik iz filma biste htjeli biti? Što je karakteristično za taj lik? Kako biste ga promijenili? Gdje se većinom, ali i općenito nalaze likovi u filmu o Harryju Potteru? D: U dvorcu i vlaku. Ja: Tako je. Što se sve nalazi u dvorcu? Kakvog je oblika dvorac? Što je karakteristično za sami dvorac? Koje predmete upotrebljavaju likovi u filmu? Koji su još sve predmeti prikazani na filmu i nalaze se unutar dvorca? S čime sve možemo povezati ime - Harry Potter? D: S filmom, čarobnim štapićem, šeširima i drugim stvarima. Ja:Tako je. Koja bi bila druga riječ za čarobno? D: Magično. Ja: Tako je. Današnja tema je svijet magije.	- **identificiraju** se zadanim likom iz animiranih filmova -**upotrebljavaju** svoju maštu i kreativnost za što uspješniju realizaciju samog likovnog zadatka - **odigraju** zadanu igru na temu animiranog filma -**odgovaraju** na pitanja - **razmišljaju** o odgovorima i samom filmu - **opisuju** radnju crtanog filma i izgled likova u crtanim filmovima - **promatraju** okoliš, likove, likovnost samog crtanog filma - **povezuju** svoj lik s likom iz crtanog filma - **nabrajaju** likove iz crtanog filma - **izdvajaju** lik koji im je najdraži i s kojim se mogu poistovjetiti - **grupiraju** likove međusobno	- individualni rad/rad u skupini - razgovor,dijalog - rasprava		- ilustrativni primjeri

	Potičem djecu da sami kreativno razmišljaju na zadanu temu **Prikazujem** materijal potreban za svaku određenu temu **Pokrećem** raspravu među djecom **Predlažem** djeci da naprave nešto novo, inovativno na zadanu temu **Čitam** sve teme koje su određene za svakodnevno održavanje radionica **Pozivam** djecu na radionicu Govorim djeci da se smjeste Postavljam djeci sljedeća pitanja: Ja:Koje crtane likove poznajete? Koji su vam najdraži? S kojim crtanim likom biste se voljeli usporediti i zašto? **Definiram** pravila svake igre **Usmjeravam** ih na što dublju koncentraciju i usredotočenost	- **sudjeluju** u raspravi - **prepoznaju** likove iz crtanih /animiranih filmova - **povezuju** riječi - **opisuju** radnju u crtanim filmovima - **izdvajaju** potreban materijal	- individualni rad - razgovor,dijalog - rasprava		

		- **prepoznaju** likove iz crtanih filmova - **povezuju** međusobno likove u crtanim filmovima			

2.2. Analiza likovno-umjetničkog djela i fotografija	**Prikazujem im** razne mogućnosti izvedbe likovnog zadatka **Uspoređujem** (koreliram) sadržaje s crtanim filmovima s pojedinom temom **Objašnjavam** djeci svaku igru pojedinačno i pokazujem im kako se koja igra igra. Zajedno sudjelujemo u određenim igrama na kopnu ili u vodi **Ukazujem** djeci na važnost zdravlja i bavljenja sportom te sudjelovanja u zajedničkim aktivnostima i međusobnoj suradnji **Prikazujem pravila svake igre** **Izdvajam** pobjednika svake igre **Izlažem** potrebne instrumente/predmete za svaku igru pojedinačno **Pojašnjavam** pravila svake igre	- **promatraju** video zapis iz crtanog filma. - **istražuju** likove iz animiranog filma - **otkrivaju detalje crtanog filma** - **istražuju** mogućnosti realizacije određene teme - **uspoređuju** likove iz crtanog filma s likom samog sebe - **povezuju** sa stvarnim životom, crtani film - **promatraju** likovnost crtanog filma - **promatraju** drugu djecu kako igraju igru - **istražuju** najbolji način kako doći do pobjede u igrama	- rad u skupini	- rad s ilustrativnim materijalima/vizu-alnim izvorima - razgovor - usmeno izlaganje - razgovor - usmeno izlaganje - razgovor - rad s ilustrativnim materijalima/vizu-alnim izvorima	- fotografija

		-**pomažu** drugoj djeci u realizaciji same igre - **uspoređuju**rezultate druge djece i drugih timova sa svojim postignutim rezultatima			

2.3. Najava zadatka	**Najavljujem** sve likovne teme i zadatke koji će biti za svaku temu **Objašnjavam** proces rada i pristup svakoj određenoj temi Ja: Dobar dan. Danas je ponedjeljak, a prva po redu radionica je na temu Indijanaca. Izrađivat ćemo perjanice i suknjiceod kartona,a zatim sjekirice i stavljati ih na štapiće za ražnjiće ili bez štapića. Napravit ćemo i veliki šator za Indijance od tkanine i štapova. **Vaš je zadatak da samostalno, uz našu pomoć (manja djeca koja ne mogu sama), izradite na svoj način i kako želite perjanice, suknjice, sjekirice. Nakon što to napravite radit ćemo grupni rad, šator od tkanine, tempera i bambus štapova za Indijance koji ćemo navečer koristiti na našem Mini Club showu pod nazivom -Indians. Izradite perjanice, suknjice i sjekirice tako da si zamisliti da ste vi taj lik, Indijanac, tj. poglavica. Poistovjetite se s tim likom.** Ja:Dobar dan.Danas je ponedjeljaki današnja tema nam je - World of Magic (Svijet magije). Izrađivat ćete čarobne štapiće, crtati i slikati	-**prilagođavaju** likovni zadatak materijalima koji su im dostupni -**prikupljaju** informacije i materijale potrebne za izvedbu likovnog zadatka - **planiraju** način izvedbe likovnog zadatka - **interpretiraju** lik iz crtanog filma na likovnom zadatku - **prilagođavaju** se sadašnjoj okolini	- individualni rad	- razgovor - scenarij - usmeno izlaganje - razgovor	- papir, papir u boji, hamer papir u boji, ljepilo, škare, klamerice, flomasteri, markeri, kartoni, uže i drugi potrebni materijal

	vještice, čarobnjake i sve što vi želite crtati, slikati i raditi na tu temu. Izrađivat ćete narukvice od spužve u obliku pauka, a od kartona i užeta ćete izrađivati lančiće/ogrlice u obliku šešira, metli za letenje, kotlova, mačaka, paukova, munji koje ćemo navečer koristili na Mini Club showu, u dječjim igrama. Također, kao grupni rad, uz moju pomoć napravit ćete i veliki kotao koji ćemo također koristi navečer na dječjem programu te veliki dvorac od kartona. Ja: Dobar dan, danas je utorak. Utorkom su naše teme - noć klaunova i put oko svijeta. Za današnju temu, noć klaunova, izrađivat ćete šešire za klaunove koje ćete ukrašavati i bojiti te mašne, a za temu Around the World (Put oko svijeta) napravit ćete zastave država iz kojih dolazite. Zastave ćemo vješati na uže. Zatim ćete napraviti, nacrtati, oslikati, izraditi nešto što je specifično za zemlju iz koje dolazite. Također ćete bojiti i slikati prijevozna sredstva, zastave i druge stvari na tu temu. Zajedno ćemo graditi i veliki autobus od kartona i kostim od spužve u obliku globusa, koji će nam koristiti kao dio scenografije za	- **prikupljaju** potrebne informacije od voditelja			

	večernji program. Ja: Danas je srijeda i naša tema su – pirati, odnosno, izlet malih pirata. Danas ćemo, kao i svaku srijedu, započeti s oslikavanjem mačeva, koje sam ranije nacrtala i izrezala od kartona. Možete i sami nacrtati i izrezati oblik mača kakav želite. Nakon što oslikate mačeve bojit ćete marame od tkanine, kao najveći mali gusari, a zatim ćete crtati s markerima po šeširima, napravljenim od papira. Nakon što završimo s likovnim zadacima ići ćemo s brodom na izlet malih pirata. Ja: Danas je četvrtak i naša današnja tema je Ocean day (Dan oceana). Za današnju temu ćete nacrtati, oblikovati, a zatim i oslikati temperama na spužvi hobotnice, dupine, ribe, školjke i drugo. To ćemo koristiti kao scenografiju za već spomenuti večernji program srijedom na piratima. Ja: Danas je četvrtak i naša današnja tema je Dan balona. Dobit ćete balone u različitim oblicima (pas,srce i drugo) koje ćete potom oslikavati vodootpornim markerima.	- **planiraju** izvedbu samog likovnog zadatka - **interpretiraju** na svoj način određeni/zadani lik		- demonstracija - razgovor - kombiniranje - građenje	

	Ja: Pozdrav, danas je petak i danas imamo obiteljski dan (Hop Family day). Danas ćete crtati, slikati, bojiti, izrađivati od kartona svoju obitelj, životinje, kuću i prijatelje, i susjede. Od kartona i štapića izrađivat ćete lutkice u obliku svoje obitelji; mame, tate, brata, sestre i također od kartona i štapića za ražnjiće izrađivat ćete kućne životinje (psa, mačku, papigu, svinju i druge), koje ćete na kraju bojiti, slikati, ukrašavati i lijepiti uz pomoć krep papira i ljepila. Također ćete izraditi i velike obiteljske plakate. Veliki plakati služit će nam za scenografiju za Mini Club. Ja: Pozdrav, danas je nedjelja. Nedjeljom imate slobodnu temu (može i izbor najdražih animiranih/crtanih likova). Pustite mašti na volju. Izbor materijala i najdražih likova je potpuno slobodan i izbor je na vama. Izaberite najdraže animirane/crtane likove. Nacrtajte ih na kartonu, a zatim ćemo ih rezati, lijepiti na drugi karton, bojiti i otiskivati.	-**prilagođavaju** likovni zadatak materijalima koji su im dostupni -**prikupljaju** informacije i materijale potrebne za izvedbu likovnog zadatka -**prikupljaju** informacije i materijale potrebne za izvedbu likovnog zadatka - **interpretiraju** lik iz crtanog filma na likovnom zadatku		- razgovor - scenarij	

		- **planiraju** način izvedbe likovnog zadatka **- razmišljaju** što napraviti za slobodnu temu		- usmeno izlaganje - razgovor	

3. PONAVLJANJE …..min	Ponavljamo zajedno koja je naša današnja tema te kako se može likovno pristupiti toj temi Ja: Izaberite ono najbolje iz crtanog filma koji je povezan s našom današnjom temom. **Potičem** na kreativno razmišljanje **Napominjem** učenicima Ja: **Ne zaboravite da ćete sve to što danas napravite na radionici koristiti navečer na večernjem show programu za djecu. (perjanice, šator, ogrlice, zastave, šešire, mačeve, ribice, balone, lutkice i drugo).** **Potrudite se, budite kreativni. Večeras će vas u igrama i predstavama gledati roditelji koji su vaši najvjerniji navijači i promatrači.**	- **stavljaju u odnos** likove iz crtanih filmova - **uspoređuju**... - **izdvajaju** likove koji su im najdraži i najinteresantniji u crtanom filmu - **stavljaju u odnos** likove iz crtanih filmova - **izdvajaju** likove koji su im najdraži i najinteresantniji u crtanom filmu	- individualni rad	- razgovor	

4.<u>REALIZACIJA IDEJE, PRAKTIČNI RAD UČENIKA</u> ….min.	**Djeca zadatak rade samostalno, individualno, u skupini ili u grupi. Koriste se materijalima koji su im dostupni: papir, papir u boji, hamer papir u boji, ljepilo škare, klamerice, flomasteri, markeri, kartoni, uže i drugi materijali.** **Djeca samostalno rade. Obilazim djecu i razgovaram s njima.** **Tijekom izrade zadataka na određene teme, obilazim djecu te im dajem savjete ukoliko im je savjet potreban. Na kraju, kada sva djeca budu gotova, zajedno postavljamo radove djece i izlažemo na veliki pano napravljen od tkanine. Radimo izložbu te zajedno analiziramo radove. Komentiramo napravljene radove i raspravljamo o različitosti radova.** **Prilazim** individualno svakom djetetu **Pojašnjavam** izvedbu zadatka	- **kreiraju/samostalnoizvode**likovne zadatke na pojedine, određene teme -**prikupljaju** potreban materijal za realizaciju likovnih zadataka	- individualni rad/grupni rad/rad u skupini - individualni rad/grupni rad/rad u skupini	- demonstracija - razgovor - praktičan rad -kombiniranje - građenje	- papir, papir u boji, hamer papir u boji, ljepilo, škare, klamerice, flomasteri, markeri, kartoni, uže i drugi potrebni materijal - tempere, kistovi, papir, voda, krpica, paleta i drugi materijali - papir, papir u boji, hamer papir u boji, ljepilo, škare, klamerice, flomasteri, markeri, kartoni, uže i drugi potrebni materijal

	Potičem djecu na kreativno i samostalno razmišljanje **Potičem** djecu na samostalan pristup likovnom zadatku **Prilazim** individualno svakom djetetu **Pojašnjavam** izvedbu zadatka **Potičem** djecu na kreativno i samostalno razmišljanje **Potičem** djecu na samostalan pristup likovnom zadatku	-**prikupljaju** informacije koje su im potrebne za realizaciju likovnog zadataka -**izvode** likovni zadatak		- demonstracija - razgovor - praktičan rad - kombiniranje - građenje	- tempere, kistovi, papir, voda, krpica, paleta i drugi materijali

5. (npr.)ANALIZA I VREDNOVANJE OSTVARENIH LIKOVNIH RADOVA …min **5.1. Priprema**	**Najavljujem analizu** **Odabirem** djecu koja će izložiti zašto su baš tako napravili taj lik Ja: Sada ćemo analizirati vaše radove. **Najavljujem** analizu i vrednovanje likovnih radova	- **organiziraju** se oko jednog određenog prostora gdje demonstriraju svoje radove - **objašnjavaju** odabir određenog/ih lika/ova	- individualni rad - diskusija	- razgovor	- učenički radovi
5.2. Ponavljanje	**Djeca komentiraju likovne radove za svaku pojedinu temu** **Pozivam** djecu na ponavljanje Ja: Jesu li Vam teme i zadaci na te teme bili zanimljivi? Koje teme i koji zadaci najviše? Koji crtani lik je najuspješnije izveden na određenu temu i zašto?	-**prisjećaju** se crtanog filma na tu temu -**ponavljaju** likove iz crtanog filma - **analitički promatraju** koji rad je ispunio sve ciljeve zadatka, a koji malo manje	- rad u skupini	- razgovor	- učenički radovi

	Potičem djecu na razmišljanje o različitosti pristupa svakog djeteta likovnom problemu	-**argumentiraju** svoje stavove			
5.1. Analiza i vrednovanje npr. likovnih radova	Koordiniram proces analize Postavljam djeci sljedeća pitanja: Ja: 10. Kako si doživio/la svaku pojedinu temu i zadatak na tu temu? 11. Što vidite, uočavate na vašim radovima? 12. Prevladavajli u tvome radu boje ili linije? 13. Razlikujete li pristup svakoj temi na drugačiji način? 14. Zašto ti je bitan lik kojeg si nacrtao ili naslikao? **Ja: Neka svatko od vas izdvoji jedan likovni rad koji se razlikuje od svih drugih po nečemu, naprimjer veličini prikazanog/ih lika/ova, obliku lika, boji i načinu prikaza samog/ih lika/ova.** 15. Zašto si odabralo/la baš taj lik iz određenog filma, priče,bajke? 16. Kako si/ste se osjećali dok ste stvarali i poistovjetili se s određenim likom iz filma, priče ili bajke? 17. Kako sebe percipirate kroz neki određeni lik iz crtanih filmova priča ili bajki?	- **uočavaju** različitosti na istu temu u likovnom pristupu - **odabiru** za njih najzanimljivije, najkreativnije likovne radove -**argumentiraju** svoje stavove oko različitosti radova i stavova na tu temu općenito - **izražavaju** svoja mišljenja o likovnim radovima ostale djece na tu temu - **uspoređuju** ostale radove djece sa svojim likovnim radom - **odabiru** za njih najzanimljivije, najkreativnije likovne radove -**odgovaraju** na pitanja	- rad u skupini	- analitičko promatranje - razgovor - vrednovanje	- učenički radovi

	U razgovoru s djecom dolazimo do zaključka koji su radovi ispunili ciljeve zadatka, koji su neobični, drugačiji, zanimljivi i kreativni. Zaključujemo koliko je prisutna različitost u pristupu i realizaciji samih radova na zajedničke teme **Ja: Na vašim radovima na određene teme vidjeli smo koliko je prisutna različitost između djece u identifikaciji sa zadanim likom i u pristupu, i rješavanju problema iste teme. Upravo ta različitost dala je poseban i zanimljiv rezultat vašim likovnim radovima.**	- **istražuju** različitosti među djecom druge nacionalnosti - **uočavaju** razlike ali i sličnosti između radova - **objašnjavaju** svoje zaključke i mišljenja vezana za radionicu - **vrednuju** dječje radove - **odabiru** najneobičnije i najzanimljivije radove - **argumentiraju** svoje stavove - **izražavaju** svoje misli - **zaključuju** cilj današnje radionice - **uspoređuju** svoje radove s radovima ostale djece -**razmišljaju** i **daju** zaključke o svojim stavovima na temu različitosti, osobnog i socijalnog razvoja i građanskog odgoja, i obrazovanja		- vrednovanje - razgovor	

IV. PLAN PLOČE

Komparacija sa zadanim likom - kako se djeca osjećaju u jednoj, a kako u drugoj okolini